

NAUKI ROLNICZE

Szkoły naukowe, które prezentujemy, swój załazek inicjujący i organizacyjny wywodzą z czasów przedwojennych. We Wrocławiu, w miarę powstawania warunków po temu, zaczął się ich rozwój. Był on różny, bo i różne były możliwości i uwarunkowania determinujące ich ukształtowanie. Obok pojawiania się szkół we współczesnym tego słowa znaczeniu, ogromny wpływ na rozwój wrocławskiego środo-

wiska akademickiego mieli ludzie, którzy tworzyli w latach 40. i później zręby nauki, nauczania i transpozycji nauki do praktyki. I chociaż nie utworzyli szkół, ale umożliwili to innym przez swoją działalność i autorytet. Są to profesorowie: Antoni Siewiński, Stanisław Chudoba, Eugeniusz Grabda, Władysław Nadwyczawski.

WYDZIAŁ BIOLOGII I HODOWLI ZWIERZĄT

24 września 1951, Rozporządzeniem Ministra Szkół Wyższych i Nauki, została określona struktura WSR we Wrocławiu, a tym samym nastąpiło powołanie m.in. Wydziału Zootechnicznego. Jego pierwsze katedry tworzyli i organizowali pracownicy funkcjonujących już w powojennym Wrocławiu Uniwersytetu i Politechniki, w większości absolwenci, habilitanci lub pracownicy lwowskiej Akademii Medycyny Weterynaryjnej oraz UJK, a także m.in. SGGW w Warszawie, USB w Wilnie i Uniwersytetu Warszawskiego. Byli to: prof. dr Tadeusz Maria Olbrycht – kierownik Katedry Ogólnej Hodowli Zwierząt, prof. dr Tadeusz Konopiński – kierownik Katedry Szczegółowej Hodowli Zwierząt, prof. dr Marian Stangenberg – kierownik Katedry Limnologii i Rybactwa, prof. dr Zygmunt Ruszczyc – kierownik Katedry Żywienia Zwierząt, prof. dr Bronisław Janowski i doc. dr Władysław Nadwyczawski – kolejni kierownicy Katedry Paszoznawstwa, prof. dr Mieczysław Cena – kierownik Katedry Zoohigieny, dr Stanisław Liskiewicz, doc. dr Eugeniusz Grabda i prof. dr Stanisław Chudoba – kolejni kierownicy Katedry Zoologii.

W miarę upływu lat, wraz z rozwojem nauk zootechnicznych, a także w związku ze wzrastającym zapotrzebowaniem na wykształconą kadrę, wydział rozrastał się oraz modyfikował strukturę organizacyjną. Powstawały instytuty, katedry i zakłady, organizowano nowe pracownie i labora-

toria. Wydział rozszerzył swój profil naukowy i stosownie do nowych kierunków zmienił nazwę na Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt. Niestety, długotrwały niedostatek kadry samodzielnych pracowników naukowych, typowy dla nowych kierunków nauki, znacząco utrudniał zdobywanie wyższych stopni naukowych i przez długi okres, na zasadzie tzw. sprzężenia zwrotnego, był dużą przeszkodą w rozwoju wydziału. Tym bardziej teraz, z perspektywy lat, należy docenić ogromny wysiłek wszystkich pracowników, którzy w minionym 50-leciu przyczynili się do obecnej rangi i sławy wydziału. Szczególnie godne uznania jest powstanie na wydziale – niegdyś niewielkiej jednostce uczelni – aż pięciu poważnych szkół naukowych. To jednak nic zaskakującego, wszak tworzyli je profesorowie zaliczani do największych krajowych autorytetów w dziedzinie nauk zootechnicznych – wszyscy spośród wymienionych na wstępie pierwszych organizatorów Wydziału Zootechnicznego. Byli to profesorowie: Tadeusz Maria Olbrycht – twórca Szkoły Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt; Tadeusz Konopiński – twórca Szkoły Chowu i Hodowli oraz Żywienia Zwierząt; Marian Stangenberg – twórca Szkoły Limnologii i Rybactwa; Zygmunt Ruszczyc – twórca Szkoły Żywienia Zwierząt i Doświadczalnictwa Zootechnicznego; Mieczysław Cena – twórca Szkoły Zoohigieny.

Szkoła Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt

Szkoła ta kontynuuje badania w dziedzinie rozrodu zwierząt, zapoczątkowane przez jej twórcę, prof. **Tadeusza Marię Olbrychta** – genetyka i prekursora inseminacji zwierząt w Polsce, szczególnie z zakresu sztucznego unasienniania bydła (S. Jaczewski) i drobiu grzebiącego oraz wodnego (B. Chełmońska). Wprowadziła także stosowanie metod genetyki populacji i cech ilościowych w doskonaleniu bydła, trzody chlewnej, zwierząt futerkowych (B. Nowicki, B. Żuk, A. Filistowicz). Do genetycznego doskonalenia populacji zwierząt hodowlanych wprzęgnięto technikę komputerową, czego efektem było m.in. opracowanie programów kompu-

terowych: REBU dla doskonalenia genetycznego populacji bydła (B. Żuk), LISY, stosowanego w fermach lisich (B. Żuk, K. Chudoba, A. Filistowicz), a także SYSTEM OWCE wprowadzający m.in. metodę BLUP do oceny wartości hodowlanej owiec (K. Chudoba). Zajęto się problemem dziedziczenia cech potworkowości u bydła w związku z upowszechnieniem sztucznego unasienniania (H. Geringer). Import bydła – szczególnie buhajów rasy holsztyńsko-fryzyjskiej i ich nasienia z USA – zrodził konieczność badania wartości hodowlanej i fenotypowej ich potomstwa (F1) po rodzimych krowach ras nizinnych: czarno- i czerwono-białej (E. Pawlina).

W latach 70. sporą uwagę zajmował polimorfizm genetyczny białek surowicy krwi bydła, trzody chlewnej, owiec i koni oraz jego wpływ na cechy użytkowe (K. Chudoba, J. Jabłońska – grant PAN 10.5).

Osiągnięcia nauki światowej z zakresu funkcji i budowy genu zachęcały do podjęcia badań z dziedziny genetyki molekularnej. Zastosowano do badań własnych techniki genetyki i biologii molekularnej wykorzystywane w biologii oraz medycynie: PCR, RT-PCR, RFLP, multiplex SnaPshot, konstruowanie primerów, sekwencjonowanie DNA, tworzenie bibliotek cDNA, diagnostykę molekularną w zakresie chorób uwarunkowanych genetycznie, identyfikację polimorfizmu DNA w genach zwierząt istotnych z hodowlanego punktu widzenia, markery genetyczne klasy I i II (B. Kosowska).

Rozwój przemysłu powoduje stałą degradację środowiska naturalnego wskutek przedostawania się do powietrza, gleby i roślin metali ciężkich. Stwierdzono m.in. negatywny ich wpływ na zdrowie, rozród i wydajność zwierząt – szczególnie bydła mlecznego, gdyż krowy tego typu użytkowego są utrzymywane przez wiele lat. Problemem tym zajął się J. Monkiewicz. Opatentował 2 zestawy preparatów, które dodawane do paszy krów zapobiegają kumulacji metali ciężkich w organizmie i mleku.

Pracownicy katedry nawiązali ścisłą współpracę z Instytutem Zootechniki, Zootechnicznym Zakładem Doświad-

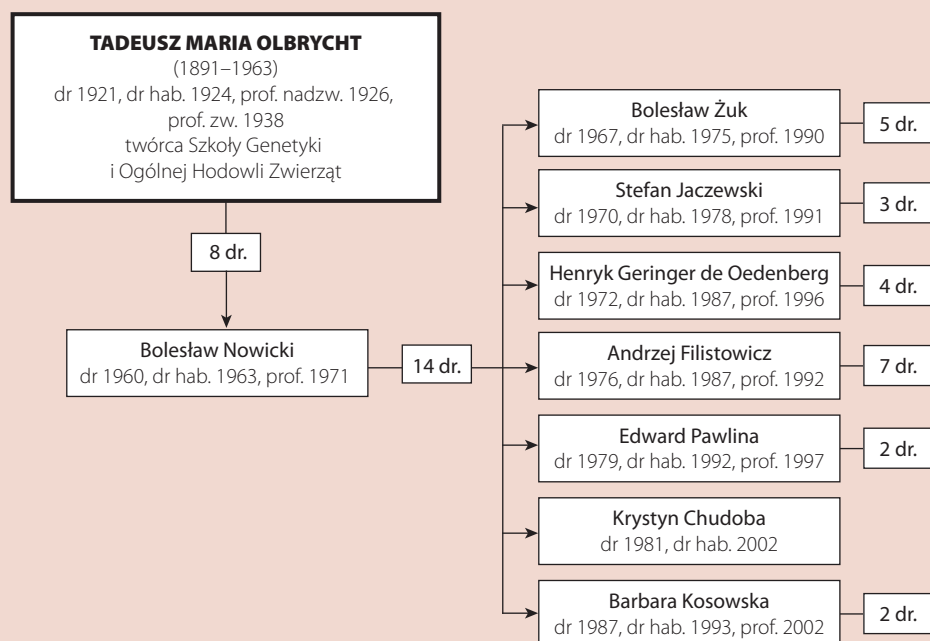
czalnym w Pawłowicach k. Leszna, KGHM, kierownictwem ferm lisów oraz kóz. Wyhodowano nową rasę gołębi mięsnych (wrocławska mięsna), która pod względem 5 cech jakości tuszy jest lepsza od amerykańskiej rasy king.

Do programu studiów, z inicjatywy pracowników katedry, wprowadzono nowe przedmioty: genetykę populacji i cech ilościowych, chów i hodowlę kóz, zachowanie się zwierząt gospodarskich, kynologię, genetykę molekularną.

Opublikowano kilkadziesiąt książek, podręczników i skryptów, spośród których na wyróżnienie zasługują: *Ogólna hodowla zwierząt* (4 wydania), *Genetyka i metody doskonalenia zwierząt*, *Metody genetyki populacji w hodowli zwierząt* (2 wydania), *Biometria stosowana*, *Zachowanie się zwierząt gospodarskich* (2 wydania), *Genetyka weterynaryjna*, *Kozy – chów i hodowla* (3 wydania), *Gołębie pocztowe* (3 wydania), *Gołębie – chów, hodowla, rasy* (2 wydania), *Rasy zwierząt gospodarskich* (2 wydania).

Podręczniki te zostały wyróżnione Nagrodą Ministra Szkolnictwa Wyższego.

Wypromowano łącznie 45 doktorów, z których 9 uzyskało tytuły naukowe profesorów, 2 pracuje w instytutach naukowo-badawczych w Kanadzie, 1 w USA i 1 w Europejskim Instytucie Badań Ssaków PAN.

Tadeusz Maria Olbrycht – ur. 1891 w Sanoku, zm. 1963 w Krakowie. Gimnazjum ukończył w 1909 w Wadowicach. Studiował weterynarię we Lwowie do 1912. Studia te kontynuował w Dreźnie i Wiedniu. Dyplom lekarza weterynarii uzyskał w 1914 w Akademii Weterynaryjnej w Wiedniu, a dyplom inż. rolnika na uniwersytecie w Poznaniu. Stopień naukowy dr. n. wet. otrzymał w Akademii Weterynaryjnej we Lwowie w 1921 oraz doktorat z genetyki na uniwersytecie w Londynie w 1944. Habilitował się w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie w 1924. Tytuł prof. nadzw. otrzymał w 1926, a prof. zw. w 1938. Był specjalistą w dziedzinie genetyki, hodowli zwierząt, biologii rozrodu zwierząt gospodarskich i żywienia zwierząt. Zaliczany jest do pionierów w zakresie sztucznego unasienniania zwierząt gospodarskich. Staż naukowy, a następnie etat asystenta uzyskał w USA u prof. Th.H. Morgana – laureata naukowej Nagrody Nobla – na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku. Pracował jako lekarz weterynarii w stadninie koni w Kentucky. Był pierwszym dziekanem Wydziału Zootechnicznego (1950–1953). Kierował Katedrą Ogólnej Hodowli Zwierząt Uniwersytetu, a później WSR

we Wrocławiu w l. 1946–1961. W okresie II wojny światowej pełnił funkcję prodziekana Wydziału Weterynaryjnego w Edynburgu. Pod jego kierunkiem 8 magistrów wykonało prace doktorskie, a 115 absolwentów prace magisterskie. Recenzował 10 rozpraw habilitacyjnych i 15 doktorskich. Opracował i opublikował 3 skrypty: *Zootechnika*, *Ogólna hodowla zwierząt* i *Przewodnik do ćwiczeń z ogólnej hodowli zwierząt*. Opublikował łącznie 129 prac oryginalnych i artykułów naukowych. Genetykę i hodowlę zwierząt oraz żywienie zwierząt wykładał w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie do 1939, a następnie w Edynburgu w latach 1940–1943, od 1946 na Uniwersytecie i Politechnice we Wrocławiu i od 1951 roku w WSR we Wrocławiu na wydziałach: Zootechnicznym, Rolniczym i Medycyny Weterynaryjnej. Zaaklimatyzował w Polsce kukurydzę pastewną koński ząb i wyhodował 4 jej odmiany. Opracował nowoczesny sprzęt do pomiarów zoometrycznych oraz do unasienniania zwierząt gospodarskich, udowodnił eksperymentalnie, że rzęśnistek bydlęcy powoduje ronicie u krów. Został odznaczony Krzyżem Oficerskim OOP.

Szkoła Chovu i Hodowli oraz Żywienia Zwierząt

Twórcą szkoły był prof. dr **Tadeusz Konopiński**, a do jej głównych kierunków badań można zaliczyć: zagadnienia genetycznego i środowiskowego uwarunkowania cech użytkowych bydła, zastosowanie metod genetycznego doskonalenia bydła, optymalizację produkcji mleka i żywca wołowego, wykorzystanie różnych metod krzyżowania zwierząt, systemy odchovu cieląt z uwzględnieniem ich odporności immunologicznej.

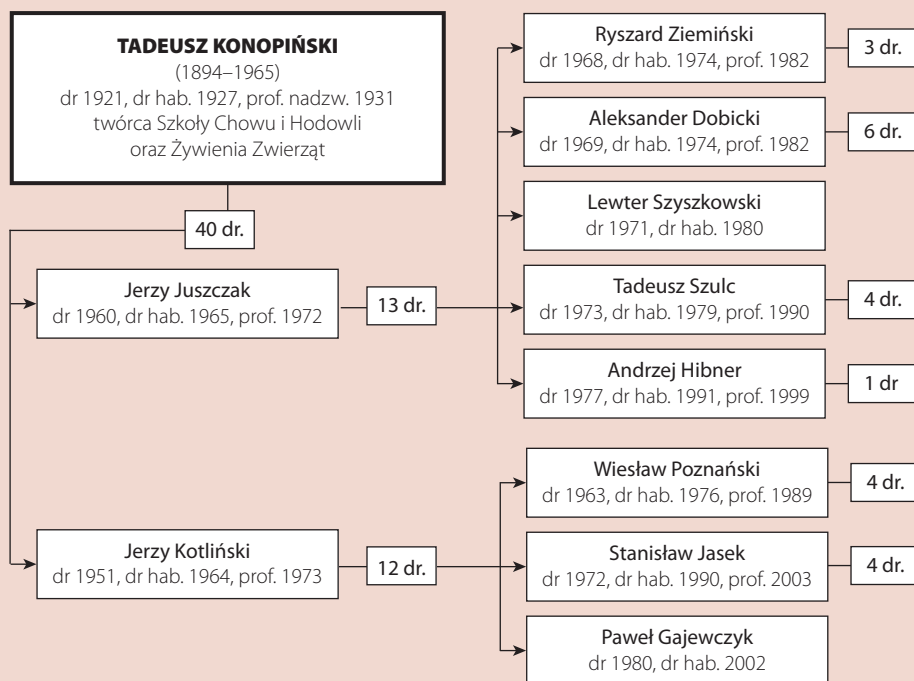
W latach 60. rozpoczęto badania związane z oceną budowy wymion i zdolnością wydojową krów, pozwalające na oszacowanie genetycznych i środowiskowych uwarunkowań tych cech, oraz po raz pierwszy w ośrodku wrocławskim dokonano w zakresie tych parametrów oceny wartości hodowlanej buhajów.

Wiele uwagi poświęcono doskonaleniu cech użyteczności mięsnej bydła typu mięsno-mlecznego, analizowano parametry genetyczne oraz efektywność wskaźników zdolności opasowej i wartości rzeźnej buhajów. Opracowana została metoda polowa oceny wartości hodowlanej buhajów na podstawie masy ciała jałówek i buhajów oraz oceniono skuteczność systemu selekcji.

Wielowatkowy charakter badań naukowych zespołu był możliwy dzięki prowadzonej koordynacji Problemu Rządowego RR II. 23 „Metodyczne podstawy doskonalenia bydła”.

Z ważnych badań nad poprawą użytkową krajowego pogłowia podjęta została próba wyhodowania linii syntetycznej bydła czerwono-białego, przydatnego w warunkach Dolnego Śląska (J. Juszcak, R. Ziemiński). Szczególnie użyteczne dla praktyki hodowlanej stały się prace dotyczące doskonalenia krajowego pogłowia bydła na drodze krzyżowania z rasami mlecznymi, głównie z holsztyńską. Podsumowania dorobku hodowców dokonano na zorganizowanej przez katedrę w 1998 r. międzynarodowej konferencji „25 lat doskonalenia krajowego bydła czarno-białego i czerwono-białego rasą holsztyńsko-fryzyską. Wyniki i perspektywy”.

Badania dotyczące intensyfikacji żywca wołowego koncentrowały się przede wszystkim na ocenie efektów krzyżowania towarowego krajowych ras krów z buhajami ras mięsnych, pochodzących głównie z Francji i Włoch. W większości prac wykazano istotny wpływ krzyżowania na poprawę wskaźników zdolności opasowej i wartości rzeźnej.

Tadeusz Konopiński – ur. 1894 w Wonieściu (pow. Kościan), zm. 1965 we Wrocławiu. W 1913 podjął studia na Wydziale Rolniczym UWr, które ukończył w 1920 na Wydziale Rolniczo-Leśnym w Poznaniu, po zakończeniu I wojny światowej. W 1921 uzyskał stopień dr. n. roln., a sześć lat później habilitował się na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Na tej uczelni w 1931 uzyskał stopień prof. tytularnego. Obok pracy naukowej rozwijał działalność w samorządzie rolnym Wielkopolskiej Izby Rolniczej, zostając jej dyrektorem. Wielkim jego sukcesem było m.in. zorganizowanie Powszechnej Krajowej Wystawy w 1929. Powołał czasopismo „Przegląd Hodowlany”, a od 1927 został jego red. nac. W czasie okupacji niemieckiej pracował w Kieleckiej Izbie Rolniczej, a od grudnia 1943 był jednym z organizatorów tajnych wykładów uniwersyteckich w Kielcach. Z Kielecczyny powrócił do Wrocławia i z zapalem włączył się organizowania Wydziału Rolnego na Uniwersytecie i Politechnice Wrocławskiej, którego został pierwszym dziekanem i kier. Katedry Hodowli Szczegółowej i Żywienia Zwierząt. Będąc inicjatorem powołania Wydziału Zootechnicznego i w l. 1957–1962

jego dziekanem, położył ogromne zasługi dla rozwoju wrocławskiej AR. Był dyr. Instytutu Zootechniki w Krakowie. Wyrazem wysokiej rangi jego dorobku naukowego było wybranie na czł. korespondenta PAN i honorowego prezesa Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego. Dorobek ten stanowi ponad 150 pozycji, w tym wiele oryginalnych prac z zakresu hodowli i żywienia zwierząt. Omówił wszechstronnie zagadnienie pochodzenia ras, pokroju, doboru i żywienia, użytkowania oraz organizacji hodowli bydła w Polsce. Opracował podstawy oceny trzody chlewniej jako towaru rzeźnego. Ponadto zbadał stan łąk i pastwisk w kontekście racjonalnej produkcji zwierzęcej. Oprócz zagadnień hodowlanych opracował teoretyczne zasady żywienia zwierząt domowych, przedstawione w podręczniku *Żywienie zwierząt* (1964). Na największą uwagę zasługuje podręcznik *Hodowla bydła* (1931), który doczekał się dwukrotnych wydań w 1949 i 1950. Promotor prawie 40 doktorantów, z których wielu uzyskało stanowiska doc. i prof. Odznaczony m.in. Orderem Sztandaru II klasy, Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim OOP, Krzyżem Oficerskim Orderu „Merite Agricole”.

W ramach współpracy z uniwersytetem w Rostoku i Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim pracownicy katedry opublikowali 16 oryginalnych prac na temat genetycznego polimorfizmu białek mleka krów ras czarno- i czerwono-białych.

Ważnym kierunkiem stały się badania nad odchodem cieląt z uwzględnieniem odporności immunologicznej. Wy-

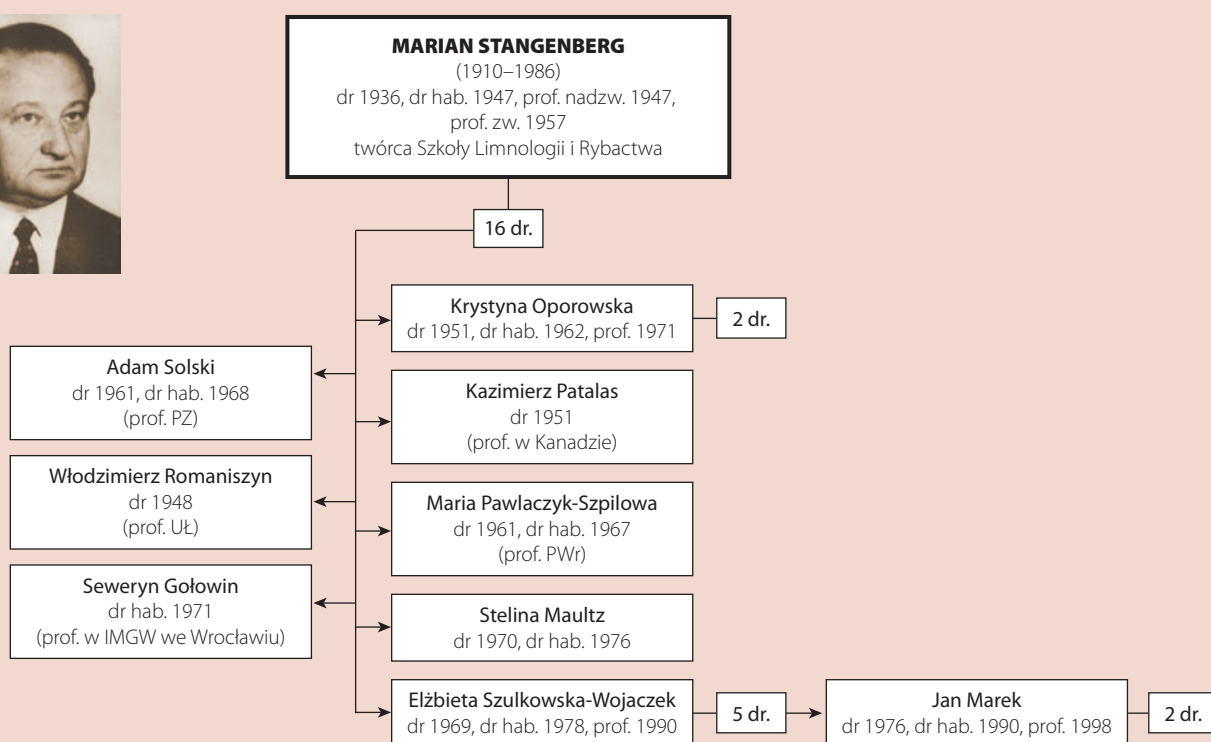
niki prowadzonych prac pozwoliły na monitorowanie jakości produkowanej przez krowy siary, umożliwiając skuteczne zapobieganie przypadkom występowania obniżonego poziomu odporności przeciwwakażnej cieląt, a przez to ograniczenie strat cieląt w okresie odchowu. Większość badań z tego zakresu miała charakter aplikacyjny.

■ Szkoła Limnologii i Rybactwa

Twórcą szkoły jest prof. dr **Marian Stangenberg** (limnolog, hydrobiolog, ichtiolog). Przyczynił się on do spularyzowania i ugruntowania w Polsce limnologii – nauki o śródlądowych wodach powierzchniowych. Limnologia zajmuje się zjawiskami zachodzącymi w śródlądowych wodach, wyjaśniając wzajemny wpływ na siebie biocenozy i biotopu. W Polsce nauka ta do początków lat powojennych była mało znana i zajmowała się głównie faunistyką wodną i hydrobotaniką z dobrze rozwiniętą systematyką glonów. Prof. M. Stangenberg, opierając się na badaniach składu chemicznego jezior suwalskich, jako pierwszy w Polsce zwrócił uwagę na znaczenie chemizmu wód.

Z inicjatywy prof. Stangenberga już w 1945 r. rozpoczęto badania dotyczące limnologii teoretycznej, przyrodniczych podstaw produkcji rybnej w jeziorach, stawach i rzekach, oraz badania składu chemicznego środowisk wodnych, poświęcając coraz więcej uwagi problematyce zanieczyszczenia wód.

Uczniowie i następcy profesora kontynuują rozpoczęte badania, a kierunki badawcze rozwijane w szkole to: zagadnienia dotyczące produktywności ekosystemów wodnych; dynamika występowania bakterii w zbiornikach wodnych; procesy samooczyszczania się wód i udział w nich drobnoustrojów; zagadnienia związane z przemianami zachodzącymi w wodach

Marian Stangenberg – ur. 1910 w Podwołoczyskach (woj. tarnopolskie), zm. 1986 we Wrocławiu. Studia wyższe odbył w SGGW w Warszawie, gdzie w 1936 uzyskał stopień dr. n. roln. Habilitował się w 1947 na Uniwersytecie i Politechnice we Wrocławiu na podstawie rozprawy *Zmienność ekologiczna płoci* (opublikowanej jeszcze w 1938). Prof. nadzw. mianowany został w tym samym roku. Tytuł prof. zw. otrzymał w 1957. W 1935 objął kierownictwo Działu Rybactwa w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Warszawie. W l. 1936–1944 był kier. Oddziału Limnologicznego Działu Wodnego Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie. Po zakończeniu działań wojennych przyjechał do Wrocławia i wraz z grupą pionierów podjął trud organizowania nauki polskiej. Był organizatorem i długoletnim kier. Katedry Limnologii i Rybactwa (1945–1970), prorektorem WSR (1959–1962), kier. Katedry Biologii Sanitarnej PWR (1951–1960), kier. Zakładu Ochrony Wód Instytutu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu (1960–1961). Ogłosił drukiem 105 prac naukowych i popularnonaukowych z limnologii, rybactwa oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem. Większość swoich prac poświęcił ba-

daniom wpływu chemizmu środowiska wodnego na odbywające się w nim procesy biologiczne. Opracował, opartą na zasadach składu chemicznego i morfometrii, typologię wielu rzek, jezior i stawów Polski, Włoch, Argentyny. Przez 25 lat był przedstawicielem Polski w Societas Internationalis Limnologorum. W l. 1962–1965 i 1969–1971 przewodniczył Komitetowi Hydrobiologicznemu PAN. Czł. kilku rad naukowych (Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN, Zakład Biologii PAN, Zakład Ekologii PAN, Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Komitet Gospodarki Wodnej PAN). Był także organizatorem i przewodniczącym XVI Międzynarodowego Kongresu Limnologicznego w Polsce w 1965 oraz I i III Krajowego Zjazdu Hydrobiologów. Wypromował 60 magistrów, 16 doktorów oraz 8 doktorów hab., z których 7 uzyskało tytuł profesora. Odnznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim OOP, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem KEN i wyróżniony członkostwem honorowym Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego i Złotą Odznaką Miasta Mediolanu.

powierzchniowych, ze szczególnym uwzględnieniem procesów eutrofizacji wód; występowanie, migracja i kumulacja mikrozanieczyszczeń (metali ciężkich, pestycydów) w ekosystemach wodnych oraz ich wpływ na gospodarkę rybacką; renaturyzacja zdegradowanych wód powierzchniowych.

Prof. dr Marian Stangenberg był nieustraszoną propagatorem stosowania zdobyczy naukowych limnologii i rybactwa w rybactwie praktycznym. Zainicjował odbudowę ośrodków zarybieniowych na Dolnym Śląsku oraz szkolił rybaków terenowych na specjalnych kursach w Katedrze Lim-

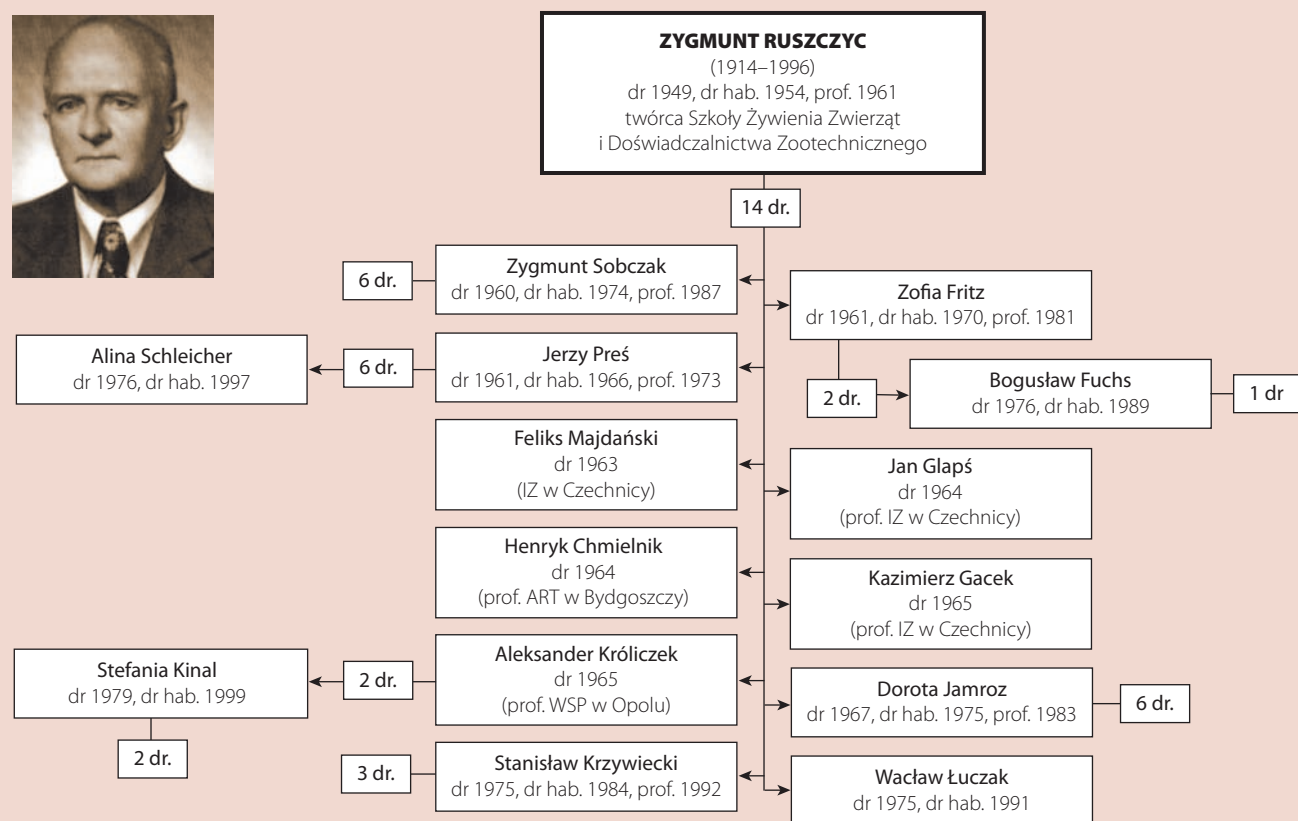
nologii i Rybactwa. Współpracował z przedsiębiorstwami przemysłowymi Dolnego Śląska w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami.

Jego uczniowie odgrywali i odgrywają ważną rolę w nauce w kraju i za granicą, a także w strukturach rybactwa polskiego oraz gospodarce narodowej. Reprezentowane przez nich kierunki są istotne zarówno dla praktycznego gospodarstwa jeziorowego i stawowego, jak też dla ochrony wód przed zanieczyszczeniem, co obecnie jest problemem dużej wagi. Z jego szkoły aktywnych jest obecnie trzech profesorów.

■ Szkoła Żywienia Zwierząt i Doświadczalnictwa Zootechnicznego

Szkołę stworzył prof. dr **Zygmunt Ruszczyc**. Kierunki badawcze rozwijane przez nią: zagadnienia fizjologicznych podstaw trawienia, wchłaniania i poprawy wykorzystania pasz u bydła, świń i drobiu; stosowanie substancji biologicznie czynnych w celu poprawy zdrowia i wskaźników produkcyjnych zwierząt; weryfikacja różnych systemów

żywienia była w warunkach Dolnego Śląska; gospodarka mineralna u zwierząt, jakość białka i możliwości zmniejszenia emisji azotu do środowiska; ocena wartości produkcyjnej i pokarmowej trwałych użytków zielonych i pasz pochodnych oraz żywienia bydła dostosowanego do systemu INRA.

Zygmunt Ruszczyc – ur. 1914 w Wilnie, zm. 1996 we Wrocławiu. Studia akademickie ukończył na Wydziale Rolniczym USB w Wilnie w 1939, następnie rozpoczął pracę zawodową jako inż. rolnik w majątku Sawicze k. Baranowicz. Po rocznej przerwie, spowodowanej robotami przymusowymi na rzecz Niemiec hitlerowskich, podjął ponownie pracę w gospodarstwie rolnym w Bielanych w pow. grójeckim i w Podzisinie w woj. wileńskim. W tym czasie działał w ruchu oporu, będąc porucznikiem w Zgrupowaniu Wileńskim AK. Po wojnie rozpoczął pracę w charakterze st. asystenta w Katedrze Ogólnej Hodowli Zwierząt na Wydziale Rolniczym UMCS w Lublinie pod kierownictwem prof. dr R. Prawocheńskiego, a następnie w Zakładzie Doświadczalnym Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Pawłowicach w woj. poznańskim, gdzie został kier. naukowym. W 1951 został powołany na stanowisko kier. naukowego Zakładu Doświadczalnego Instytutu Zootechnicznego w Czechnicy. Stopień dr. uzyskał w 1949 na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej, natomiast tytuł doc. został mu nadany w 1954. Tytuł prof. nadzw. otrzymał w 1961, a prof. zw. w 1969. Specjalność

naukowa: żywienie zwierząt i paszoznawstwo. W 1964 został powołany przez FAO jako ekspert do Syrii, gdzie brał udział w organizowaniu Instytutu Rolniczego w Damaszku i inicjował prace badawcze z zakresu żywienia zwierząt i paszoznawstwa. W l. 1951–1979 był kier. nowo utworzonej Katedry Żywienia Zwierząt WSR we Wrocławiu, a w l. 1959–1962 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Zootechnicznego. Przez wiele lat brał udział w pracach Komitetu Nauk Zootechnicznych PAN, Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa, był przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Zootechniki w Krakowie. Pionier wiedzy dotyczącej doświadczalnictwa zootechnicznego, autor pierwszego podręcznika z metod badań na zwierzętach oraz autor podręcznika akademickiego *Żywienie zwierząt i paszoznawstwo*, który doczekał się pięciu wznowień. Wyróżniony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim i Krzyżem Komandorskim OOP, Medalem KEN, Odznaką „Zasłużony dla AR we Wrocławiu”, Odznaką „Zasłużony Nauczyciel PRL”, Medalem „Za Zasługi dla AR Wrocław”, Medalem 40-lecia PRL, Odznaką „Zasłużony dla Województwa Leszczyńskiego” oraz tytułem doktora h.c. AR w Poznaniu.

Prof. Z. Ruszczyc to niewątpliwie jeden z największych autorytetów z zakresu żywienia zwierząt w Polsce. W latach 60. był prekursorem badań nad dodatkami paszowymi, wówczas działem wiedzy mało znanym, który dynamicznie się rozwijał i który kontynuują jego następcy i uczniowie. Obecnie jest to już autonomiczna dziedzina wiedzy. Profesor był recenzentem redakcyjnym kilkudziesięciu prac badawczych z tego zakresu, a kilkoro jego uczniów wykonało prace doktorskie dotyczące tego zagadnienia.

Prof. Ruszczyc był na forum krajowym i międzynarodowym uznanym autorytetem i znakomitą specjalistą w dziedzinie żywienia trzody chlewnej. Przedstawił „oszczędny” system żywienia loch w okresie ciąży, który umożliwił zmniejszenie częstotliwości występowania chorób okresu okołoporodowego. Stworzył zespół badawczy, który przez wiele lat przodował w zakresie zagadnień żywienia trzody chlewnej. Recenzował kilkanaście prac doktorskich i habilitacyjnych oraz był członkiem specjalistycznych komisji przy ministrze rolnictwa.

Szkoła Zoohigieny

Do głównych kierunków badań twórcy szkoły, prof. **Mieczysława Ceny**, kontynuowanych przez jego uczniów, należy zaliczyć: zagadnienia oddziaływania czynników środowiskowych na funkcje fizjologiczne, zdrowotne i produkcyjne zwierząt gospodarskich; technologiczne i techniczne metody optymalizacji warunków utrzymania zwierząt w budynkach inwentarskich; ocenę wpływu skażeń przemysłowych na zwierzęta gospodarskie; zastosowanie naturalnych dodatków mineralno-organicznych i biostymulatorów w profilak-

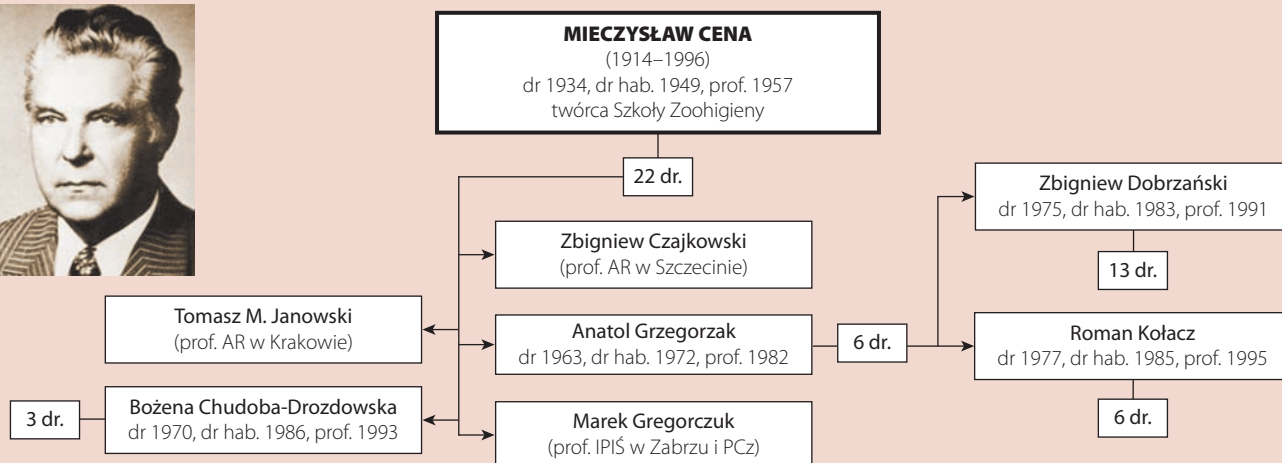
Pierwsze naukowo ujęte działania metodyczne w realizacji badań naukowych na zwierzętach zostały opracowane w pionierskim podręczniku *Metodyka badań zootechnicznych*. Było to opracowanie, które doczekało się pięciu wznowień i do dzisiaj pozostaje jedynym polskim podręcznikiem z zakresu metodyki badań zootechnicznych. Prof. Ruszczyc jako pierwszy opracował i opisał podstawowe zasady metodyczne przygotowania, prowadzenia i opracowywania materiału z badań naukowych, wychował następców i ten dział wiedzy zootechnicznej był i jest do dzisiaj realizowany przy Katedrze Żywienia Zwierząt i Paszoznawstwa przez prof. J. Presia, prof. D. Jamroz, prof. B. Fuchsa jako przedmiot metodyka badań nad zwierzętami.

Ogromną wagę przykładał prof. Ruszczyc do zagadnień produkcji i konserwacji pasz gospodarskich, był ekspertem przy Ministrze Rolnictwa oraz w FAO. W kraju uznany był za wybitnego specjalistę z zakresu nowych metod konserwacji poprzez zakiszenie. Z jego szkoły czynnych naukowo jest obecnie trzech profesorów.

tyce chowu cieląt, prosiąt, owiec i drobiu; metody utylizacji odpadów z przemysłu spożywczego.

W latach 50. rozpoczęto prace nad metodologią oceny bioklimatu Polski oraz mikroklimatu obiektów inwentarskich z uwzględnieniem jego fizycznych, chemicznych i biologicznych czynników.

Na początku lat 60. zajmowano się – teoretycznie i praktycznie – problematyką zoohigienizacji wsi, uwzględniając wzrost znaczenia turystyki i wypoczynku na terenach wie-

Mieczysław CENA – ur. 1908 w Jarosławiu, zm. 1990. Studia wyższe ukończył w 1932 w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, uzyskując dyplom lekarza weterynarii. Następnie rozpoczął pracę w Zakładzie Nauki i Higieny Mięsa i Środków Spożywczych Zwierzęcego Pochodzenia tejże uczelni i w 1934 obronił pracę doktorską. Po wojnie przeniósł się do Krakowa, gdzie rok pracował w Katedrze Fizjologii i Żywienia Zwierząt Wydziału Rolniczego UJ. W 1946 rozpoczął pracę w Katedrze Hodowli Ogólnej Wydziału Medycyny Weterynaryjnej UW, a od 1951 – na Wydziale Zootechnicznym ówczesnej WSR we Wrocławiu. W 1949 uzyskał stanowisko doc. z zakresu higieny zwierząt, w 1957 został mianowany prof. nadzw., a w 1966 prof. zw. Przebywał na wielu stażach i misjach naukowych, m.in. na Węgrzech, w Szwajcarii, we Włoszech, w Niemczech. Wieloletni red. serii Zootechnika Zeszytów Naukowych WSR (AR), kier. Zakładu (Katedry) Zoohigieny 1952–1980, prodziekan Wydziału Zootechnicznego 1957–1959, prorektor ds. studenckich WSR 1959–1961. Przedstawiciel uczelni w Komitecie Weterynaryjnym oraz

Zootechnicznym PAN, czł. Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa, czł. Rady Naukowej Instytutu Weterynarii w Puławach oraz Przemysłowego Instytutu Maszyn Rolniczych w Poznaniu, przewodniczący Wydziału Rolniczego WTN, wiceprezydent Międzynarodowego Towarzystwa Higieny Zwierząt (ISAH). Promotor 22 doktorantów oraz ok. 100 magistrantów. Autor 2 monografi: *Materiały do bioklimatologii Polski* (1968) i *Zakres bioklimatów świata* (1972), 6 skryptów z zakresu etologii zwierząt, ekologii rolniczej i zoohigieny oraz ponad 200 publikacji naukowych, w tym 42 w językach obcych. Wyniki swoich prac przedstawiał na zagranicznych konferencjach, m.in. w Wiedniu, Berlinie, Lipsku, Lund, Uppsali, Kopenhadze, Sofii, Bukareszcie, Budapeszcie i Moskwie. Stworzył podwaliny nowoczesnej zoohigieny, rozwijanej później przez jego uczniów. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim OOP, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego, Złotą Odznaką AZS, Złotą Odznaką ZSP, Medalem „Za Zasługi w Rozwoju AR”, Medalem „Zasłużony dla Nowosądeckizny”.

skich, szczególnie w rejonach górskich, gdzie wartość rekreacyjno-wypoczynkowa i sportowa oraz topograficzna dominuje nad produkcją rolniczą. Stworzono w ten sposób podstawy agroturystyki, wdrażając je w czasie realizacji tzw. eksperymentu nowosądeckiego.

Wiele uwagi poświęcono problematyce ekologii i etologii zwierząt gospodarskich, higienie wody, gleby, pastwisk i wybiegów, a także mechanizacji zootechnicznej w obiektach wielkostadnych i przemysłowych.

Badania te, kontynuowane przez uczniów, koncentrowały się w latach 80. na zagadnieniach optymalizacji warunków utrzymywania i odchovu zwierząt, w tym na poprawie ciepłochłonności i neutralizacji amoniaku w obiektach inwentarskich. Wykorzystanie naturalnych surowców humicznych i glinokrzemowych w stymulacji odporności zwierząt, szczególnie kurcząt, prosiąt i cieląt, metodą przeciwdziałania nadmiernej biokumulacji metali toksycznych

u zwierząt gospodarskich (oraz w produktach zwierzęcego pochodzenia) to kolejne interdyscyplinarne obszary rozwijanej wiedzy.

W latach 90. rozwinięto też zagadnienia utylizacji odpadów z przemysłu rolno-spożywczego, bezodpadowe technologie produkcji rybnych, drożdży paszowych, mączek i olejów, preparatów profilaktyczno-detoksykacyjnych itd.

Szeroki zakres badań i wdrożeń jest możliwy dzięki współpracy z PWR (Wydział Chemiczny), Śląską AM (Wydział Farmacji), Morskim Instytutem Rybackim w Gdyni i innymi placówkami naukowymi, poszerzając Szkołę Zoohigieny o zagadnienia dobrostanu zwierząt, ochrony środowiska, ekologizacji produkcji zwierzęcej.

Prof. M. Cena powszechnie uważany jest za prekursora i ojca polskich zoohigienistów, a ośrodek we Wrocławiu dzięki niemu promieniuje nowoczesną i dynamiczną wiedzę z zakresu zoohigieny, rozwijając wciąż nowe kierunki badawcze.

Opracował Krystyn Chudoba

■ WYDZIAŁ NAUK O ŻYWNOŚCI

Wydział Nauk o Żywności AR we Wrocławiu istnieje od 1977 r. Niektóre szkoły naukowe funkcjonujące na wydziale znajdują swój początek na PLW, inne powstały w latach wojennych we Wrocławiu.

W kwietniu 1946 r. przybył do Wrocławia prof. dr hab. Aleksander Tychowski, ostatni kierownik Katedry Technologii Rolniczej PLW w Dublanach. We Wrocławiu odtworzył dublańską katedrę z tą samą kadrą i programem badań, pod nazwą Katedra Technologii Rolnej i Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego na Wydziale Rolniczym. Kontynuowane były w niej prace z zakresu technologii i chemii skrobi oraz technologii fermentacji, które rozwijali absolwenci uczelni wrocławskiej. Równocześnie, z udziałem prof. Karola Gerlicza i kadry absolwentów, powstała szkoła naukowa z zakresu przetwórstwa owoców i warzyw. Prof. A. Tychowski i prof. Wilhelm Kamienobrodzki zaczęli też badania nad wykorzystaniem ziemniaka do produkcji wyrobów spożywczych, tworząc szkołę naukową z zakresu przetwórstwa ziemniaka, aktywnie rozwijaną przez ich następców.

Prof. dr hab. Tadeusz Ruebenbauer w 1946 r. w Katedrze Hodowli Roślin Wydziału Rolniczego zapoczątkował badania z zakresu technologii zbóż, tworząc szkołę naukową,

którą rozwijał jego uczeń prof. Antoni Biskupski ze swoimi wychowankami.

W 1949 r. dr Marian Juny, późniejszy profesor w Katedrze Szczegółowej Hodowli i Żywienia Zwierząt Wydziału Rolniczego, zapoczątkował badania naukowe w dwóch kierunkach: hodowla owiec i zwierząt futerkowych oraz ocena, obrót i wykorzystanie surowców zwierzęcych. Po włączeniu do badań dużej grupy absolwentów uczelni wrocławskiej powstały dwie szkoły naukowe – hodowla na obecnym Wydziale Biologii i Hodowli Zwierząt oraz technologii drobiu i jaj na Wydziale Nauk o Żywności.

W 1952 r. prof. Marian Kocór w Katedrze Chemii rozpoczął badania związków bioorganicznych z grupy izoprenoidów, tworząc szkołę naukową z tego zakresu. W 1965 r. jego uczeń prof. Antoni Siewiński wprowadził do niej badania z dziedziny biotransformacji kontynuowane następnie przez jego licznych uczniów.

W opisanych szkołach pracuje obecnie trzecie i czwarte pokolenie badaczy, a prace rozpoczęte przez twórców szkół znajdują kontynuatorów wśród coraz młodszych pracowników naukowych.

■ Szkoła Technologii i Chemii Skrobi

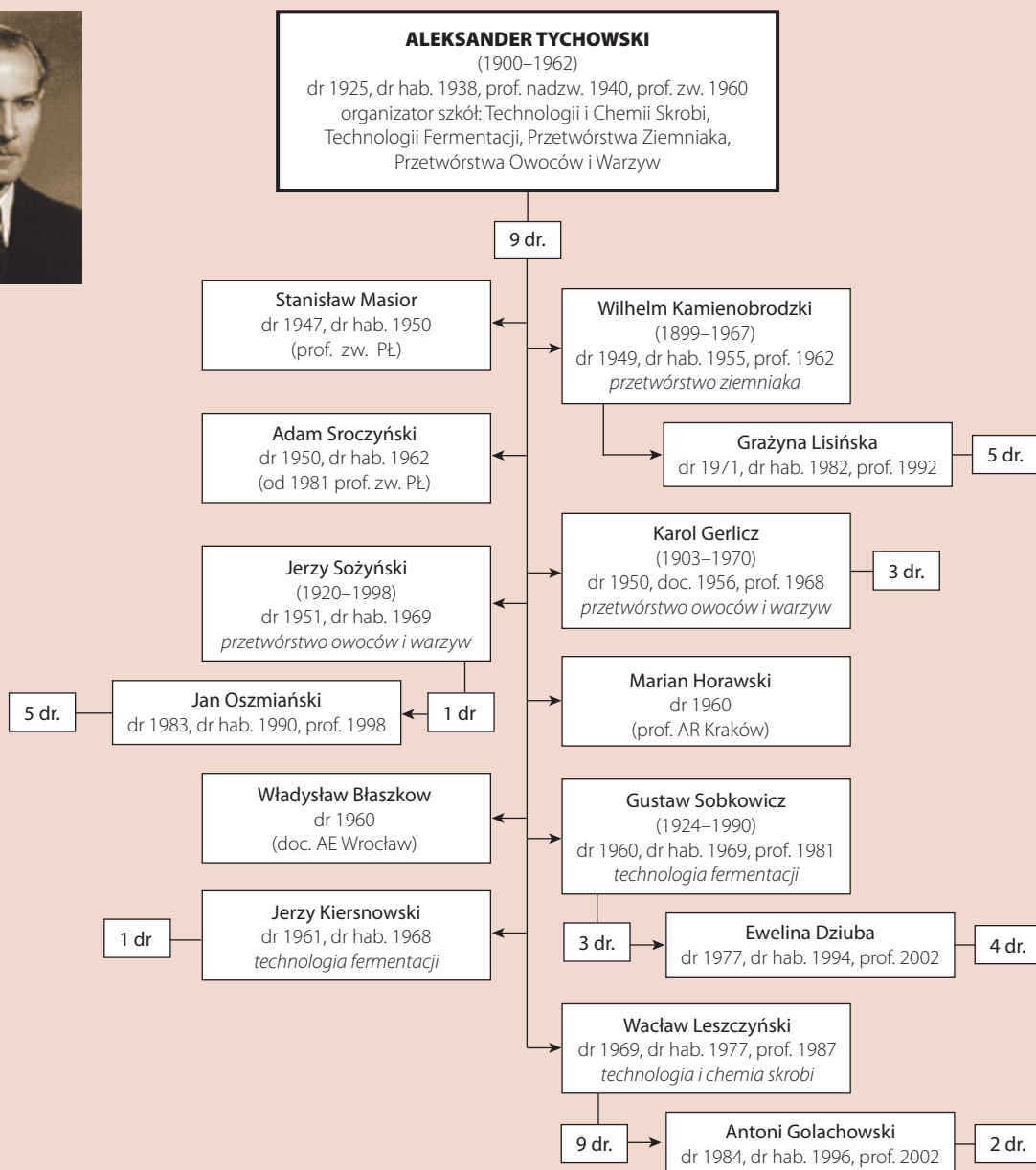
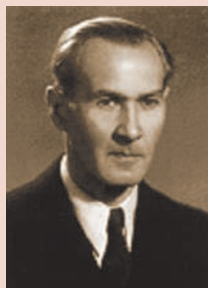
Jest kontynuacją Polskiej Szkoły Skrobiowej, której twórcą na przełomie XIX i XX w. był nauczyciel i promotor **Aleksandra Tychowskiego**, prof. Wiktor Syniewski (1865–1927), prof. PLW. Badania z zakresu technologii i chemii skrobi prowadzone przez prof. A. Tychowskiego, który był w l. 1928–1945 kierownikiem Katedry Technologii Rolniczej PLW w Dublanach, a w l. 1946–1962 Katedry Technologii Rolnej WSR we Wrocławiu (obecnie Katedra Technologii Rolnej i Przechowywania AR we Wrocławiu), dotyczyły budowy gałązek skrobiowych, struktury cząsteczki oraz właściwości skrobi, hydrolizy enzymatycznej skrobi i właściwości jej produktów, ze szczególnym uwzględnieniem skrobi ziemniaczanej. Kontynuatorami prac prowadzonych przez prof. A. Tychowskiego

są prof. Wacław Leszczyński i prof. Antoni Golachowski. Badania z tego zakresu koncentrują się na właściwościach skrobi, głównie ziemniaczanej, oraz ich zróżnicowaniu będącym wynikiem warunków wzrostu, rozwoju i przechowywania ziemniaka, a także zmianach zachodzących pod wpływem oddziaływania na skrobię różnych czynników. Opracowano też metody określania cech funkcjonalnych skrobi i jej modyfikowania metodami fizycznymi i chemicznymi oraz oceniano zmiany właściwości, będące wynikiem tych modyfikacji. Przedmiotem badań jest również określenie możliwości zastosowania skrobi i sporządzonych produktów jej modyfikacji do celów żywnościowych (skrobia oporna) i niespożywczych (superabsorbenty, tworzywa biodegradowalne).

Szkoła Technologii Fermentacji

Jest kontynuacją badań z zakresu gorzelnictwa rolniczego prowadzonych przez prof. Tadeusza Chrząszcza, twórcę Polskiej Szkoły Gorzelniczej oraz dyrektora powstałej w 1891 r. Krajowej Szkoły Gorzelniczej w Dublanach. Jednostkę tę w 1919 r. przemianowano na Katedrę Technologii Rolniczej PLW (obecnie Katedra Technologii Rolnej i Przechowalnictwa AR we Wrocławiu), do 1945 r. kierowaną przez prof. **Aleksan-**

dra Tychowskiego, w której prowadzone były badania naukowe z zakresu gorzelnictwa rolniczego i technologii fermentacji alkoholowej. Dotyczyły one głównie przebiegu, wydajności i składu produktów fermentacji alkoholowej. Po 1946 r. poszerzono je o nowe zagadnienia przemysłu fermentacyjnego. Prace obejmują: jakość fermentacyjną melasy i innych produktów ubocznych przemysłu spożywczego, wpływ różnych

Aleksander Tychowski – ur. 1900 we Lwowie, zm. 1962 w Kudowie. Uczeń prof. W. Syniewskiego, twórcy Polskiej Szkoły Skrobiowej, i kontynuator jego badań, następca i kontynuator prac prof. T. Chrząszcza, twórcy Polskiej Szkoły Gorzelniczej. Mgr inż. 1922, dr n. chem. 1925, doc. (dr hab.) 1938, prof. nadzw. 1940, prof. zw. 1960, kier. Katedry Technologii Rolniczej w Dublanach 1928–1945, organizator i kier. rocznych Państwowych Kursów Gorzelniczych w Dublanach 1928–1940, organizator i kier. Katedry Technologii Rolnej i Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej 1946–1962, organizator i kier. Państwowych Kursów Gorzelniczych 1946–1951, współtwórca WSR we Wrocławiu (AR), prodziekan Wydziału Rolniczego 1953–1954, prorektor WSR 1954–1955, rektor 1956–1959, dziekan Wydziału Rolniczego 1960–1962, czł. Komitetu

Technologii i Chemii Żywności PAN 1954–1962, przewodniczący Komisji Rolnictwa Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu 1957–1959, czł. kolegium redakcyjnego „Przemysłu Rolnego”. Twórca szkół naukowych z zakresu technologii rolno-spożywczej: Technologii i Chemii Skrobi, Technologii Fermentacji, Przetwórstwa Ziemniaka oraz Przetwórstwa Owoców i Warzyw. Wypromował 9 doktorów n. roln. i był opiekunem 2 doktorów hab., wśród wychowanków ma 2 docentów, 1 doktora hab., 7 profesorów. Autor 27 publikacji (cytowanych w podręcznikach zagranicznych). Uczestnik walk o wolność i niepodległość Ojczyzny, organizator i przewodniczący nieformalnych spotkań seniorów – tzw. Małego Senatu WSR 1951–1962. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Oficerski OOP, Złoty Krzyż Zasługi, Odznaka Orła Łwowskiego.

substancji na hamowanie fermentacji, nowe technologie fermentacji (pod obniżonym ciśnieniem, z unieruchomionymi drożdżami), dobór szczepów drożdży przemysłowych i ich ulepszanie metodami inżynierii genetycznej. Problematyka słodownictwa natomiast dotyczy wpływu warunków uprawy i przechowywania na wartość technologiczną ziarna jęczmienia browarnego, możliwości biologicznej dezynfekcji ziarna, stymulacji kiełkowania ziarna, stosowania ziarna pszenżyta

Szkoła Przetwórstwa Ziemniaka

Wywodzi się z badań nad jakością ziemniaka oraz nad przemianami w jego składzie w czasie przechowywania i suszenia. Badania inicjowane przez prof. **Aleksandra Tychowskiego** i zapoczątkowane przez prof. Wilhelma Kamienobrodzkiego kontynuuje i rozwija prof. Grażyna Liśńska w Katedrze Technologii Rolnej i Przechowalnictwa AR we Wrocławiu. Obejmują one ocenę przydatności różnych odmian ziemniaka do przetwarzania na wyroby spożywcze, zwłaszcza smażone, zmiany wartości technologicznej

Szkoła Przetwórstwa Owoców i Warzyw

Wywodzi się z Zakładu Przetwórstwa Owoców i Warzyw Katedry Technologii Rolnej WSR we Wrocławiu. Zainspirowane przez prof. **Aleksandra Tychowskiego** badania prowadzone przez prof. Karola Gerlicza i doc. Jerzego Sożyńskiego kontynuowane są w Katedrze Technologii Owoców, Warzyw i Zbóż wrocławskiej AR przez prof. Jana Oszmiańskiego. Badania dotyczyły jakości i wartości technologicznej warzyw i owoców, parametrów technologicznych sterylizacji

Szkoła Technologii Drobiu i Jaj

W 1949 r., w Katedrze Szczegółowej Hodowli i Żywienia Zwierząt Wydziału Rolniczego Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej, zapoczątkowana została przez ówczesnego dr. **Marianę Juny** szkoła naukowa i działalność dydaktyczna z zakresu obrotu, oceny i wykorzystania surowców zwierzęcych. W l. 1949–1975 problematyka naukowo-badawcza kierowanego przez profesora zespołu, w którego skład wchodził: dr Teresa Smolińska, dr Irena Górka, mgr Tadeusz Trziszka, mgr Tadeusz Szmańko, nastawiona była głównie na zagadnienia surowcowe. Do ważniejszych tematów należy zaliczyć fizykochemiczną, biochemiczną i strukturalną ocenę mięsa zwierząt rzeźnych, dziczyzny, surowców drobiarskich, ubocznych surowców rzeźnych oraz ocenę jakości mleka i przetworów mleczarskich. W pracach zespołu zwrócono również uwagę na dobór bezzwrotnych opakowań do mleka i przetworów mleczarskich.

Szkoła Hodowli Owiec i Zwierząt Futerkowych

W 1949 r., w Katedrze Szczegółowej Hodowli i Żywienia Zwierząt Wydziału Rolniczego Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu (kier. prof. T. Konopiński), dr **Marian Juny** zapoczątkował badania hodowli owiec cygajskich i organizacji systemu gospodarki owczarskiej w rejonie podsudeckim na Dolnym Śląsku. Zespół, w którego skład wchodził dr Jan Stefanowicz i mgr Edward Czapliński, pod kierunkiem profesora

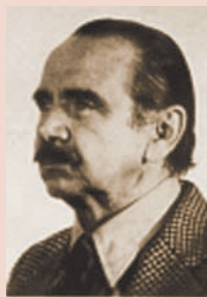
do wyrobu słoików oraz jako surowca niesłodowanego, także do wyrobu koncentratów słoikowych. Duża część badań poświęcona jest technologii piwowarstwa: opracowywaniu nowych receptur, wykorzystaniu niekonwencjonalnych drożdży w nowoczesnych technologiach. Kontynuatorką badań prowadzonych przez prof. A. Tychowskiego, prof. W. Kamienobrodzkiego, prof. Gustawa Sobkowicza i doc. Jerzego Kiersnowskiego jest prof. Ewelina Dziuba.

ziemniaka w wyniku różnych warunków przechowywania, kontrolowanie zawartości składników bulwy wpływających na wartość żywieniową i organoleptyczną ziemniaka i otrzymanych z niego produktów, dobór parametrów technologicznych do produkcji różnych wyrobów spożywczych, zwłaszcza smażonych, ocenę jakości gotowych produktów ziemniaczanych, opracowywanie receptur suchych produktów przekąskowych na bazie ziemniaka.

konserw warzywnych i zagęszczania soków warzywnych oraz produkcji preparatów pektynowych. Prowadzone są szerokie badania dotyczące polifenoli, ich występowania, właściwości i zawartości w różnych surowcach roślinnych, przemian w trakcie procesów technologicznych oraz ich biologicznej aktywności, a także możliwości praktycznego wykorzystywania polifenoli jako antyoksydantów w przemyśle spożywczym oraz do wyrobu preparatów farmaceutycznych.

Kontynuatorką badań z zakresu surowców drobiarskich była prof. T. Smolińska, a także jej wychowankowie: prof. T. Trziszka i dr hab. Wiesław Kopeć. Problematyka dotycząca surowców drobiarskich została poszerzona o zagadnienia technologiczne, przechowalnictwo i ocenę jakości produktów. Ważniejsze badania dotyczyły charakterystyki białek tkanki mięśniowej i jaj, oceny biochemicznych zmian w błonie witelinowej jaj kurzych, odzysku białek z masy mięsno-tłuszczowej i ich wykorzystania, opracowania technologii izolatów białkowych z mięsa drobiu i aglomerowanego proszku jajowego oraz żółtka typu instant. Aktualna problematyka badawcza zespołu dotyczy charakterystyki preparatów biologicznie aktywnych izolowanych z jaj kurzych, m.in. cystatyny i lizozymu (dr hab. W. Kopeć) oraz niekonwencjonalnych technik utrwalania żywności (prof. T. Trziszka).

pracował nad tym problemem w Zakładzie Doświadczalnym WSR na Przełęczu Kowarskiej w l. 1951–1965. Realizował również badania poświęcone bezwzrostowemu systemowi chowu nutrii. Inne prace ukierunkowane były na ocenę skór i okrywy włosowej zwierząt futerkowych oraz poprawę jakości futer lisów i smuszek karakułowych poprzez odpowiednie żywienie zwierząt. Kontynuatorem wymienionych badań od 1951 r. był

MARIAN JUNY
(1916–1987)
dr 1949, dr hab. 1957, prof. nadzw. 1963,
prof. zw. 1975
organizator szkół: Technologii Drobiu i Jaj
oraz Hodowli Owiec i Zwierząt Futerkowych

10 dr.

4 dr.
Janusz Kuźniewicz
dr 1972, dr hab. 1989, prof. 1996
*hodowla owiec
i zwierząt futerkowych*

2 dr.
Irena Górka
dr 1962, dr hab. 1974, prof. 1991

Jan Stefanowicz
(1922–2000)
dr 1956, doc. 1968
*hodowla owiec
i zwierząt futerkowych*

Teresa Smolińska
dr 1962, dr hab. 1974, prof. 1987
technologia drobiu i jaj

Tadeusz Szmańko
dr 1981, dr hab. 1998

2 dr.

Piotr Nowakowski
dr 1986, dr hab. 2001

Bożena Patkowska-Sokoła
dr 1980, dr hab. 1990, prof. 2000

2 dr.

4 dr.

Tadeusz Trziszka
dr 1977, dr hab. 1988, prof. 1994

5 dr.

Wiesław Kopeć
dr 1986, dr hab. 1999

2 dr.

Marian Juny – ur. 1916 w Końskich; mgr inż. 1939; adiunkt 1949; dr n. roln. 1949; doc. 1957; prof. nadzw. 1963; prof. zw. 1975; organizator i kier. Zakładu Hodowli Owiec i Zwierząt Futerkowych w Katedrze Szczegółowej Hodowli Zwierząt WSR we Wrocławiu 1955; od 1956 w Pracowni Towaroznawstwa; kier. Katedry Obrotu i Oceny Surowców Zwierzęcych na Wydziale Zootechnicznym 1966–1970; kier. Zespołu Obrotu i Oceny Surowców Zwierzęcych 1971–1975, a następnie Zakładu do 1976 na Wydziale Rolniczym. Współorganizator Wydziału Zootechnicznego WSR we Wrocławiu i jego prodziekan 1951–1952. Współinicjator powołania Instytutu Technologii Rolno-Spożywczej 1970. Red. Zeszytów Naukowych serii Zootechnika 1956–1976; czł. Senatu 1951–1953; organizator i kier. Zakładu Badawczego Surowców Zwierzęcych Instytutu Zootechniki w Krakowie 1957–1962; kurator Katedry Szczegółowej

gółowej Hodowli Zwierząt AR w Szczecinie 1962–1969; czł. Rady Naukowej Instytutu Przemysłu Mleczarskiego 1954–1962; doradca ds. hodowli owiec i surowców zwierzęcych przy Ministerstwie Rolnictwa 1958–1962; przewodniczący kolektywu naukowego ds. zagospodarowania Podsudecia i Zagłębia Turoszowskiego 1958–1962; przedstawiciel Polski w FAO ds. owczarstwa polskiego 1958–1962. Twórca szkół naukowych Obrotu, Oceny i Wykorzystania Surowców Zwierzęcych oraz Hodowli Owiec i Zwierząt Futerkowych. Wypromował 10 doktorów n. roln., wśród wychowanków 3 doktorów hab., 2 profesorów. Autor lub współautor 140 publikacji, 1 książki i 1 skryptu. Ważniejsze odznaczenia: Krzyż Kawalerski OOP, Złoty Krzyż Zasługi, Odznaka za Zasługi dla Dolnego Śląska. Wyróżniony nagrodami Ministra Szkolnictwa Wyższego oraz Rektorów AR we Wrocławiu i w Szczecinie.

ówczesny asystent J. Stefanowicz, a od 1965 r. prof. Janusz Kuźniewicz. Obecne badania dotyczą chowu i hodowli zwierząt futerkowych i owiec, ekonomicznych aspektów ich produkcji, kompleksowej oceny skór i okrywy włosowej zwierząt fu-

terkowych (prof. J. Kuźniewicz), doskonalenia cech reprodukcyjnych owiec i ekstensywnego systemu produkcji owczarskiej (dr hab. Piotr Nowakowski), poprawy jakości mięsa, tłuszczu, wełny i mleka owczego (prof. Bożena Patkowska-Sokoła).

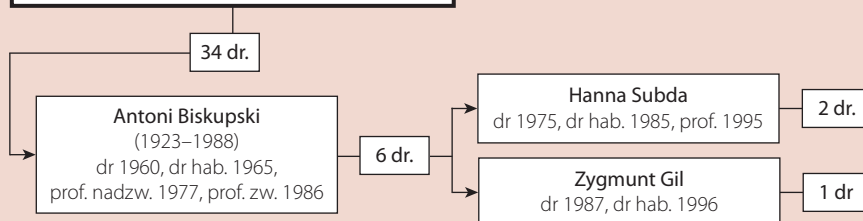
Szkoła Technologii Zboż

Początki szkoły, której twórcą był prof. **Tadeusz Ruebenbauer**, sięgają 1946 r. Jej kontynuatorami byli prof. Antoni Biskupski, prof. Hanna Subda, a obecnie dr hab. Zygmunt Gil, prof. AR. Na przestrzeni lat realizowano różne kierunki badań dotyczących wartości technologicznej zbóż. Zajmowano się określeniem wpływu zabiegów agrotechnicznych – nawożenia, nawadniania, stosowania środków chwastobójczych oraz różnego rodzaju przedplonu – na jakość ziarna, mąki i pieczywa. Wyniki tych badań były wykorzystywane przy ustalaniu zaleceń agrotechnicznych dla rolników produkujących zboże na cele konsumpcyjne. Ponadto opracowano mikrometody stosowane w hodowli jakościowej pszenicy i żyta dla wyselekcjonowania cennych form o dużej przydatności ziarna w przemyśle młynarskim i piekarskim. Przeprowadzono szerokie badania dotyczące charakterystyki biochemicznej i przetwórczej pszenżyta, a także określono wpływ zmiennych warunków środowiska na jakość tego zboża. Wyniki badań wykorzystano do opracowania rozdziału na temat pszenżyta książki *Biologia pszenżyta* pod red. C. Tarkowskiego.

Prowadzone są prace dotyczące składu chemicznego i właściwości biochemicznych ziarna ze szczególnym uwzględnieniem roli białek wysoko- i niskocząsteczkowych w kształtowaniu wskaźników jakości wypiekowej pszenicy, pszenżyta i żyta. Badania obejmują również zboża niechlebne (owies, jęczmień, kukurydza, gryka). Dokonywana jest ich ocena chemiczna oraz prowadzone są próby ich wykorzystania do produkcji pieczywa o podwyższonej wartości odżywczej, szczególnie zawartości błonnika pokarmowego. Oceniany jest wpływ różnych dodatków technologicznych na wartość wypiekową mąki, jakość pieczywa i makaronu. Określa się również wpływ siewu mieszanin różnych odmian tego samego gatunku zboża na wartość technologiczną ziarna uzyskanego z tego sposobu uprawy. Poddaje się ocenie jakościowej ziarno pochodzące z uproszczonej, standardowej i intensywnej technologii uprawy. Badania te umożliwiają kształtowanie wartości technologicznej i odżywczej surowca zbożowego przez odpowiednio stosowane zabiegi agrotechniczne.

TADEUSZ RUEBENBAUER
(1909–1991)
dr 1938, dr hab. 1945,
prof. nadzw. 1946, prof. zw. 1956
organizator Szkoły Technologii Zboż

Tadeusz Ruebenbauer – ur. 1909 w Bochni, zm. 1991. Studia wyższe ukończył na Wydziale Rolniczym UJ w 1931, uzyskując tytuł inż. mgr. rolnictwa w zakresie hodowli roślin. Po odbyciu rocznego stażu w Stacji Hodowli Roślin Polanowice k. Krakowa został zaangażowany na stanowisko asystenta w Stacji Nasienniej przy Małopolskim Towarzystwie Rolniczym. Stopień dr. filozofii na UJ otrzymał w 1938. Rok później objął kierownictwo naukowe w Przedsiębiorstwie Hodowli Roślin „Selekta”. W czasie okupacji zajmował się hodowlą roślin w Kazimierzy Wielkiej, Chłopicach i Mikulicach. Pracował także w Izbie Rolniczej i był wykładowcą na tajnym UJ. Po okupacji uzyskał *veniam legendi* na UJ. W 1945 habilitował się na podstawie rozprawy *Opracowanie wyników doświadczeń odmianowych z pszenicą ozimą wykonanych w latach 1922–1936*, a w 1946 uzyskał tytuł i stanowisko prof. nadzw. na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. We

Wrocławiu był organizatorem Katedry Hodowli Roślin i Nasiennictwa. W 1956, już jako prof. zw., zostaje służbowo przeniesiony do Katedry Szczegółowej Uprawy Roślin WSR w Krakowie. Na jego dorobek składają się 184 oryginalne prace twórcze i artykuły naukowe opublikowane w czasopiśmie naukowych w kraju i za granicą. Na szczególne podkreślenie zasługują prace, które zawierają genetyczno-matematyczne rozwiązania nad wykorzystaniem cytoplazmatycznej męskiej bezpłodności w hodowli roślin, a także dotyczące doskonalenia metod stosowanych w hodowli roślin. Oprócz prac naukowych pozostawił po sobie kilka monografii, podręczników, a nawet literacko ujętych opisów z podróży zagranicznych. Pod jego kierunkiem 34 osoby przygotowały i obroniły prace doktorskie. Przez 3 kadencje pełnił funkcję rektora WSR w Krakowie. Był wiceprezesem Oddziału PAN w Krakowie. Otrzymał doktoraty h.c. AR we Wrocławiu i AR w Krakowie.

Szkoła Chemii Izoprenoidów i Biotransformacji

W 1952 r. w Katedrze Chemii prof. **Marian Kocór**, wychowanek Szwajcarskiej Szkoły Chemii Organicznej profesorów Leopolda Ruzicki i Vladimira Preloga (laureatów Nagrody Nobla), rozpoczął wraz z zespołem badania związków bioorganicznych.

Pierwszym kierunkiem badań była chemia izoprenoidów, w tym głównie chemia steroidów. Została wykonana seria syntez pochodnych hormonów steroidowych – analogów testosteronu. Niektóre z nich miały działanie anaboliczne. Równolegle do syntezy prowadzono próby izolacji z materiału roślinnego

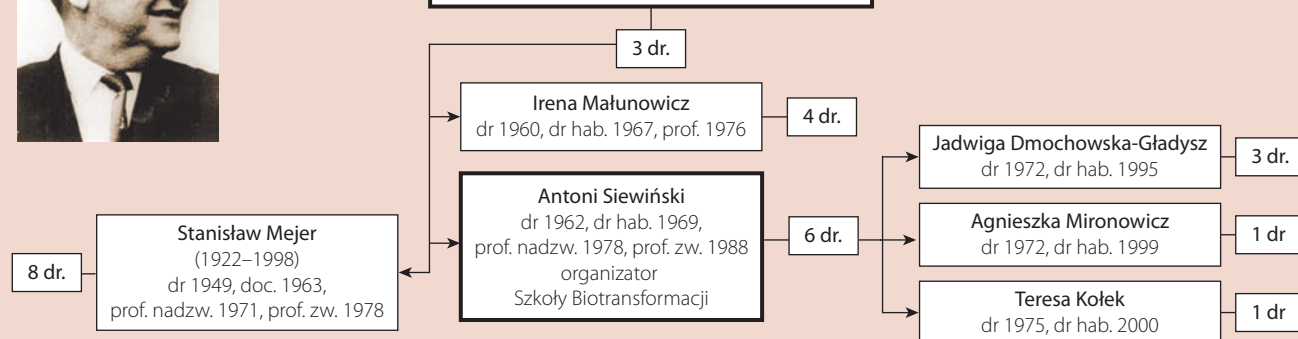
i mikrobiologicznego związków takich, jak tomatydyna – wówczas potencjalny surowiec steroidowy – i verukaryny z grupy seskwiterpenów o działaniu cytostatycznym.

W dziedzinie chemii steroidów pracowali również: prof. Irena Małunowicz, która zajmowała się zależnościami struktury przestrzennej związku i jego aktywności biologicznej, oraz prof. Stanisław Mejer, pracujący nad syntezą steroidów z ich aromatycznymi fragmentami.

W 1965 r. prof. Antoni Siewiński wprowadził do szkoły badania z dziedziny biotransformacji, a pierwszym materia-

MARIAN KOCÓR
(1922–1980)
dr 1948, prof. nadzw. 1961, prof. zw. 1966
organizator Szkoły Chemii Izoprenoidów

Marian Kocór – ur. 1922 we Wrocance k. Krosna, zm. 1980. Inż. 1945; dr n. chem. 1948; prof. nadzw. 1960; prof. zw. 1971; 1952–1956 dziekan Wydziału Chemicznego Wyższej Szkoły Inżynierskiej we Wrocławiu; 1952–1965 kier. Katedry Chemii Ogólnej WSR; 1956–1958 prodziekan Wydziału Rolniczego; 1960–1965 prorektor WSR; 1965–1967 zastępca dyr. Instytutu Che-

mii Organicznej PAN; 1967–1972 dyr. nac. IChO. Twórca Szkoły Chemii Izoprenoidów i Biotransformacji. Wypromował we Wrocławiu 3 doktorów n. chem., wśród wychowanków ma 2 profesorów; autor 95 publikacji. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim OOP.

łem transformowalnym przez drobnoustroje były steroidy. Był to równocześnie w Polsce początek badań nad biotransformacją.

Kontynuatorem Szkoły Izoprenoidowej jest prof. Czesław Wawrzeńczyk, który pracuje w Katedrze Chemii AR od 1987 r. W trakcie wcześniejszej pracy na PWr i obecnie przedmiotem badań jego zespołu jest synteza i przekształcenia mikrobiologiczne aktywnych biologicznie związków

izoprenoidowych. Wyniki tych badań zostały opublikowane w ponad 80 pracach, kilkunastu artykułach przeglądowych i 1 monografii. Były również podstawą do uzyskania ponad 100 patentów.

Konferencje Izoprenoidowe zainicjowane przez prof. M. Kocóra odbywają się regularnie do dnia dzisiejszego.

Opracował Antoni Golachowski

■ WYDZIAŁ INŻYNIERII KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA I GEODEZJI

Wydział ten wywodzi się z Oddziału Melioracji Rolnych na Wydziale Rolnictwa Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej. Twórcą wydziału był prof. Stanisław Bac, wybitny uczony PLw. Wraz z prof. Janem Wierzbickim stworzył on podwaliny pod rozwój naukowy wydziału. Prekursorskie badania prof. Baca dotyczyły głównie melioracji i uprawy torfowisk, drenowania, agrometeorologii i erozji gleb. Prof. Wierzbicki był twórcą wrocławskiej Szkoły Gospodarki Wodno-Ściekowej w Rolnictwie.

Uczeni ci zgromadzili wokół siebie kadrę pracowników naukowych, którzy szybko zdobyli stopnie naukowe i stworzyli następnie swoje szkoły naukowe bądź byli kontynuatorami szkół swych mistrzów.

Należy wśród nich wymienić następujących profesorów: Stanisława Marcilonka i Jana Szymańskiego (eksploatacja systemów melioracyjnych i gospodarka wodna stawów ryb-

nych); Adama Schmucka i Stanisława Baca juniora (agrometeorologia); Marka Urbana, Czesława Opalińskiego i Zdzisława Pogodzińskiego (planowanie i zarządzanie terenów wiejskich oraz ekonomika budownictwa rolniczego); Romana Hlibowickiego (geodezja w gospodarce wodnej i rolnej); Juliana Wołoszyna (hydrologia zjawisk ekstremalnych); Adama Szpindora (gospodarka wodna w rolnictwie); Bolesława Brosia (ocena właściwości geotechnicznych podłoża i aktywnych gruntów spoistych); Jerzego Kowalskiego (geologia i hydrogeologia w melioracji i rolnictwie); Włodzimierza Parzonkę (transport i sedymentacja cząstek stałych); Józefa Dzieżycy i Stanisława Rojka (nawadnianie deszczowniane roślin uprawnych).

Wszyscy wymienieni profesorowie uczestniczyli również osobiście w pracach organizacyjnych, piastując odpowiedzialne stanowiska we władzach rektorskich i wydziałowych.

■ Polska Szkoła Erozji Gleb i Melioracji Leśnych

Prof. **Stanisław Bac** należał do grona pierwszych specjalistów melioracji, wychowanków politechnik, wydziałów inżynierii wodnej, którzy czerpiąc wiedzę ze swojej twórczości badawczej zerwali z wcześniejszymi poglądami przypisywania melioracyjnym urządzeniom technicznym głównej roli w regulowaniu stosunków wodnych. Profesor wysunął i udokumentował śmiałą hipotezę, że w przekształceniu bilansu wodnego trzeba doceniać rolę właściwości gleb, współdziałania roślin, zabiegów agrotechnicznych i innych czynników środowiska naturalnego. Na podstawie kompleksowych badań nad procesami erozji wodnej gleb i jej przemieszczania w wyniku uprawy rolnej na zbroczu, postulował konieczność opracowania planów urządzeniowo-rolnych uwzględniających wprowadzenie zabiegów przeciwerozyjnych, zwłaszcza na obszarach o dużych spadkach terenu. Podkreślał, że „gleba jest własnością nie tylko obecnego pokolenia Polaków, lecz również i wszystkich dalszych pokoleń”. Opracował zasady melioracji torfowisk, wykazując potrzebę stosowania w tych glebach dwustronnej gospodarki wodnej – melioracji odwadniająco-nawadniających. Za jedynie słuszną zasadę uważał gospodarowanie wodą w granicach zlewni z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju wszystkich działów gospodarki narodowej i zgodnie z predyspozycjami przyrodniczymi. Zaslugą prof. S. Baca było rozpoznanie procesów osiadania i ruchów torfowiska pod wpływem odwodnienia, zamarzania i rozmrażania. Do tych badań skonstruował przyrząd pomiarowy – ruchomierz, zastosowany później w badaniach

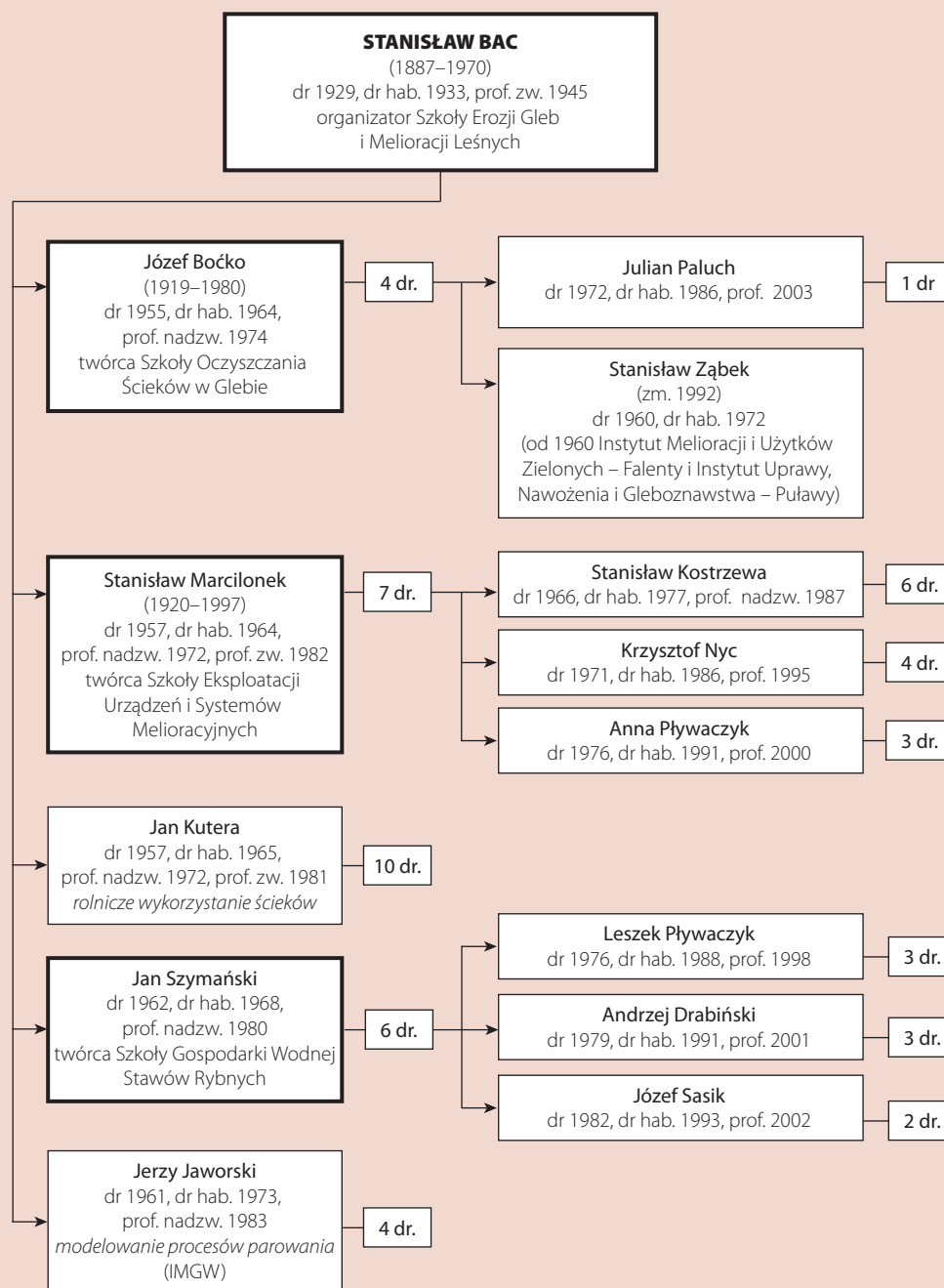
polarnych. Fundamentalne znaczenie dla rolnictwa miały jego badania nad gospodarką wodną gleb i potrzebami wodnymi roślin. Na ich podstawie opracowane wytyczne należą do standardów produkcji roślinnej. Badaniom prof. Baca zawdzięczamy modernizację wytycznych drenowania gleb, a zwłaszcza spłylenie jego głębokości, co wpłynęło na zwiększenie zasobów retencji wodnej gleb. Dziedziną, której poświęcił prof. Bac wiele lat pracy i wciągnął do niej liczne grono specjalistów, była gospodarka wodna lasów. Wykazał, iż wprowadzenie fitomelioracyjnych zalesień i zadrzewień w rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma korzystny wpływ na poprawę bilansu wodnego i zmniejszenie deficytu wody, że w miarę zwiększania lesistości następuje wzrost opadów atmosferycznych. W generalnych założeniach prof. Bac głosił poglądy, że melioracje wodne powinny przejść od stosowania urządzeń służących do „walki z wodą” na rzecz koncepcji „współdziałania z naturalnym obiegiem wody”, a następnie, aby oprócz tradycyjnych melioracji gleb użytków rolnych i leśnych, wprowadzać zabiegi melioracji sfery przyziemnej, dla ukształtowania powszechnie korzystniejszych warunków wzrostu, rozwoju i plonowania roślin. Troska o zachowanie i właściwe wykorzystanie, a nawet wzmoczenie sił zasobów przyrody, stanowiła główną platformę poczyną i rozwoju nauk melioracyjnych szkoły prof. Baca, dla dobra człowieka i społeczeństwa przyszłych pokoleń.

Wyniki badań i studiów opublikował w ponad 150 pracach naukowych, a także w podręcznikach melioracji leśnych, które

stanowią pierwsze w języku polskim tego typu opracowania i wciąż jeszcze należą do nielicznych w literaturze światowej.

Pod kierunkiem prof. Baca kilkudziesięciu młodych adeptów nauki pracujących w polskich uczelniach rolniczych, w zakładach i stacjach badawczych PAN, instytutach

resortowych i w innych jednostkach uzyskało stopnie i tytuły naukowe. To liczne grono kierowało później swoimi zespołami badawczymi jako kontynuatorzy szkoły prof. Baca, a także jako twórcy szkół pokrewnych i nowych dyscyplin naukowych.

Stanisław Bac – ur. 1887 w Kazimierzy Wielkiej (woj. kieleckie), zm. 1970; mgr inż. 1911, dr n. techn. 1929; dr hab. 1933; prof. zw. 1945; wicedyr. Działu Gospodarki Wodnej Państwowego Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach 1937–1946; wicedyr. Instytutu w Puławach 1944–1946; kier. Katedry Melioracji i Meteorologii Rolniczej na UMCS w Lublinie 1944–1946; kier. Katedry Melioracji i Inżynierii Rolnej na Uniwersytecie i Politechnice we Wrocławiu 1946–1951; dziekan Wydziału Melioracji Wodnych we wrocławskiej WSR 1951–1956; kier. Katedry Melioracji Rolnych i Leśnych 1951–1956; czł. korespondent PAN 1958–1961; czł. rzeczywisty PAN 1961–1970; czł. Prezydium PAN 1962–1965; przew. Komisji Melioracji, Łąkarstwa i Torfoznawstwa PAN 1959–1968; czł. rad naukowych wielu instytutów, m.in. Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego,

IMUZ, Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, Rady Naukowo-Technicznej przy ministrze rolnictwa, Zakładu Ochrony Przyrody Karkonoskiego Parku Narodowego (przewodniczący). Stworzył Polską Szkołę Erozijną melioracji leśnych. Wypromował 17 doktorów n. techn., wśród wychowanków 11 doktorów hab., 9 profesorów. Autor 167 publikacji, 3 książek. Weteran walk o wolność i niepodległość Polski (m.in. brał udział w walkach przeciwko nacjonalistom ukraińskim, był zastępcą Komendanta Obrony Lwowa, uczestnik wojny polsko-radzieckiej), w okresie okupacji niemieckiej zaangażowany w tworzenie podziemnego gimnazjum i uniwersytetu. Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Medal Niepodległości, Order Sztandaru I kl., Krzyż Komandorski OOP, Medal KEN, doktor h.c. WSR we Wrocławiu.

Szkoła Gospodarki Wodno-Ściekowej w Rolnictwie

Prof. **Jan Wierzbicki**, podejmując pracę na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu i Politechniki, rozpoczął szeroką działalność naukowo-dydaktyczną i wychowawczą. Zainteresował się zwłaszcza problematyką rolniczego wykorzystania ścieków. Prace prowadzono na polach irygacyjnych miasta Wrocławia, gdzie wykorzystywano ścieki do intensywnego nawadniania łąk i pastwisk (z 6–10 pokosami rocznie). Następnie zaproponowano wykorzystanie ścieków miejskich i wiejskich w rolnictwie, leśnictwie i ogrodnictwie. Kolejnym zadaniem było wykorzystanie do nawodnień ścieków z przemysłu rolno-spożywczego.

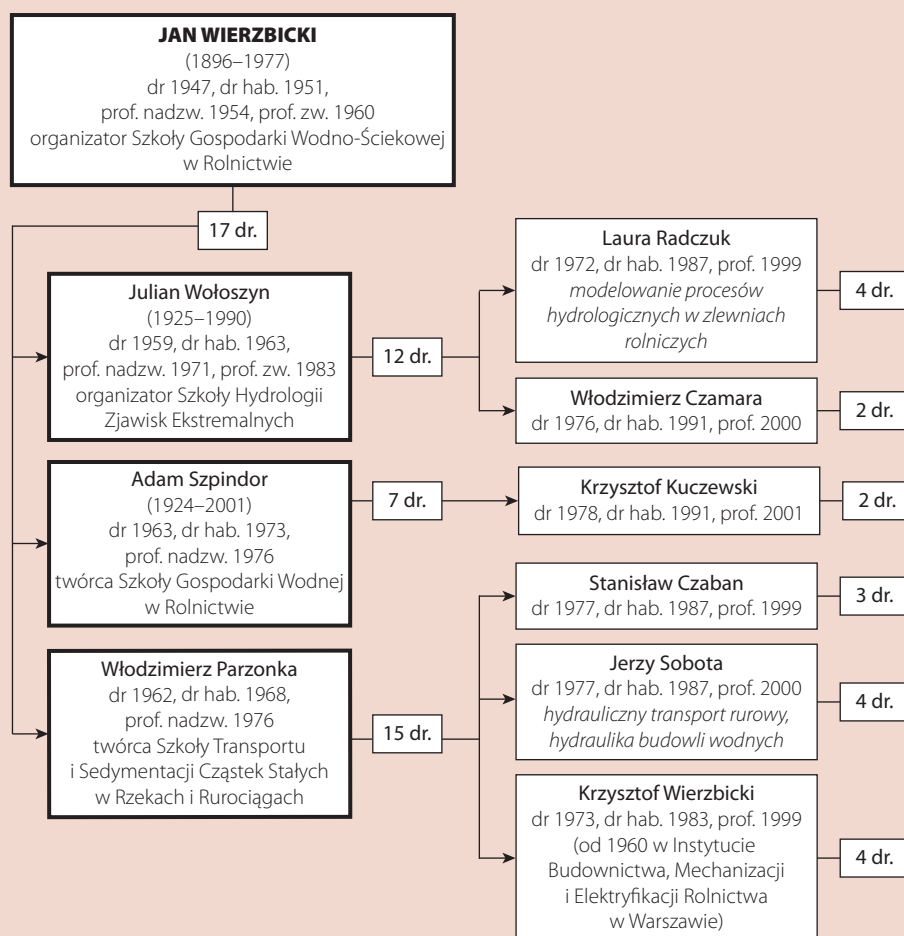
Prof. Wierzbicki łączył przy tym harmonijnie teorię i praktykę inżynierską. W wielu dziedzinach był pionierem w skali międzynarodowej. Jego osobista aktywność i wytrwałość doprowadziła do efektywnego rozwoju polskiej szkoły rolniczego wykorzystania ścieków.

Badania w l. 1946–1951 zaowocowały zarówno rozprawą doktorską *Sposoby i korzyści meliorowania gruntów za pomocą*

nawadniania ściekami (1947), jak również rozprawą habilitacyjną *Działanie wód ściekowych na glebę* (1951).

W latach 50. i 60. prof. Wierzbicki znacznie rozszerzył i pogłębił swoje badania, mając na celu wnikliwą ocenę zalet i wad rolniczego wykorzystania ścieków. Był jednym z organizatorów i pracowników wrocławskiego oddziału IMUZ, którego ważnym zadaniem było wykorzystanie ścieków do nawadniania użytków zielonych i lasów. W ramach swej pracy w WSR we Wrocławiu zajął się następnie tematyką oceny sanitarno-epidemiologicznej karmienia zwierząt paszą z pastwisk nawadnianych ściekami (wspólnie ze specjalistami z Wydziału Weterynaryjnego).

Badania prof. Wierzbickiego zostały przeprowadzone w sposób kompleksowy i uwzględniały wiele aspektów rolniczego wykorzystania ścieków. Prace te realizował wraz ze swymi współpracownikami z wrocławskiej WSR Wrocław i IMUZ Oddział Wrocław oraz z kolejnymi doktorantami i magistrantami. Pod jego kierunkiem 17 młodych naukow-

Jan Wierzbicki – ur. 1896 w Lipie, zm. 1977 we Wrocławiu. Absolwent Politechniki Warszawskiej 1923; dr n. techn. 1947; dr hab. 1951; prof. nadzw. 1954; prof. zw. 1960; adiunkt Katedry Melioracji i Inżynierii Wiejskiej na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu 1946–1950; kier. Katedry Budownictwa Wodnego WSR 1951–1966; dziekan Wydziału Melioracji Wodnych WSR 1958–1962. Czł. zwyczajny WTN, Komitetu Melioracji, Łąkarstwa i Torfoznawstwa PAN, Komitetu Gospodarki Wodnej PAN, SITWM NOT, radny m. Wrocławia, przewodniczący Komisji Gospodarki Wodnej i Żeglugi Miejskiej Rady Narodowej m. Wrocławia.

Twórca Szkoły Gospodarki Wodno-Ściekowej w Rolnictwie. Koordynator z ramienia V Wydziału PAN ds. rolniczego wykorzystania ścieków w krajach demokracji ludowej. Wypromował 17 doktorów n. techn.; wśród wychowanków: 8 doktorów hab., 6 profesorów. Autor podręczników z budownictwa wiejskiego, zaopatrzenia w wodę i kanalizacji osiedli wiejskich, rybactwa, nawodnień rolniczych. Opublikował przeszło 180 prac, 8 książek i podręczników. Weteran walk o wolność Ojczyzny (I i II wojna światowa). Odznaczenia: Krzyż Oficerski OOP, Złota Odznaka „Zasłużony dla Dolnego Śląska”, Odznaka „Budowniczy Wrocławia”, Złota Odznaka NOT.

ców uzyskało stopnie naukowe doktora. Prace badawcze kierowane przez profesora dotyczyły m.in.: nawadniania ściekami łąk i pastwisk; nawadniania plantacji drzew użytkowych szybko rosnących (głównie topoli); hydrauliki instalacji do transportu pompowo-rurowego ścieków; czynników agrometeorologicznych i hydrologicznych występujących na obszarach nawadnianych; zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych na terenach nawadnianych.

Prof. Wierzbicki opublikował ok. 120 prac badawczych dotyczących problematyki rolniczego wykorzystania ścieków, tak w kraju jak i za granicą. Współpracował naukowo

z czołowymi uniwersytetami i instytutami (Czechosłowacja, NRD, Rumunia, Węgry). Został uznany za autorytet w skali europejskiej, o czym świadczy m.in. powołanie go na koordynatora ds. rolniczego wykorzystania ścieków w krajach demokracji ludowej.

Opracował również kilka ważnych podręczników i skryptów, wśród których najbardziej znane i cenione są: *Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja osiedli wiejskich* (5 wydań, ostatnie wspólnie z A. Szpindorem), *Wykorzystanie ścieków w rolnictwie i leśnictwie* (3 wydania).

Opracowali Włodzimierz Parzonka i Jerzy Sobota

■ WYDZIAŁ MEDYCYNY WETERYNARYJNEJ

W 1945 r. rozpoczął działalność naukową, dydaktyczną i kliniczną w pełnej obsadzie wszystkich katedr. Było to możliwe przy częściowym współudziale Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu i Politechniki w zakresie nauk podstawowych. Filarami wydziału w owych latach byli lwowscy profesorowie Antoni Bant, Zygmunt Markowski, Kazimierz Szczudłowski, Aleksander Zakrzewski, uczeni o dużym autorytecie i prestiżu. Zgrupowali wokół siebie i prowadzonych dyscyplin przybyła także ze Lwowa kadra adiunktów i asystentów, a później młodych, wrocławskich już absolwentów. Tak organizowały się i tworzyły szkoły naukowe, powstawały nowe dyscypliny, a z nich rozwijały się we Wrocławiu nauki weterynaryjne. Przedstawiają te zjawiska schematy i ich opisy. Pionierami tworzącymi rangę powstałego we Wrocławiu Wydziału Medycyny Weterynaryjnej były także osoby wywodzące się

z Akademii lwowskiej, którzy wprowadzili szkoły we Wrocławiu nie zorganizowali, położyli jednak podwaliny ważnych dyscyplin i ich zasługi zapisane są w historii i w pamięci współczesnych. Byli to Gustaw Poluszyński, biolog i parazytolog, Bronisław Janowski, botanik i paszoznawca, Lesław Ogielski, zajmujący się higieną środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego. Ich sylwetki przedstawiają biogramy.

Z wrocławskiego Wydziału Medycyny Weterynaryjnej wywodzą się także profesorowie, którzy byli współtwórcami nowego Wydziału Zootechnicznego. Tam odegrali dużą rolę, a niektórzy z nich stali się założycielami szkół naukowych. Są to profesorowie Tadeusz Olbrycht, hodowca genetyk, Tadeusz Konopiński, hodowca żywieniowiec, Mieczysław Cena, specjalista z dziedziny zoohigieny.

■ Szkoła Anatomii Rozwojowej i Archeozoologii

Wrocławską Szkołą Anatomii Rozwojowej i Archeozoologii, której twórcą w 1946 r. był prof. dr hab. dr h.c. **Antoni Julian Bant**, obejmuje badania z zakresu anatomii rozwojowej – badania nad morfologią i rozwojem układu naczyniowego i nerwowego, z zakresu archeozoologii – fauny i hodowli zwierząt domowych w pradziejach i w średniowieczu Polski w świetle badań archeozoologicznych, wszczęte z okazji nadchodzącego milenium państwa polskiego na prośbę polskich archeologów w 1947 r.

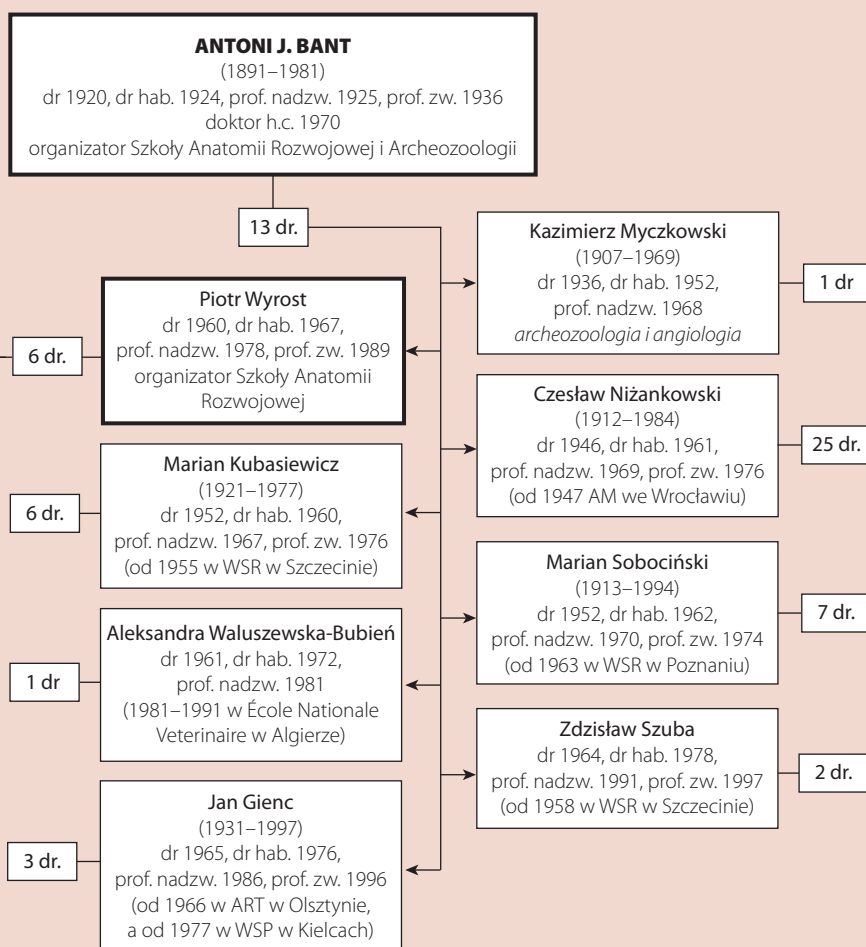
Szkoła prof. A. Banta oprócz zakładu macierzystego we Wrocławiu obejmowała także kierowane przez jego uczniów (M. Kubasiewicz, Z. Szuba, M. Sobociński i J. Gienc) instytuty w Szczecinie, Poznaniu, Olsztynie i Kielcach. Wykonano wiele oryginalnych prac z zakresu wyżej wymienionej problematyki, w tym 39 rozpraw doktorskich i 17 habilitacyjnych (nie licząc powstałych na wrocławskim Wydziale Lekarskim).

Uczniami I generacji byli: prof. nadzw. dr hab. Kazimierz Myczkowski (1907–1969); prof. zw. dr hab. Ma-

rian Kubasiewicz (1921–1997); prof. zw. dr hab. Czesław Niżankowski (1912–1984); prof. zw. dr hab. Marian Sobociński (1913–1994); prof. zw. dr hab. Piotr Wyrost (ur. 1925), kontynuator szkoły (1969–1995); prof. nadzw. dr hab. Aleksandra Waluszewska-Bubień (ur. 1928); prof. zw. dr hab. Jan Gienc (1931–1997); prof. zw. dr hab. Zdzisław Szuba (ur. 1927).

Uczniem II generacji jest prof. dr hab. Norbert Pospieszny (ur. 1941).

Wszyscy uczniowie prof. A. Banta studia anatomiczne rozpoczynali w kierowanym przez niego Zakładzie Anatomii Porównawczej Zwierząt Domowych od pracy naukowo-dydaktycznej na etacie zastępcy asystenta lub asystenta. Tam też uzyskali, pod opieką mistrza, warunkujący ich dalszy awans naukowy stopień doktora n. wet., a w dalszej kolejności – stopień naukowy doktora hab. i wreszcie tytuł profesora n. wet. W taki sposób, przy mądrej i życzliwej opiece mistrza, powstała we Wrocławiu szkoła anatomiczna dla badań związanych z anatomią rozwojową i archeozoologią.

Antoni Julian Bant – ur. 1891 we Lwowie, zm. 1981. Studia wyższe – z przerwą spowodowaną czynnym udziałem w I wojnie światowej (1914–1917) – odbył w l. 1911–1918 na Wydziale Lekarskim UJK we Lwowie. Dyplom dr. wszech nauk lek. uzyskał tamże w 1920. Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął w wydziałowej Katedrze Anatomii Opisowej. W 1922 pracował przez kilka miesięcy w Katedrze Anatomii Opisowej Uniwersytetu w Poznaniu, a w 1923, najpierw jako adiunkt, a potem zastępca prof., podjął zlecone wykłady z anatomii topograficznej zwierząt domowych we lwowskiej Akademii Medycyny Weterynaryjnej. W 1924 habilitował się tamże. Tytuł naukowy prof. nadzw. otrzymał w 1925, a prof. zw. – w 1936. W l. 1925–1926 przebywał na stażach naukowych w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. 1926–1939 był początkowo kier. utworzonego w 1926 Zakładu Anatomii Topograficznej, a 1934–1945 kier. Zakładu Anatomii Porównawczej Zwierząt Domowych Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Od grudnia 1945 do 1961 organizator i kier. Zakładu Anatomii Porównawczej Zwierząt Domowych Wydziału Medycyny Weterynaryjnej. W l. 1948–1950, 1952/1953 i 1956–1958 był dziekanem Wydziału Medycyny Weterynaryjnej oraz seniorem i inicjatorem budowy nowych pomieszczeń dydaktyczno-naukowych dla wydziału. Wypromował 13 doktorów medycyny weterynaryjnej, z których 8 po habilitacji uzyskało tytuły profesorskie. Opublikował ok. 40 prac naukowych. Odznaczony Krzyżem Walecznych, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Komandorskim OOP, Odznaką PTNW „Pro Scientia Veterinaria Polona”. Czł. honorowy Polskiego Towarzystwa Anatomicznego, dr h.c. WSR we Wrocławiu.

Piotr Paweł Wyrost – ur. 1925 w Sandomierzu, w l. 1947–1951 studiował na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, gdzie uzyskał dyplom lekarza weterynarii w 1952. Stopień naukowy dr. medycyny weterynaryjnej otrzymał w 1960 na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej we Wrocławiu, a stopień dr. hab. n. wet. na tym samym wydziale w 1967. Tytuł naukowy prof. nadzw. otrzymał w 1978, a tytuł prof. zw. w 1989. Odbył staże naukowe w Jugosławii, b. ZSRR, Austrii, Bułgarii, Czechosłowacji i na Węgrzech. Prowadził badania z zakresu anatomii rozwojowej, archeozoologii i historii medycyny weterynaryjnej. W l. 1969–1995 był kier. Katedry Anatomii Zwierząt, 1972–1981 prodziekanem. W l. 1983–1996 był czł. ZG Polskiego Towarzystwa Anatomicznego, 1987–1998 kier. Sekcji Historii Medycyny Weterynaryjnej PTNW, 1988–1998 czł. Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN, a 1988–1997 red. nac. „Archivum Veterinarium Polonicum”. Obecnie jest nadal czł. komitetu redakcyjnego „Folia Morphologica” i czł. „Research Board of Advisors of the ABI”. Był promotorem 6 doktoratów. Jest autorem lub współautorem 190 publikacji, w tym 3 monografii z zakresu archeozoologii i historii zawodu i 2 podręczników akademickich: *Weterynaryjne mianownictwo anatomiczne* (1978) oraz *Zarys historii polskiej weterynarii z podstawami deontologii* (1990). Wyróżniony Krzyżem Kawalerskim OOP, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem „Zasłużony Nauczyciel PRL”, Medalem KEN, Złotą Odznaką ZNP, Krzyżem Armii Krajowej, tytułem „Honorowy Członek PTNW” i wyróżnieniem naukowym PTNW „Pro Scientia Veterinaria Polona”.

Szkoła Fizjologii

Szkoła Fizjologii prof. **Andrzeja Klisieckiego** bierze swój początek w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Kontynuowana była w Katedrze Fizjologii Wydziału Lekarskiego i Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Ze szkoły A. Klisieckiego powstały dwie szkoły naukowe na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej

Akademii Rolniczej we Wrocławiu: Szkoła Fizjologii Zwierząt prof. **Grzegorza Załuckiego** i Szkoła Farmakologii Weterynaryjnej prof. **Tadeusza Garbulińskiego**.

Wrocławska Szkoła Fizjologii Zwierząt zajmowała się badaniem motoryki przewodu pokarmowego zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem przeżuwaczy oraz fermentacji

ANDRZEJ KLISIECKI

(1895–1975)

dr 1921, doc. 1928, prof. nadzw. 1929,
prof. zw. 1937
organizator Szkoły Fizjologii
(szczególnie układu krążenia krwi
i fizjologii nerek)

Grzegorz Załucki

dr 1951, doc. 1954,
prof. nadzw. 1956, prof. zw. 1973
twórca Szkoły Fizjologii Zwierząt
*fizjologia przewodu pokarmowego
zwierząt*

10 dr.

Tadeusz Garbuliński

dr 1958, dr hab. 1960,
prof. nadzw. 1965, prof. zw. 1973
czł. PAN 1983, 1994
doktor h.c. AR 1995
twórca Szkoły Farmakologii
Weterynaryjnej

10 dr.

Józef Dejneka

dr 1962, dr hab. 1971, prof. nadzw. 1985, prof. zw. 1993
*fizjologia przewodu pokarmowego
i rozrodczego zwierząt*

1 dr

Dionizy Zięba

(zm. 2003)

dr 1962, dr hab. 1971, prof. nadzw. 1987, prof. zw. 1996
fizjologia przewodu pokarmowego zwierząt

1 dr

Wojciech Zawadzki

dr 1979, dr hab. 1993, prof. nadzw. 1998, prof. zw. 2001
fizjologia przewodu pokarmowego i nerwowego zwierząt

2 dr.

Krzysztof Romański

dr 1981, dr hab. 1996, prof. AR 2003
fizjologia przewodu pokarmowego zwierząt

1 dr

Ireneusz Dynarowicz

(zm. 1999)

dr 1972, dr hab. 1977, prof. nadzw. 1991
*farmakologiczna regulacja
ukrwienia narządu rodno samicy
(od 1978 w ART w Olsztynie)*

2 dr.

Józef Dębowy

dr 1963, dr hab. 1977, prof. 1992
farmakologia układu autonomicznego

2 dr.

Marcin Światała

dr 1980, dr hab. 1992, prof. 2001
*farmakologia układu wegetatywnego i hormonalnego,
farmakokinetika leków przeciwbakteryjnych*

2 dr.

Bożena Obmińska-Mrukowicz

dr 1985, dr hab. 1992, prof. 2000
immunofarmakologia weterynaryjna

1 dr

Andrzej Klisiecki – ur. 1895 w Krośnie, zm. 1975. Studia lekarskie ukończył na UJK we Lwowie w 1921, uzyskując dyplom dr. wszech nauk lekarskich. Habilitował się tamże w 1928. Tam podjął pracę naukowo-dydaktyczną. W 1929 otrzymał tytuł prof. nadzw. w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie i objął stanowisko kier. Katedry Fizjologii. Tytuł prof. zw. otrzymał w 1937. W 1945 zorganizował Zakład Fizjologii na Wydziale Lekarskim i Zakład Fizjologii na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu i został jego kierownikiem. W 1946 zorganizował Studium Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, przekształcone w 1950 w Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego. W l. 1950–1956 rektor tej szkoły. W 1945 organizował Straż Akademicką i Spółdzielnię Pracowników Wyższych Uczelni. Założyciel Wrocławskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego, współzałożyciel WTN (1946). Doktor h.c. AM (1970) i AR (1966). Czł. honorowy Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego, czł. korespondent AU w Krakowie (od 1945). Na Wydziale Lekarskim był promotorem 10 prac doktorskich i 2 prac habilitacyjnych. Odznaczenia: Krzyż Oficerski OOP, Odznaka Budowniczego Wrocławia, Odznaka za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia, Złota Odznaka Akademickiego Związku Sportowego, Medal za Waleczność, Medal 10-lecia Odzyskania Niepodległości, Medal za Zasługi dla Upowszechniania Kultury Fizycznej.

Grzegorz Załucki – ur. 1918 w Kutuzowej k. Żytomierza. Absolwent Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie (1941) oraz AM we Wrocławiu (1952). Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął w 1938 jako pomocnik asystenta, a następnie jako asystent w Katedrze Fizjologii Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie pod kierownictwem prof. dr. A. Klisieckiego. Po przyjeździe do Wrocławia w 1946 r. podjął pracę w Katedrze Fizjologii Wydziału Lekarskiego również pod kierunkiem prof. Klisieckiego. Stopień dr. weterynarii uzyskał w 1951, tytuł naukowy doc. w 1954, nominację na prof. nadzw. w 1956, a na prof. zw. w 1973. W 1953 objął kierownictwo nowo utworzonej Katedry Fizjologii Zwierząt Wydziału Weterynaryjnego. Na tym stanowisku pracował do 1988, kiedy przeszedł na emeryturę. Zainteresowania

naukowo-badawcze dotyczyły fizjologii układu krążenia oraz fizjologii układu pokarmowego przeżywaczy jego nerwowo-humoralnej regulacji motoryki oraz wydzielania soków trawiennych. Jest autorem lub współautorem ponad 100 publikacji naukowych. Pod jego promotorstwem 10 pracowników wykonało prace doktorskie, 5 z nich uzyskało stopień doktora hab., a 4 zostało mianowanych profesorami. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski OOP, Medal KEN, Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego i „Pro Scientia Veterinaria Polona”.

Tadeusz Garbuliński – ur. 1920 w Strzemieszyczach. Studiował na Wydziale Weterynaryjnym WSR we Wrocławiu, uzyskując w 1953 dyplom lekarza weterynarii. Stopień dr. n. wet. otrzymał w 1958, a stopień doc. (dr. hab.) z zakresu fizjologii i farmakodynamiki uzyskał w 1960 na tymże wydziale. Tytuł naukowy prof. nadzw. otrzymał w 1965, a prof. zw. w 1973. Odbił staż naukowy w Instytucie Fizjologii Wydziału Lekarskiego na uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim. Kier. Katedry Farmakologii i Toksykologii WSR we Wrocławiu. Dyr. Instytutu Nauk Fizjologicznych 1970–1982, prorektor 1962–1964, rektor WSR we Wrocławiu 1965–1969. Czł. korespondent PAN (1983), czł. rzeczywisty PAN (1994), wiceprzewodniczący i sekretarz naukowy Wrocławskiego Oddziału PAN 1988–1992. Czł. założyciel Polskiego Towarzystwa Farmakologicznego (1965) i przewodniczący ZG 1969–1971, czł. 6 innych towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych, przewodniczący Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN 1978–1989 i przewodniczący honorowy (1997). Promotor 10 doktoratów. Autor 169 publikacji, w tym 114 prac doświadczalnych oraz 2 podręczników akademickich: *Farmakologia weterynaryjna* (trzy wydania) i *Receptura weterynaryjna* (współautor, dwa wydania). Główny kierunek badań: fizjologiczna i farmakologiczna regulacja krążenia krwi oraz przemiany węglowodanów i związków wysokoenergetycznych w sercu i mięśniach szkieletowych. Doktor h.c. AR we Wrocławiu. Za osiągnięcia naukowe otrzymał nagrodę specjalną na II Kongresie Nauki Polskiej (1973). Pionier Wrocławia. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim OOP, Medalem KEN, Medalem Rodła, Odznaką Zasłużonego Nauczyciela PRL.

w wybranych odcinkach przewodu pokarmowego zwierząt poli- i monogastrycznych.

Przebadano motorykę przewodu pokarmowego zwierząt, a zwłaszcza przeżuwaczy, opierając się na badaniach prowadzonych na zwierzętach przetokowanych w warunkach doświadczeń chronicznych.

Wykazano po raz pierwszy istnienie trzech podstawowych typów skurczów żwacza oraz przebadano dokładnie regulację nerwową i humoralną motoryki przedżołądków. Wyniki badań mają duże znaczenie dla praktyki lekarsko-weterynaryjnej w zakresie terapii zaburzeń funkcji przewodu pokarmowego zwierząt przeżuwających. Oprócz tego, że badania miały wartość praktyczną, ich wyniki stały się impulsem do dalszych doświadczeń i eksperymentów związanych z wydzielaniem soków trawiennych oraz z procesami metabolicznymi mającymi miejsce w przedżołądkach zwierząt przeżuwających. Ponadto rozpoczęto badania nad udziałem mediatorów, w szczególności dopaminy, w regulacji motoryki całego przewodu pokarmowego owcy oraz badania z powierzchni ciała bioprądów czepca, żwacza i trawieńca, co ma ważne znaczenie dla praktyki weterynaryjnej.

Badania procesów fermentacji zachodzących w wybranych odcinkach przewodu pokarmowego zwierząt mono- i poligastrycznych (szczególnie w przedżołądkach, jelicie ślepym i okrężnicy) dotyczyły szczególnie procesu metanogenezy i lotnych kwasów tłuszczowych. Posiadają one bardzo istotne znaczenie dla fizjologii weterynaryjnej i środowiskowej, gastroenterologii oraz praktycznej hodowli zwierząt.

Tadeusz Garbuliński jest twórcą wrocławskiej Szkoły Farmakologii Weterynaryjnej w AR we Wrocławiu, której kierunki badawcze to: farmakologiczna regulacja metabolizmu i krążenia krwi w mięśniach – sercowym, szkieletowym i gładkim, oraz immunofarmakologia weterynaryjna.

W 1955 r. T. Garbuliński opublikował oryginalną w skali światowej hipotezę i pionierskie badania przypisujące po raz pierwszy tlenkowi azotu lecznicze działanie nitratów w chorobie wieńcowej serca. W badaniach ze współpracownikami wykazał, że nitraty jako źródło tlenu azotu antagonizują działanie adrenaliny w obszarze krążenia krwi i uruchamiają hydrolizę glikogenu w sercu i mięśniach. Prawdziwość tej hipotezy udowodniono 22 lata później w USA, co doprowadziło do odkrycia endogennego tlenu azotu (EDRF/No), nagrodzonego Nagrodą Nobla. Wyniki wykorzystano w stomatologii w profilaktyce za-

paści u pacjentów nadwrażliwych na adrenalinę, a w weterynarii w terapii glikogenozy (mięśniochwatu porażennego u koni), bardzo odpornej na leczenie. Powstały na ten temat doktoraty.

Cykl badań dotyczących zmian w krążeniu krwi: w naczyniach wieńcowych serca, naczyniach płuc, wątroby, śledziony i mięśni szkieletowych, ujawnił wiele istotnych, nieznanych dotąd różnic w reakcji naczyń badanych obszarów krążenia na neurohormony i leki. Ten cykl badań zamknięty został pracami dotyczącymi fizjologicznej i farmakologicznej regulacji ukrwienia przewodu pokarmowego owiec oraz wpływu neurohormonów na fosforolizę i hydrolizę glikogenu w sercu i mięśniach gładkich przedżołądków. (Dwie habilitacje – jedna z zakresu fizjologii).

W badaniach farmakologicznych przemiany energetycznych fosforanów oraz fosforolizy i hydrolizy glikogenu w sercu i mięśniach szkieletowych wykryto nieznany przedtem anaboliczny wpływ receptora alfa-adrenergicznego. Na podstawie tych badań powstał schemat regulacji metabolizmu cukrowego w sercu, ze wskazaniem na udział receptorów adrenergicznych i cholinergiczych oraz jako szczególne *novum*, na sprzężenie biosyntezy z amylolizą glikogenu i udział w tym procesie wpływu receptora alfa-adrenergicznego. Część badań wykonana w Kanadzie dotyczy biosyntezy katecholamin w sercu, mózgu i nadnerczach w doświadczalnym nadciśnieniu i kardiomegalii. Powyższe prace pozwoliły na sformułowanie tezy, że w regulacji adrenergicznej działa mechanizm oszczędzania katecholamin. (Dwie habilitacje).

Zainicjowano i rozwinięto badania immunofarmakologiczne w medycynie weterynaryjnej, oparte na idei kompleksowego ujmowania zjawisk związanych z homeostazą, odpornością i adaptacją i należące do pionierskich w piśmiennictwie światowym. Wykazano immunohomeostacyjne właściwości niesterydowych leków przeciwzapalnych i udokumentowano własną koncepcję wykorzystania tych leków i niektórych syntetycznych immunomodulatorów w profilaktyce przeciwzakaznej. Powyższe badania zainicjowały podjęcie prac doświadczalnych nad wpływem chemioterapeutyków przeciwbakteryjnych i przeciwpasożytniczych na funkcje układu odpornościowego. Równolegle prowadzone są badania farmakokinetyczne tych grup leków w celu stworzenia podstaw do optymalizacji ich dawkowania, opierając się na właściwościach farmakodynamiczno-kinetycznych. (Dwie habilitacje i trzy doktoraty).

■ Szkoła Patologii Zwierząt

Szkoła Patologii Zwierząt powstała w 1945 r. Jej twórcą był prof. **Zygmunt Markowski**, który 1 listopada 1945 rozpoczął organizację Wydziału Medycyny Weterynaryjnej i był jego pierwszym dziekanem oraz kierownikiem trzech powstałych katedr: Diagnostyki Chorób Wewnętrznych, Patologii i Terapii Szczegółowej Chorób Wewnętrznych oraz Epizootiologii. Z chwilą rozdzielenia katedr i ukierunkowania działalności naukowej doszło do podziału na Szkołę Chorób Wewnętrznych Zwierząt i Szkołę Chorób Zakaźnych Zwierząt, z której powstała Szkoła Patologii Ptaków.

Twórcą i organizatorem pierwszej z nich był prof. dr **Bronisław Gancarz**. Początkowo głównymi tematami badawczymi były schorzenia morzyskowe koni oraz choroby metabo-

liczne u przeżuwaczy, rozwinięty został także szeroki zakres badań biochemicznych, co pozwoliło na dokładne poznanie patogenyzy tych schorzeń.

Duża część prac poświęcona była biochemii klinicznej i procesom metabolicznym, badaniu krzepnięcia krwi, etiopatogenezie zatruc i autointoksylogii, zaburzeniom gospodarki mineralnej u bydła i świń w fermach przemysłowych (Tadeusz Janiak), fizjologii i fizjopatologii przewodu pokarmowego przeżuwaczy, zastosowaniu związków anabolicznych u przeżuwaczy i ich wpływu na kształtowanie się wskaźników produkcyjnych i przemiany materii (Tadeusz Kwiatkowski).

Szeroko rozwinięte zostały badania nad zaburzeniami metabolicznymi u krów ciężarnych i ich wpływem na stan

ZYGMUNT MARKOWSKI
(1872–1951)
dr 1908, doc. 1910, prof. zw. 1919
twórca i organizator Szkoły Patologii Zwierząt

19 dr.

Bronisław Gancarz
(1912–2002)
dr 1949, doc. 1954,
prof. nadzw. 1960
twórca i organizator Szkoły
Chorób Wewnętrznych Zwierząt

13 dr.

Tadeusz Janiak
(1916–1994)
dr 1952, doc. 1954, prof. nadzw. 1969
diagnostyka kliniczna zwierząt

5 dr.

Zbigniew Hejłasz
(1920–1998)
dr 1960, dr hab. 1968, doc. 1970,
prof. nadzw. 1982
choroby metaboliczne bydła

4 dr.

Tadeusz Kwiatkowski
(1929–2004)
dr 1960, dr hab. 1967, doc. 1969,
prof. nadzw. 1977
choroby metaboliczne bydła

5 dr.

Józef Nicpoń
dr 1974, dr hab. 1984, doc. 1984,
prof. nadzw. 1992, prof. zw. 2000
choroby wewnętrzne zwierząt

12 dr.

Zenon Wachnik
(1921–1981)
dr 1959, dr hab. 1964,
prof. nadzw. 1972, prof. zw. 1979
twórca i organizator
Szkoły Patologii Ptaków

16 dr.

Zbigniew Jara
dr 1952, dr hab. 1961, doc. 1961,
prof. nadzw. 1972
*fizjologia zwierząt zmienno-
ciepnych i ichtiopatologia*

7 dr.

Jerzy Lipanowicz
(1921–1971)
dr 1951, prof. nadzw. 1959
diagnostyka chorób zakaźnych zwierząt

21 dr.

Jan Zwierzchowski
dr 1952, dr hab. 1967, doc. 1968,
prof. nadzw. 1991
*choroby zakaźne zwierząt, patologia
zwierząt futerkowych i trzody chlewnej*

4 dr.

Barbara Tomaszewska
dr 1967, dr hab. 1979, doc. 1981,
prof. nadzw. 1993, prof. zw. 1994
choroby owadów użytkowych

1 dr

Michał Mazurkiewicz
dr 1970, dr hab. 1976, doc. 1977,
prof. nadzw. 1983, prof. zw. 1991
patologia drobiu

15 dr.

Alina Wieliczko
dr 1985, dr hab. 1996,
prof. nadzw. 2000,
prof. zw. 2002
*patologia ptaków
oraz zwierząt egzotycznych*

2 dr.

Stanisław Klimontowski
(1954–2002)
dr 1984, dr hab. 1990,
prof. nadzw. 1995,
prof. zw. 2000
*diagnostyka laboratoryjna
chorób zakaźnych zwierząt*

7 dr.

Tadeusz Sobiech
(1915–1974)
dr 1948, doc. 1954,
prof. nadzw. 1960, prof. zw. 1970
twórca i organizator Szkoły
Chorób Zakaźnych Zwierząt

Zygmunt Markowski – ur. 1872 we Lwowie, zm. 1951. Studia weterynaryjne ukończył w 1895 we Lwowskiej Szkole Weterynarii, a studia medyczne ze stopniem dr. wszech nauk lek. w 1908 na Wydziale Lekarskim UJK. W 1919 mianowany prof. zw., a następnie wybrany rektorem Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie w l. 1920–1923 i 1927–1930. Odbudował i dokonał reorganizacji uczelni po zniszczeniach i stratach wojennych. W l. 1920–1930 był red. nac. „Przeglądu Weterynaryjnego”, a w 1923 założył we Lwowie kolejne pismo naukowe „Rozprawy Biologiczne”, drukujące prace z zakresu medycyny weterynaryjnej, rolnictwa i hodowli. Red. nac. był do 1939. W l. 1930–1933 pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych na stanowisku dyrektora Departamentu Weterynarii, a w 1932 współorganizował Unię Słowiańskich Lekarzy Weterynaryjnych. W 1941, po wkroczeniu Niemców do Lwowa,

przerwał działalność akademicką. Powrócił do niej dopiero w 1945, najpierw w Krakowie na UJ, a następnie we Wrocławiu. 1 listopada 1945 przystąpił do organizacji od podstaw wrocławskiego Wydziału Medycyny Weterynaryjnej i został jego pierwszym dziekanem (1945–1947) oraz kier. trzech katedr: Diagnostyki Chorób Wewnętrznych, Patologii i Terapii Szczegółowej Chorób Wewnętrznych i Epizootiologii. Autor kilkudziesięciu publikacji z zakresu medycyny weterynaryjnej. Odznaczenia: Krzyż Komandorski OOP, jugosłowiański Order Komandorski św. Sawy, belgijski Order Wielkiej Gwiazdy Leopolda II. Doktor h.c. Akademii Weterynaryjnej we Lwowie.

Bronisław Gancarz – ur. 1912 w Winnikach (obecnie Lwów Winniki), zm. 2002. W l. 1934–1939 studiował w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, gdzie 18 marca 1939 uzyskał absolutorium. Od września 1942 do

marca 1943 pracował na stanowisku asystenta naukowego w Państwowej Weterynaryjnej Pracowni Rozpoznawczej w Krakowie. W l. 1943–1944 był asystentem naukowym w Katedrze Chorób Wewnętrznych Lekarsko-Weterynaryjnych Kursów Zawodowych we Lwowie. W 1944 ponownie objął stanowisko asystenta Katedry Chorób Wewnętrznych Lwowskiego Weterynaryjnego Instytutu, gdzie pracował do 1946. W tym czasie był także asystentem w Katedrze Biochemii u prof. Moraczewskiego. Od maja 1946 został zaangażowany początkowo jako st. asystent, a od 1947 jako adiunkt, w Katedrze Chorób Wewnętrznych Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. W 1949 doktoryzował się na podstawie pracy *Leptospiroza psów*. W 1951 mianowany zastępcą prof., a w 1952 – kier. Katedry Chorób Wewnętrznych. Funkcję tę pełnił do przejścia na emeryturę w 1983. W 1954 otrzymał nominację na doc., a w 1960 – na prof. nadzw. W l. 1953–1956 p.o. prodziekana, a w l. 1962–1964 dziekana Wydziału Medycyny Weterynaryjnej. Był promotorem 13 doktorantów i opiekunem 3 doktorów hab. Jego dorobek stanowi 87 pozycji ogłoszonych drukiem. Jest autorem 4 podręczników dla studentów. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim OOP, Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego oraz Medalem „Zasłużony Nauczyciel PRL”.

Tadeusz Sobiech – ur. 1915 w Poznaniu, zm. 1974. Dyplom lekarza weterynarii uzyskał w 1939 w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. W 1948 otrzymał stopień naukowy dr. medycyny weterynaryjnej, w 1951 został zastępcą prof. i kier. katedry, w 1954 doc., w 1960 prof. nadzw., a w 1970 prof. zw. i dyr. Instytutu Chorób Zakaźnych i Inwazyjnych WSR we Wrocławiu. Dwukrotnie w l. 1953–1956 i 1960–1962 był dziekanem, a w l. 1957–1958 pełnił funkcję prorektora do spraw nauczania. Autor lub współautor 69 prac i doniesień naukowych, głównie na temat gruźlicy u zwierząt. Ponadto zajmował się listeriozą i leptospirozą. W kierowanej przez niego Katedrze Epizootologii, a później Klinice Chorób Zakaźnych, prowadzono też szerokie badania w zakresie etiopatogenezy, diagnostyki i profilaktyki gruźlicy, listeriozy, leptospirozy, chorób drobiu, zwierząt futerkowych, ryb oraz pszczoł. Jemu za-

wdzięcza epizootologia wrocławska swój rozwój. Był promotorem 21 prac doktorskich, 3 jego współpracowników uzyskało tytuł profesora. Był m.in. czł. Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN, czł. Rady Naukowej Instytutu Weterynarii w Puławach, Rady Naukowej Instytutu Gruźlicy oraz czł. Krajowego Komitetu Światowego Stowarzyszenia Weterynaryjnego, Rady Naukowo-Technicznej i Rady Sanitarnej-Epidemiologicznej przy prezydium WRN, czł. Zarządu Wojewódzkiego Komitetu do Walki z Gruźlicą, konsultantem Wojewódzkiego Zakładu Weterynaryjnego w zakresie zwalczania chorób zakaźnych zwierząt domowych i czł. WTN, Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych, Polskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego, Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego i innych. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Kawalerski OOP, Odznaka Ministra Rolnictwa „Za Wzorową Służbę Weterynaryjną”.

Zenon Wachnik – ur. 1921 we wsi Zamość (woj. piotrkowskie), zm. 1981. Dyplom lekarza weterynarii uzyskał w 1952 na Wydziale Weterynaryjnym WSR we Wrocławiu. W 1959 uzyskał stopień dr. n. wet., a w 1964 – dr. hab. W 1972 mianowany został prof. nadzw., a w 1979 prof. zw. Jego dorobek naukowy liczy ponad 200 prac, z czego pokaźną część stanowią opracowania dotyczące patologii drobiu. W tym zakresie prowadził też intensywne szkolenie terenowej służby weterynaryjnej. Zainicjował organizowane co 3 lata sympozja drobiarskie oraz powołanie przy AR we Wrocławiu Podyplomowego Studium Technologii Chowu, Profilaktyki i Zwalczania Chorób w Wielkotowarowym Drobniarstwie. Był promotorem 16 prac doktorskich. Był czł. Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN i Komitetu Nauk Rolniczych Oddziału Wrocławskiego PAN, czł. Rady Techniczno-Ekonomicznej Centralnego Zarządu Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej. Ponadto aktywnie uczestniczył w pracach Polskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego oraz Światowego Stowarzyszenia Wiedzy Drobiarskiej. Prorektor ds. nauczania (1966–1974). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim OOP, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką za Wzorową Pracę w Służbie Weterynaryjnej, Złotą Odznaką ZNP, Złotą Odznaką Honorową Zrzeszenia Lekarzy i Techników Weterynarii.

zdrowia cieląt, przede wszystkim dotyczyły one takich chorób jak kwasice, zasadowice i ketozy ze szczególnym uwzględnieniem przemiany energetycznej białkowej i równowagi kwasowo-zasadowej oraz gospodarki wodno-mineralnej.

Bardzo wiele prac poświęcono etiopatogenezie, profilaktyce i leczeniu biegunek u cieląt w fermach przemysłowych oraz badaniom nad ustaleniem kryteriów oceny wysiłkowej koni (Zbigniew Hejłasz, Józef Nicpoń). Rozwinięto badania nad gospodarką wodno-elektrolitową w stanach fizjologii i patologii, a także nad oceną stanu zaburzeń czynnościowych nerek, osteopatii u świń. Przeprowadzono wiele badań nad premiksami profilaktyczno-leczniczymi, karmami dla małych zwierząt oraz oceną leków weterynaryjnych (J. Nicpoń).

W ostatnim czasie rozwinięto głównie badania nad chorobami występującymi u psów i kotów, stworzono dobre warunki aparaturowe, lokalowe i kadrowe dla rozwoju tej dziedziny.

Szczególnie duże osiągnięcia odnotowano w zakresie kardiologii, gastroenterologii, dermatologii, w dziedzinie badań endoskopowych układu pokarmowego, oddechowego i moczowego, prowadzone są badania z zakresu biopsji cienkoigłowej, zapoczątkowano badania z zakresu neurologii. Rozwój tych dyscyplin możliwy jest dzięki szerokiej współpracy z naukowymi ośrodkami zagranicznymi, głównie Niemiec, Austrii, Anglii i Czech.

Szkoła Chorób Zakaźnych Zwierząt powstała w 1951 r., a jej twórcą i organizatorem był prof. dr **Tadeusz Sobiech**.

Działalność naukowa prof. T. Sobiecha i współpracowników była ściśle powiązana z potrzebami praktyki weterynaryjnej. Dotyczyła głównie diagnostyki i zwalczania zoonoz (gruźlica, leptospiroza, listerioza, wścieklizna), oceny sanitarnej rolniczego wykorzystania ścieków miejskich oraz patogenezy i zwalczania enzoptycznej białaczki bydła (EBB).

Opierając się na bogatym materiale doświadczalnym, opracowano kryteria rozpoznawania gruźlicy u świń, koni i kur przy użyciu tuberkulinizacji i odczynu hemaglutynacji biernej. Udowodniono, że występowanie tuberkulinowych odczynów nieswoistych u zwierząt pochodzących z terenów nawadnianych ściekami miejskimi należy wiązać z masowym występowaniem prątków atypowych w ściekach. Określono też okresy karencji dla pastwisk nawadnianych ściekami miejskimi.

Duże znaczenie epidemiologiczne miały badania dotyczące listeriozy i leptospirozy. Opisano pierwsze w Polsce przypadki enzootii listeriozy u owiec, świń, szynszyli i kur, leptospirozy u świń, jak też przebiegu zakażeń lisów i nerek wirusem choroby Aujeszkiego.

Działalność naukowa szkoły przyczyniła się do wyeliminowania gruźlicy u zwierząt gospodarskich w kraju, opracowania skutecznych metod zapobiegania i zwalczania leptospirozy w fermach reprodukcyjnych świń oraz opracowania metod zwalczania EBB w chowie przemysłowym bydła.

W ostatnich latach realizowane są badania sero-epidemiologiczne nad rozprzestrzenieniem się zakażeń wirusowych zwierząt gospodarskich, stopniem zakażenia zwierząt wolno żyjących i gospodarskich *Borrelia burgdorferi*, rolę *Eperythrozoon suis* w patologii świń, *Ehrlichia canis* w patologii psów oraz wpływem na pszczoły insektycydów z grupy syntetycznych pyretroidów i nawozów mineralnych.

Szkoła Patologii Ptaków powstała w 1966 r. Twórcą i organizatorem szkoły był prof. dr hab. **Zenon Wachnik**.

Działalność naukowa zespołu prof. Z. Wachnika koncentrowała się wokół: diagnostyki i zwalczania chorób bakteryjnych i wirusowych drobiu w chowie wielkostatnym, optymalizacji warunków utrzymania drobiu, optymalizacji programów chemio- i immunoprofilaktyki kokcydiozy

u drobiu, oceny pośredniej przemiany materii w stanach patologicznych u kur.

Opisano po raz pierwszy w kraju nowe jednostki chorobowe – wirusowe zapalenie wątroby u gąsiąt, korynebakteriozę gęsi, zakażenie gęsi wywołane przez *Aeromonas hydrofila* oraz chorobę Gumboro. Dużo uwagi poświęcono też określeniu patomechanizmu interakcji negatywnej przy łącznym stosowaniu u kurcząt tiamuliny i kokcydiostatyków jonoforowych, zespołu upośledzonego wchłaniania u kurcząt oraz pęknięcia aorty u indyków.

Ponadto opisano przebieg zatrucia u indyków kokcydiostatykami jonoforowymi (salinomycyna, narazyna), oznaczono występujące u indyków i kur gatunki kokcydii, określono występujące w krajowych fermach kur serotypy wirusa zakaźnego zapalenia oskrzeli, wpływ amyloidozy na wskaźniki biochemiczne i immunologiczne u gęsi oraz wpływ sylimaryny na efekty produkcyjne i zapobieganie otluszczeniu kur.

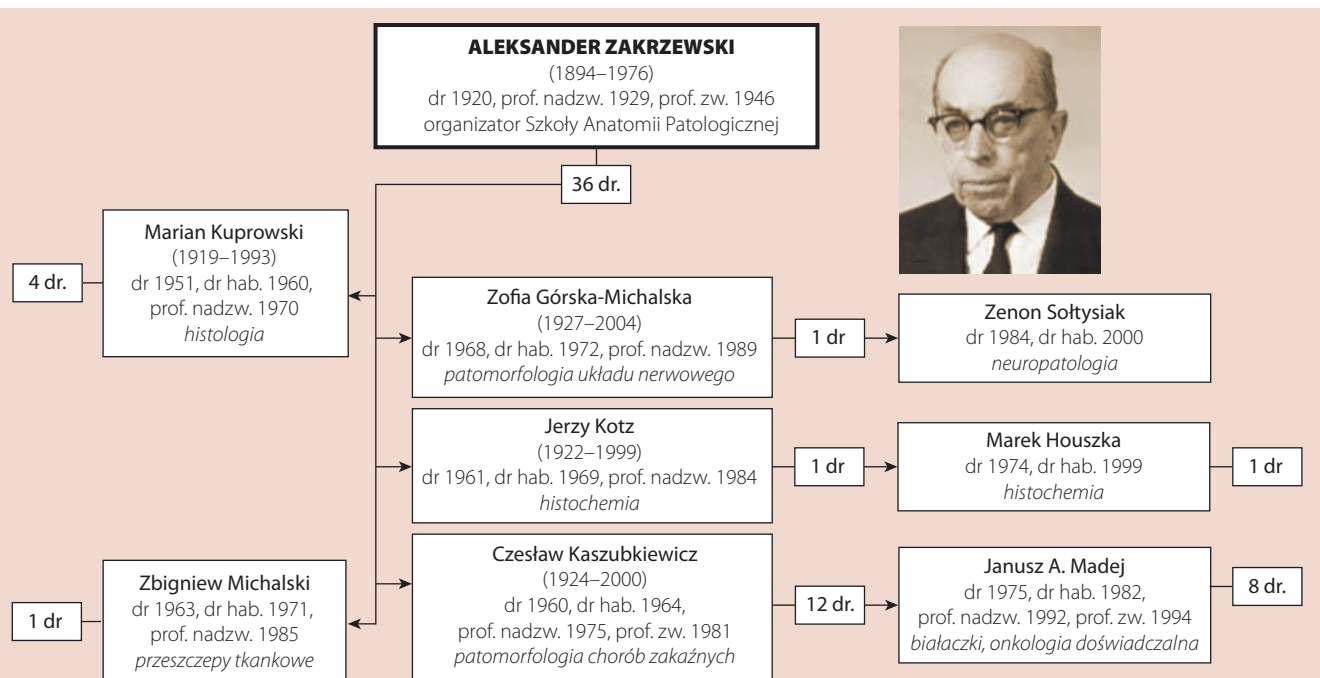
Duży aspekt praktyczny mają badania epidemiologiczne nad występowaniem zakażeń kur w chowie wielkostadnym pałeczkami *Salmonella* i *Campylobacter* sp.

Szkoła Anatomii Patologicznej i Weterynarii Sądowej

Aleksander Zakrzewski jest twórcą Szkoły Anatomii Patologicznej i Weterynarii Sądowej w AR we Wrocławiu, ściśle współpracującej z anatomią patologiczną i medycyną sądową Wydziału Lekarskiego AM. Jego prace obejmowały takie zagadnienia, jak choroby zakaźne (gruźlica, dezynteria, różyczka) i nowotwory. Był promotorem 36 prac doktorskich oraz autorem lub współautorem skryptów (*Szczegółowa anatomia patologiczna zwierząt domowych*, *Wybrane zagadnienia z weterynarii sądowej*, *Gruźlica*).

Uczniem prof. Zakrzewskiego był prof. zw. dr hab. Czesław Kaszubkiewicz. W 1966 został powołany na stanowisko kierownika Katedry Anatomii Patologicznej, którą kierował do 1994. Był autorem 91 prac naukowych dotyczących głównie etiopatogenezy i patomorfologii chorób zakaźnych, zatruc i białaczek u zwierząt oraz transplantacji allogenicznego. Wypromował 12 doktorów, a czterech jego wychowanków uzyskało habilitację i tytuł profesora.

Uczniem obu profesorów jest prof. zw. dr hab. Janusz A. Madej. Od 1994 do chwili obecnej jest kierownikiem Katedry Anatomii Patologicznej, Patofizjologii, Mikrobiologii i Weterynarii Sądowej, autor i współautor 225 prac, głównie z zakresu onkologii doświadczalnej i spontanicznej zarówno u zwierząt, jak i u ludzi oraz podręczników (*Patologia ogólna zwierząt*, *Patologia szczegółowa zwierząt*, *Podstawy cytopatologii*, *Etiologia i patogeneza nowotworów*, *Ozonoterapia w medycynie polskiej*, *Ostra niewydolność oddechowa*, *Vademecum pathomorphologicum et latino-polonicum lexicon peculiarium*) i skryptu (*Histopatologia zwierząt* – dwa wydania). Jest twórcą cytodiagnosticsy aspiracyjnej nowotworów, wypromował 9 doktorów (w tym 4 z zagranicy), jest członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów oraz Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN.

Aleksander Zakrzewski – ur. 1894 w Innsbrucku, zm. 1976 we Wrocławiu. Wydział Lekarski ukończył we Lwowie na UJK i tam w 1920 uzyskał dyplom dr. wszech nauk. lek. Następnie w 1925 ukończył studia na Wydziale Anatomii Lwowskiej Akademii Medycyny Weterynaryjnej. Z wydziałem tym związał się już podczas studiów, bo od 1924 pracował tam jako asystent, a od 1926 jako zastępca prof. W l. 1926–1964 pełnił funkcję kier. Katedry Anatomii Patologicznej i Weterynarii Sądowej (Lwów, Wrocław). Habilitował się w 1928 z zakresu anatomii patologicznej. Tytuł prof. nadzw. uzyskał w 1929,

a prof. zw. w 1946 i na tym stanowisku pracował aż do emerytury w 1964. Odbił liczne staże zagraniczne (Francja, Szwajcaria, Jugosławia, Węgry, Czechosłowacja, Związek Radziecki). Pełnił funkcje: dziekana wydziału, przewodniczącego Komisji Weterynaryjnej przy Komitecie Nauk Rolniczych PAN, czł. Komisji Biologii Nowotworów VI Wydziału PAN. Opublikował 72 prace. Był promotorem 36 prac doktorskich. Był również kronikarzem zawodu weterynaryjnego i specjalistą w weterynarii sądowej.

Szkoła Chirurgiczno-Ortopedyczna i Położnictwa

Prof. **Kazimierz Szczudłowski** jest organizatorem i twórcą dwóch szkół naukowych, rozwijanych w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie i na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej we Wrocławiu: Chirurgiczno-Ortopedycznej i Położnictwa.

Główne problemy badawcze Szkoły Chirurgiczno-Ortopedycznej dotyczyły chorób koni, w mniejszym stopniu innych zwierząt. Był to okres, w którym koń był zwierzęciem wszechstronnie użytkowanym w transporcie, rolnictwie, jeździectwie, sporcie i w wojsku, nosił jeźdźcę i ciągnął ciężary. Ten rodzaj pracy powodował choroby z przeciążenia, szczególnie w zakresie narządów ruchu, kłębu, jak również urazy, w tym wiele ran dartych i miażdżonych, podatnych na zakażenia i o trudnym przebiegu gojenia. To weszło w zakres prowadzonych badań. Twórca szkoły opracował

oryginalną metodę diagnostyki chorób narządu ruchu koni z nieznanym wówczas badaniem perkusyjnym i znieczuleniem diagnostycznym. Ciężka praca tych zwierząt na utwardzonych, brukowanych drogach wymusiła opanowanie podkownictwa. Ta domena stała się specjalnością katedry kierowanej przez prof. Szczudłowskiego. Jego zainteresowania chorobami kończyn doprowadziły do ukształtowania się niezwykle ważnej dyscypliny, którą stała się ortopedia koni. Prof. Szczudłowski przeszedł na emeryturę w 1960 r. Po nim kierownictwo katedry przejął doc. Ryszard Badura. Kontynuowano szkołę ortopedii, ale rozpoczął się wówczas rozwój chirurgii i dyscyplin z nią związanych. Powstały po temu warunki wynikające z rozwoju nauk technicznych i informatyki, które nasyciły medycynę i stworzyły dla jej rozwoju nowe możliwości. Zmieniły się także zaintereso-

Kazimierz Szczudłowski – ur. 1890 we Lwowie, zm. 1985. Studia weterynaryjne odbył w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, kończąc je w 1913. Tamże w 1920 uzyskał stopień dr. medycyny weterynaryjnej. Habilitował się w 1925, uzyskując *veniam legendi* z chirurgii i ortopedii weterynaryjnej. Odbył studia zagraniczne jako stypendysta rządu francuskiego w 1922 w École Veterinaire Supérieure w Alfort-Paryżu i w Wyższej Szkole Weterynaryjnej w Brukseli. W listopadzie 1925 uzyskał tytuł naukowy prof. nadzw., a w 1934 prof. zw. W 1936–1939 pełnił funkcję rektora Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Od 1926 kierował najpierw Katedrą Chirurgii Ogólnej i Ortopedii wraz z Polikliniką Chirurgiczną i Kliniką Położniczą, a od 1939 także Katedrą Chirurgii wraz z Kliniką Chirurgiczną. We Wrocławiu w 1945 utworzył Katedrę Chirurgii, którą kierował do 1960 i Katedrę Położnictwa. Stworzył podstawy praktycznej weterynarii klinicznej w okresie międzywojennym we Lwowie i po II wojnie światowej we Wrocławiu, szczególnie w zakresie ortopedii, chirurgii i położnictwa. W okresie międzywojennym, w czasie pełnienia funkcji rektora, znacznie rozbudował Akademię Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, a we Wrocławiu był współtwórcą Wydziału Medycyny Weterynaryjnej (prodziekan w 1950–1953) Uniwersytetu i Politechniki, a później AR. W badaniach naukowych zajmował się diagnostyką chorób kończyn koni i bydła. W ramach badań naukowych interesowały go problemy rozrodu zwierząt i patologie zwyrodnieniowe. Wydał 6 podręczników, z których do najważniejszych należą: *Kucie kopyt i racic, Przypadłości rozmnażania zwierząt domowych, Choroby i leczenie zębów u koni*. Stworzył polską Szkołę Chirurgiczno-Ortopedyczną. Czł. PTNW, WTN, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika, Europejskiego Towarzystwa Chirurgów Weterynaryjnych. Wyróżniony w okresie międzywojennym Krzyżem Komandorskim OOP, Medalem 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, dyplomem i brązowym medalem za długoletnią służbę oraz dyplomem i srebrnym medalem za długoletnią służbę. W okresie powojennym odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim OOP. Doktor honorowy AR w Lublinie (1979) i AR we Wrocławiu (1985).

Ryszard Badura – ur. 1923 w Trzebinie. Studia weterynaryjne ukończył w 1950 na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął bezpośrednio po studiach w Katedrze i Klinice Chirurgii, kierowanej przez prof. K. Szczudłowskiego. Stopień dr. medycyny weterynaryjnej uzyskał w 1952, habilitował się w 1960. W 1960 objął kierownictwo katedry, pełniąc tę funkcję do 1994. Tytuł naukowy prof. nadzw. uzyskał w 1964, a zw. w 1974. Stworzył unikalne pracownie eksperymentalne badań chirurgicznych wspólnie z katedrami Chirurgii Ogólnej, Ortopedii, Traumatologii, Torakochirurgii AM we Wrocławiu. Wypromował 24 doktorów. Habilitację z zakresu chirurgii, anestezjologii i radiologii uzyskało 5 osób z jego zespołu. Wprowadził w polskiej medycynie weterynaryjnej śródszpikowe zespolenie i unieruchomienie płytą, określane jako zespolenie polskie „Zespol”. Do szczególnie oryginalnych osiągnięć należy opracowanie wszczepów korundowych, wszczepów do rekonstrukcji stawów i możliwości odtwarzania szklistej chrząstki stawowej, protez korundowych przewodów żółciowych. Ogłosił ponad 130 prac w czasopiśmie krajowych i zagranicznych jako autor i współautor. Prowadził wykłady w Monachium, Hanowerze, Berlinie, Brnie, Lipsku, Debrecynie i Lwowie. Kontakty zagraniczne pozwoliły mu wraz z Radą Naukową ukształtować Kongres „Pro Animal” organizowany od 1994 corocznie we Wrocławiu. Był kolejno prodziekanem, dziekanem Wy-

działu Medycyny Weterynaryjnej, prorektorem i rektorem AR we Wrocławiu (przez 4 kadencje). Należy do PTNW, którego jest czł. honorowym, pełnił w nim przez dwie kadencje funkcję prezesa i wiceprezesa; WTN, w którym był zastępcą sekretarza generalnego, Europejskiego Towarzystwa Chirurgów Weterynaryjnych; Światowego Towarzystwa Bujatrycznego. Odznaczony m.in.: Krzyżem Komandorskim OOP, Medalem KEN, Medalem Za Zasługi dla AR, Medalem Honorowym Uniwersytetu Ludwiga Maximiliana w Monachium, Medalem PTNW „Pro Scientia Veterinaria Polona”. Kolegium rektorów wyższych uczelni Wrocławia przyznało mu prestiżową nagrodę za integrację środowiska naukowego Wrocławia. Senat AR i Senat AM we Wrocławiu uhonorowały go tytułem doktora h.c.

Alfred Senze – ur. 1911 w Tarnopolu, zm. 1993. Studiował na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, uzyskując w 1939 dyplom lekarza weterynarii. W l. 1939–1944 pracował jako laborant, a następnie asystent w Katedrze Chirurgii i Ortopedii wraz z Kliniką Położniczą na macierzystej lwowskiej uczelni. Był jednym ze współtwórców Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Stopień naukowy dr. medycyny weterynaryjnej uzyskał w październiku 1945, rozwijając swoją naukowo-dydaktyczną działalność z dziedziny położnictwa, zapoczątkowaną jeszcze we Lwowie. W 1948 objął kierownictwo nowo kreowanej Katedry Położnictwa i Patologii Rozrodu Zwierząt. Tytuł naukowy prof. nadzw. otrzymał w 1950, a prof. zw. w 1960. Był prorektorem i dwukrotnie rektorem w ówczesnej WSR we Wrocławiu. Jego dorobek naukowy obejmuje 160 pozycji z zakresu położnictwa, patologii rozrodu zwierząt, fizjopatologii gruczołu mlekowego i andrologii, publikowanych w kraju i za granicą. Był promotorem 45 prac doktorskich, a 4 jego uczniów habilitowało się. Był świetnym wykładowcą i erudytą przekazującym studentom i lekarzom medycyny weterynaryjnej fachową wiedzę w ujęciu monograficznym, wzbogaconą o audiowizualne środki nauczania.

Zbigniew Samborski – ur. 1923 w Rudniku n. Sanem. Studia weterynaryjne ukończył w 1951 na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Będąc studentem Wydziału Prawa UJ, przyjechał w lipcu 1945 do Wrocławia, gdzie jako czł. Straży Akademickiej brał udział w odbudowie ze zniszczeń wojennych i ochronie obiektów, w których obecnie mieści się Wydział Medycyny Weterynaryjnej, Rolniczy i Lekarski. Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął jeszcze w czasie studiów w nowo powołanej Katedrze Położnictwa i Patologii Rozrodu Zwierząt kierowanej przez prof. A. Senze. Pod jego kierunkiem uzyskał w 1960 stopień naukowy dr. n. wet., a następnie dr. hab. w 1966. Otrzymał dwa tytuły naukowe – prof. nadzw. w 1976 i prof. zw. w 1989. Kierownictwo katedry objął w 1975, pełniąc tę funkcję do 1993. Wypromował 11 doktorów n. wet., sprawował patronat nad 5 zakończonymi pracami habilitacyjnymi. Główne kierunki jego badań dotyczą diagnostyki i terapii schorzeń gruczołu mlekowego oraz układu rozrodczego zwierząt gospodarskich i towarzyszących. Jest autorem i współautorem 188 prac ogłoszonych w czasopiśmie krajowych i zagranicznych. W dorobku ma 5 podręczników akademickich z zakresu fizjopatologii gruczołu mlekowego i układu rozrodczego bydła, świń i psów oraz *Leksykon rozrodu zwierząt*. Przez 14 lat był koordynatorem Centralnego Programu Badań Podstawowych nr 05.06 „Fizjologia i patologia rozrodu zwierząt gospodarskich”.

KAZIMIERZ SZCUDŁOWSKI

(1890–1985)

dr 1920, dr hab. 1925, prof. nadzw. 1925, prof. zw. 1934
doktor h.c. AR Lublin 1979, AR Wrocław 1985
organizator Szkoły Chirurgiczno-Ortopedycznej
i Położnictwa

12 dr.

Józef Utzig

(1917–1984)

dr (promotor S. Runge) 1952,
dr hab. 1966, prof. nadzw. 1975
biochemia

3 dr.

Bogdan Osiński

dr 1968, dr hab. 1976, doc. 1980
chirurgia

6 dr.

Kornel Ratajczak

dr 1976, dr hab. 1989,
prof. nadzw. 2002
chirurgia, anestezjologia

4 dr.

Stanisław Lachowicz

(1917–1980)

dr (promotor K. Szczudłowski) 1952,
dr hab. 1967
chirurgia, radiologia

Andrzej Modrakowski

dr (promotor K. Szczudłowski) 1960,
dr hab. 1974, prof. nadzw. 1991
chirurgia, ortopedia

Ryszard Badura

dr 1952, dr hab. 1960,
prof. nadzw. 1964, prof. zw. 1974
doktor h.c. AR Wrocław 1999,
AM Wrocław 2000
twórca Szkoły Chirurgii Operacyjnej

24 dr.

Matylda Szczudłowska

dr 1930, doc. 1955
okulistyka

Zbigniew Samborski

dr 1960, dr hab. 1966,
prof. nadzw. 1976, prof. zw. 1989
twórca Szkoły Fizjopatologii
i Terapii Schorzeń Gruczołu
Mlekowego i Układu Rozrodczego

11 dr.

Jan Twardoń

dr 1986, dr hab. 1996,
prof. nadzw. 2000
*patologia rozrodu i gruczołu
mlekowego zwierząt gospodarskich*

4 dr.

Antoni Żebracki

(1914–1998)

dr 1951, dr hab. 1963,
prof. nadzw. 1975
*andrologia i transfer zarodków
u bydła*

11 dr.

Stanisław Rułuszkiewicz

dr 1961, dr hab. 1985,
prof. nadzw. 1991, prof. zw. 1995
*cytogenetyka rozrodu zwierząt
użytkowych*

6 dr.

Karol Marcinkowski

(1929–1990)

dr 1964, doc. 1968
biotechnologia rozrodu bydła

7 dr.

Andrzej Dubiel

dr 1969, dr hab. 1976,
prof. nadzw. 1991
*rozmród trzody chlewnej,
jeleni, psów i królików*

8 dr.

Alfred Senze

(1911–1993)

dr 1945, prof. nadzw. 1950,
prof. zw. 1960
twórca Szkoły Położnictwa
i Patologii Rozrodu Zwierząt

45 dr.

wania weterynaryjnych nauk klinicznych w odniesieniu do gatunków zwierząt. Zanikało wykorzystywanie konia w rolnictwie i jako siły pociągowej, a rozwijało się w sporcie i rekreacji. Ludzie zaczęli odczuwać potrzebę więzi ze zwierzętami żyjącymi w ich domostwie. Pojawił się związek emocjonalny, a na drugi plan odszedł czynnik ekonomiczny. To sprawiło, że powstały warunki rozwoju chirurgii potrzebnej nowym kierunkom weterynarii. Rozwijały się w katedrze ważne techniki operacyjne, obrazowania i znieczulania. W tym zakresie kształcili się pracownicy i prowadzono badania. Coraz bardziej wzrastało zainteresowanie małymi zwierzętami i chorobami u nich występującymi. Stąd powstały oryginalne rozwiązania chirurgiczne wraz z diagnostyką, nowymi technikami zabiegów i nowoczesnym znieczuleniem.

Rozwój chirurgii weterynaryjnej umożliwił także ścisłą współpracę eksperymentalną katedry z AM we Wrocławiu. Powstał unikalny zakład międzyuczelniany, w którym prowadzono wspólne badania i na ich podstawie kształciła się kadra. Szkoła prof. Szczudłowskiego była kontynuowana, stosownie jednak do potrzeb współczesności rozwijała się wzbogacona o nowe wartości, które ukształtowały Szkołę Chirurgii Weterynaryjnej prof. R. Badury.

Szkoła Położnictwa i Patologii Rozrodu Zwierząt została zapoczątkowana przez prof. K. Szczudłowskiego, a od 1948 r. była kolejno kreowana przez prof. Alfreda Senze (do 1975 r.) i prof. Zbigniewa Samborskiego (do 1993 r.). Do jej

najważniejszych osiągnięć należy zaliczyć wprowadzenie do praktyki oryginalnej operacyjnej metody ustalania nawykowego wypadania pochwy u krów w czasie wysokiej ciąży lub po porodzie i modyfikację zamykania powłok brzusznych przy cięciu cesarskim. Określenie wpływu kompensowanej podklinicznej kwasicy metabolicznej u krów wysoko cielnych na przebieg *puerperium* w świetle zatrzymania błon płodowych, zaburzeń w inwolucji macicy i cyklicznej aktywności jajników. Opracowano wysoce skuteczne preparaty, zawierające blokery receptorów beta-adrenergicznych, stosowane w leczeniu i profilaktyce dysfunkcji gonad i zaburzeń motoryki macicy u krów, kłaczy i suk na tle negatywnego oddziaływania czynników stresogennych, w tym wadliwego żywienia samic ciężarnych. W badaniach na dużym materiale zwierzęcym wykazano, że przewlekłe ropne schorzenie palców u krów stanowi poważny czynnik stresogenny, który może prowadzić do zaburzeń w poporodowej inwolucji macicy, acyklii i ewolucji cyst jajnikowych, co w efekcie powoduje wydatne obniżenie płodności zwierząt. Poważnymi osiągnięciami są także: opracowanie metod konserwacji nasienia knurów, jeleni, psów i królików, leczenie podklinicznych i klinicznych bakteryjnych postaci *mastitis* u krów preparatami enzymatyczno-antybiotykowymi oraz zastosowanie endoskopii w diagnostyce i chirurgicznej terapii w schorzeniach strzyków u krów (zwężenia, zrosty, polipowate narośla itp.)

Organizatorzy Wydziału Medycyny Weterynaryjnej

Bronisław Janowski

Lesław Ogielski

Gustaw Poluszyński

Bronisław Janowski – ur. 1875 w Krakowie, zm. 1960 we Wrocławiu. Studia w WSR w Dublinach k. Lwowa ukończył w 1897, uzyskując tytuł inż. rolnika. W tym samym roku objął stanowisko asystenta Katedry Botaniki WSR w Dublinach oraz asystenta Stacji Botaniczno-Rolniczej tamże. W l. 1900–1904 pracował jako asystent Krajowej Stacji Botaniczno-Rolniczej we Lwowie. W 1904 został powołany na stanowisko doc. na Kursie Melioracyjnym, a w 1905 na stanowisko doc. PLw. W l. 1905–1925 prowadził ponadto wykłady na Wydziale Rolniczo-Lasowym Politechniki Lwowskiej, a także w Akademii Medycyny Weterynaryjnej, gdzie w 1925 został mianowany prof. nadzw., a w 1930 prof. zw. botaniki i encyklopedii rolnictwa AMW we Lwowie. W l. 1930–1936 piastował godność rektora tej uczelni. Zajmował się zastosowaniem botaniki w rolnictwie i medycynie weterynaryjnej. Był inicjatorem i propagatorem nowoczesnej uprawy łąk na ziemiach polskich. Opracował kilkanaście projektów racjonalnego zagospodarowania łąk i pastwisk, zastosował analizę botaniczną do badania i oceny zdrowotności pasz, a także do badania treści przewodu pokarmowego zwierząt podejrzanych o zatrucie roślinne. Aktywny czł. wielu towarzystw naukowych, m.in. Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, Towarzystwa Inżynierów Melioracyjnych, PTNW i PTZ. Za działalność zawodową i społeczną przyznano mu takie odznaczenia jak: „Orleń”, Krzyż Oficerski i Komandorski OOP, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Długoletniej Służby Państwowej.

Lesław Ogielski – ur. 1914 we Lwowie, zm. 1997 we Wrocławiu. W 1934 rozpoczął studia w Akademii Medycyny Weterynaryjnej, uzyskując w 1940 dyplom lekarza weterynarii. W czasie okupacji we Lwowie zdał egzamin doktorski, uznany w 1945 przez Radę Wydziału Medycyny Weterynaryjnej we Wrocławiu. Po wojnie studiował na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej we Wrocławiu, gdzie uzyskał dyplom lekarza w 1952. Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął w 1939 u prof. A. Trawińskiego, w Katedrze Badania Środków Spożywczych Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Kontynuował ją we Wrocławiu na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej UWr. Tu zorganizował Katedrę Higieny Środków Spożywczych Pochodzenia Zwierzęcego. Organizował tę placówkę od podstaw. W 1948 został mianowany kier. katedry, którą kierował aż do przejścia na emeryturę w 1984. W 1955 otrzymał tytuł doc., w 1960 tytuł prof. nadzw., a w 1971 tytuł prof. zw. Pełnił funkcję dziekana Wydziału Weterynaryjnego we Wrocławiu w l. 1958–1960 i 1965–1966. Był promotorem 21 prac doktorskich. W kierowanej przez niego katedrze wprowadzono po raz pierwszy do programu studiów weterynaryjnych zajęcia z higieny i technologii przetwórstwa, chemii, analityki żywności, epidemiologii zatruc pokarmowych oraz ustawodawstwa sanitarno-żywnościowego. Pod jego kierunkiem powstało 300 prac badawczych i publikacji naukowych. Był rzecznikiem ścisłych kontaktów nauki z praktyką, czego dowodem były organizowane we Wrocławiu podyplomowe studia dla lekarzy weterynarii-higienistów oraz kursy dla

personelu pomocniczego Weterynaryjnej Inspekcji Sanitarnej. Był również współorganizatorem współpracy z uczelnią w Brnie. Był laureatem nagród Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Rektora. Posiadał wiele odznaczeń państwowych, regionalnych, uczelnianych.

Gustaw Poluszyński – ur. 1887 w Szeszorach (woj. stanisławowskie), zm. 1959. Studia uniwersyteckie ukończył egzaminem na nauczyciela szkół średnich i rozpoczął pracę pedagogiczną, przerwana przez udział w I wojnie światowej. Stopień dr. filozofii uzyskał w 1922, po czym został mianowany st. asystentem, a po roku adiunktem w Zakładzie Zoologii UJK. W 1928 został habilitowany, jako doc. zoologii i anatomii porównawczej zwierząt na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UJK. W 1930 mianowany prof. nadzw. zoologii z parazytologią i biologii ogólnej Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Od 1937 do 1939 pełnił funkcję prorektora do spraw nauki Akademii Medycyny Weterynaryjnej. Po wojnie podjął pracę we Wrocławiu na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej UWr. Mianowany prof. zw. zoologii i parazytologii w 1945 brał czynny udział w organizowa-

niu wydziału i pracy dydaktycznej. W l. 1945–1947 prodziekan, 1947–1948 dziekan wydziału, 1955–1959 prorektor WSR we Wrocławiu. Po przemianowaniu Katedry Zoologii i Parazytologii na Katedrę Parazytologii i Chorób Inwazyjnych związał się z parazytologią, czego dowodem jest powołanie w 1952 przez PAN na czł. Komitetu Parazytologicznego. W 1953 z jego inicjatywy dochodzi do zorganizowania we Wrocławiu Oddziału Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego, którego prezesem pozostał do śmierci. Był pomysłodawcą zbierania materiałów pasożytów aviofauny jeziornej. W całokształcie jego pracy ważną rolę odgrywała działalność związana z towarzystwami naukowymi. Jako zoolog związany był ściśle z PTZ. Przez wiele lat był red. naukowym wydawnictwa „Zoologica Poloniae”. Brał też aktywny udział w sprawach organizacyjnych i naukowych Wrocławskiego Ogrodu Zoologicznego. Jego zainteresowania naukowe obejmowały zagadnienia ewolucjonizmu i genetyki. W uznaniu za duży wkład w polską naukę po wojnie odznaczony Krzyżem Oficerskim OOP i Złotym Krzyżem Zasługi.

Eryk Adamczyk, Ryszard Badura, Janusz Madej, Michał Mazurkiewicz, Józef Nicpoń, Bożena Obmińska-Mrukowicz, Kornel Ratajczak, Zbigniew Samborski, Piotr Wyróst, Wojciech Zawadzki

WYDZIAŁ ROLNICZY

Organizatorem, a zarazem pierwszym dziekanem Wydziału Rolniczego był prof. dr Tadeusz Konopiński, kierujący równocześnie Katedrą Szczegółowej Hodowli Zwierząt wchodzącej w skład Wydziału Medycyny Weterynaryjnej. Razem z nim Wydział Rolniczy w 1945 r. organizowali naukowcy wywodzący się ze środowiska lwowskiego, między innymi prof. dr Stanisław Tołpa, późniejszy pierwszy rektor Wyższej Szkoły Rolniczej. W roku akademickim 1945/1946 na Wydziale Rolniczym zorganizowano pierwsze cztery katedry, których kierownikami byli: prof. dr Bolesław Świętochowski (Katedra Uprawy Roli i Roślin), prof. dr Stanisław Tołpa (Katedra Botaniki Rolniczej), zastępca prof. dr Franciszek Goc (Katedra Sadownictwa i Warzywnictwa) oraz prof. dr Ma-

rian Stangenberg (Katedra Limnologii i Rybactwa). W roku akademickim 1950/1951 na Wydziale Rolniczym było już 20 katedr, którymi kierowali m.in. profesorowie Stanisław Bac, Kazimierz Boratyński, Tadeusz Dominik, Zygmunt Golonka, Roman Hlibowicki, Bohdan Kopeć, Zbislav Martini, Jan Tomaszewski, Aleksander Tychowski. Wymienieni profesorowie grupowali wokół siebie kadrę adiunktów, tworząc nowe dyscypliny i dziedziny naukowe, a niektórzy z nich dali początek szkołom naukowym. Z Wydziału Rolniczego wywodzą się także profesorowie, którzy tworzyli Wydział Nauk o Żywności, Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji oraz Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt.

Szkoła Inżynierii Rolniczej

Prof. dr hab. **Jan Bogdanowicz** stworzył Szkołę Inżynierii Rolniczej związaną z jego działalnością badawczą i dydaktyczną w Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Prof. Jan Bogdanowicz wypromował 17 doktorów.

Kontynuował tradycje lwowskiej szkoły naukowej w zakresie inżynierii rolniczej reprezentowanej we Wrocławiu przez profesorów Czesława Kanafojskiego i Zbislawa Martiniego. Po przeniesieniu w 1959 r. prof. Z. Martiniego do Poznania prof. J. Bogdanowicz pełnił funkcję kierownika Katedry Mechanizacji Rolnictwa WSR we Wrocławiu, od 1969 zaś był dyrektorem utworzonego Instytutu Mechanizacji Rolnictwa, który później zmienił nazwę na Instytut Inżynierii Rolniczej.

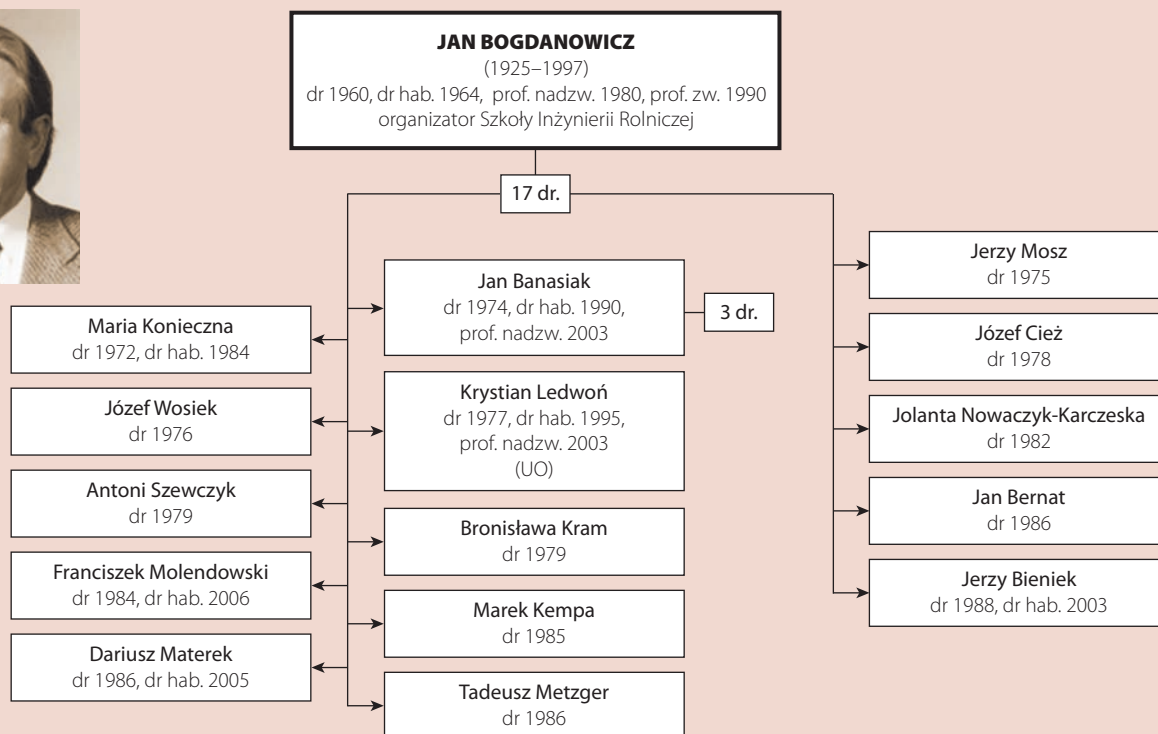
Głównym polem zainteresowań naukowych profesora Bogdanowicza była mechanizacja prac w terenach górskich, co wynikało z faktu, że w ramach PAN kierował pracami zespołu zajmującego się problemem badawczym pt. „Badania nad zastosowaniem techniki rolniczej w warunkach górskich Sudetów”, którego celem było opracowanie zestawów maszynowych i postępowych technologii w gospodarstwach górskich. Zespół ten proponował wiele zestawów i technologii prac maszynowych dla terenów górskich, z których 23 zostały wdrożone do praktyki.

Prof. Bogdanowicz zdawał sobie sprawę, że inżynieria rolnicza w rozumieniu współczesnym nie może ograniczać się

do wąsko rozumianej mechanizacji rolnictwa i dlatego skupił wokół siebie liczne grono współpracowników zajmujących się inżynierią rolniczą, spośród których wielu uzyskało tytuł profesora (E. Kamiński, J. Szlachta, J. Frontczak, Z. Owsiak, W. Białczyk, M. Wiercioch, S. Peroń, R. Kramkowski, J. Banasiak). Utworzył w ramach instytutu zakłady Eksploatacji Sprzętu Rolniczego, Mechanizacji Produkcji Zwierzęcej, Techniki Ciepłej i Suszarnictwa, Budowy i Konstrukcji Maszyn i Pojazdów Rolniczych oraz Podstaw Techniki i Agrofizyki, nawiązując do szeroko rozumianej problematyki z zakresu bioinżynierii.

Obszarem zainteresowań naukowych Zakładu Eksploatacji Sprzętu Rolniczego, którego kierownikiem był prof. dr hab. Jan Bogdanowicz, były szeroko rozumiane zagadnienia optymalizacji technologii prac maszynowych w rolnictwie. Po przejściu profesora na emeryturę kierownikiem zakładu został prof. dr hab. Jan Banasiak, który wypromował 3 doktorów. Trzy osoby z zakładu uzyskały stopień doktora habilitowanego (doc. Maria Konieczna, Jerzy Bieniek, Franciszek Molendowski).

Zakład Mechanizacji Produkcji Zwierzęcej zorganizowany przez doc. dr. Mieczysława Drozda zajmował się głównie problemami doskonalenia technologii pozyskiwania i przeróbki mleka w aspekcie higieny doju i zdrowotności krów. Po śmierci doc. M. Drozda kierownictwo zakładu przejął

Jan Bogdanowicz – ur. 1925 w Hancewiczach na Polesiu, zm. 1997. Studiował na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej w l. 1946–1951. W 1960 na Wydziale Rolniczym WSR we Wrocławiu obronił pracę doktorską, a w 1964 tamże uzyskał stopień dr. hab. Tytuł prof. uzyskał w 1980, a prof. zw. w 1990. Jego zainteresowania naukowe koncentrowały się głównie wokół spraw związanych z regionalnymi potrzebami w zakresie szeroko pojętej techniki rolniczej. Stworzył szkołę naukową zajmującą się problemami mechanizacji rolnictwa w terenach górzystych. Zajmował się również problemami rolnictwa związanymi bezpośrednio z regionem Dolnego Śląska. Świadczą o tym 23 prace naukowe, których wyniki wdrożono do praktyki. Był czł. Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa w l. 1960–1970, Rady Naukowej przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej we Wrocławiu w l. 1960–1968, a od 1965 czł. Prezydium i przewodniczącym

Komisji Mechanizacji Rady Głównej Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych. Był też członkiem Komitetu Techniki Rolniczej PAN. Jego dorobek naukowy obejmuje 139 pozycji, w tym 35 opracowań nieopublikowanych. Był czł. Rady Naukowej Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa i przez wiele lat czł. Rady Naukowej Przemysłowego Instytutu Maszyn Rolniczych w Poznaniu. W znacznym stopniu przyczynił się do rozwoju kadry naukowo-technicznej, m.in. jako promotor 17 przewodów doktorskich. Zorganizował studia w zakresie mechanizacji rolnictwa i powołał ten kierunek we Wrocławiu. Dzięki jego staraniom wybudowano obiekty Instytutu Mechanizacji Rolnictwa. Odznaczenia, m.in. Krzyż Oficerski i Kawalerski OOP, Złoty Krzyż Zasługi, Budowniczy Wrocławia, Medal im. Staszica.

jego współpracownik prof. Józef Szlachta, który wypromował 4 doktorów. Z tego zakładu jedna osoba uzyskała tytuł profesora (Marian Wiercioch) oraz jedna osoba stopień doktora habilitowanego (Leszek Romański).

Pod kierownictwem prof. dr hab. Eugeniusza Kamińskiego został utworzony Zakład Techniki Ciepłej i Suszarnictwa, którego głównym polem zainteresowania stały się zagadnienia związane z suszeniem i przechowywaniem żywności oraz pasz w aspekcie ich jakości. Z tego zakładu 3 osoby uzyskały tytuły profesorskie (Stanisław Peroń, Stefan Cenkowski i Ryszard Kramkowski) i 1 osoba habilitowała się (Marian Szarycz, prof. AR we Wrocławiu). Prof. Kamiński wypromował 12 doktorów, zaś jego współpracownicy 6.

Pod kierownictwem doc. dr hab. Jana Aleksandrowskiego zorganizowany został Zakład Konstrukcji Maszyn

i Pojazdów Rolniczych, którego obszarem zainteresowania stały się zagadnienia oddziaływania techniki rolniczej na środowisko glebowe. Po przejściu doc. J. Aleksandrowskiego na emeryturę, kierownictwo zakładu przejął jego współpracownik prof. dr hab. Włodzimierz Białczyk, który wypromował 5 doktorów. Z tego zakładu jedna osoba uzyskała tytuł profesora – Zygmunt Owsiak, który wypromował 2 doktorów).

Zakładem Podstaw Techniki i Agrofizyki kierował prof. dr hab. Jacek Frontczak, który wypromował 3 doktorów.

Prof. dr hab. Jan Bogdanowicz stworzył we Wrocławiu Szkołę Inżynierii Rolniczej, której prestiż i znaczenie doceniane są w skali ogólnopolskiej.

Józef Szlachta

■ Szkoła Mikroelementów w Rolnictwie i Środowisku

Szkoła Mikroelementów w Rolnictwie i Środowisku, której twórcą był prof. dr hab. **Kazimierz Boratyński**, początek swój miała pod koniec lat 50. minionego stulecia. Wtedy to w Katedrze Chemii Rolniczej kierowanej przez prof. Boratyńskiego rozpoczęto badania nad mikroelementami. Początkowo

były to głównie badania metodyczne, a za osiągnięcia w tym zakresie uznać należy wprowadzenie wielu uproszczeń do analitycznego toku oznaczeń kolorymetrycznych. Uproszczenia te wprowadzono następnie do masowych analiz wykonywanych przez stacje chemiczno-rolnicze. Na szczególnie

podkreślenie zasługuje wytypowanie wspólnego roztworu ekstrakcyjnego do oznaczania w glebie ruchomych form kilku mikroelementów w glebach.

Badania metodyczne nad przydatnością wielu specyficznych wyciągów do oceny potrzeb nawożenia tymi składnikami kontynuowano również w latach następnych. Kontynuatorami tych badań byli uczniowie prof. K. Boratyńskiego – profesorowie Michał Batalin, Kazimierz Wilk, Henryk Żurawski i Elżbieta Małysowa. Opracowane metody ekstrakcyjne wykorzystano w pracach inwentaryzacyjnych zawartości mikroelementów w roślinach i glebach na terenie Polski, zwłaszcza Dolnego Śląska.

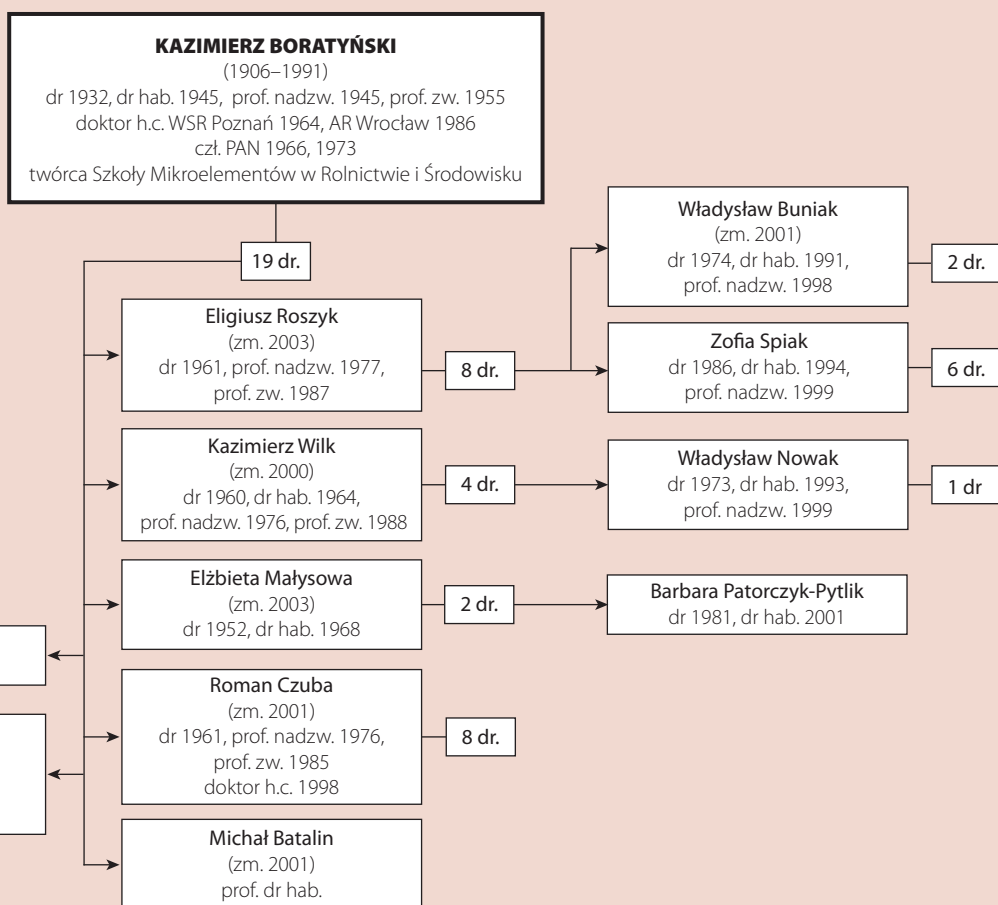
W badaniach nad mikroelementami zajęto się także metodami instrumentalnymi – spektrograficzną i atomową spektrometrią absorpcyjną.

Opracowanie metody analizy zawartości mikroelementów wykorzystano w wielu szczegółowych badaniach, w tym

w pracach nad kryteriami oceny zaopatrzenia roślin w te składniki i w badaniach nad oceną potrzeb nawozowych roślin na podstawie analizy części wskaźnikowych.

Badania rozpoczęte przez prof. Boratyńskiego kontynuowano także w aspekcie ochrony środowiska, wykonując od lat 70. wiele prac o charakterze inwentaryzacyjnym przy hutach miedzi, chromu i innych zakładach przemysłowych. Prace te były jednymi z pierwszych, traktujących o zanieczyszczeniu pierwiastkami metalicznymi badanych terenów. Wykorzystano je w ustaleniach stref ochrony sanitarnej przy hutach miedzi oraz do wyceny szkód w produkcji roślinnej. Prace te prowadzone były również przez uczniów twórcy tej szkoły, którzy także osiągnęli tytuł profesora. Byli to Roman Czuba, Eligiusz Roszyk i Maria Ziętecka (dr hab.).

Badania szkoły prof. Boratyńskiego dotyczyły także wartości nawozowej osadów ściekowych, w tym występowania w nich metali ciężkich, a wśród nich mikroelementów. Bada-

Kazimierz Boratyński – ur. 1906 w Gródku (woj. nowosądeckie), zm. 1991. Studia chemiczne ukończył w 1928 na Uniwersytecie Poznańskim, tam też w 1932 doktoryzował się pod kierunkiem prof. F. Terlikowskiego w zakresie chemii i w 1945 habilitował na Wydziale Rolniczo-Leśnym, po czym objął stanowisko kier. Katedry Żywnienia Roślin i Nawożenia Wydziału Rolniczego UMCS w Lublinie. W 1945 powołany został na prof. nadzw., obejmując równocześnie kierownictwo Katedry Chemii Rolnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Tytuł naukowy prof. zw. otrzymał w 1955. W l. 1947–1951 pełnił funkcję prodziekana, 1951–1954 dziekana Wydziału Rolniczego, 1955–1959 prorektora. Oprócz wielkiej aktywności w badaniach naukowych we własnej Katedrze i Instytucie Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa sprawował wiele ważnych funkcji w PAN, był również czł. i przewodniczącym wielu rad naukowych, w tym rady przy ministrze rolnictwa

oraz w Komitecie Nauki i Techniki. Na emeryturę przeszedł w 1976. Pod jego kierunkiem 25 osób wykonało prace magisterskie, doktoryzowało się 19 osób, z których 7 habilitowało się. Na całokształt dorobku składa się 150 oryginalnych prac naukowych oraz 4 podręczniki akademickie, których był red. naukowym i współautorem. Wyniki swych prac referował na międzynarodowych kongresach nawozowych oraz w ramach prac komisji naukowych Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej. Był wybitnym specjalistą w dziedzinie chemii rolnej. Pod jego kierownictwem powstał we Wrocławiu jeden z najbardziej znanych w kraju ośrodków naukowych. W dowód uznania w 1966 powołany został na czł. korespondenta, a w 1973 na czł. zw. PAN. W 1964 wyróżniony został najwyższą godnością akademicką doktora h.c. przez WSR w Poznaniu, a w 1986 przez AR we Wrocławiu.

nia nad mikroelementami prowadzono również pod kątem określenia ich progów toksyczności dla roślin, co zaowocowało ustaleniem liczb granicznych w tym zakresie. Badania w tym zakresie prowadziły i nadal prowadzą osoby, które są wychowankami uczniów prof. dr. hab. K. Boratyńskiego. Do 2001 r. były to trzy osoby, a po śmierci prof. Władysława Buniaka, wychowanka prof. E. Roszyka, badania z zakresu tej szkoły kontynuowane są przez prof. dr. hab. Zofię Spiak i prof. Władysława Nowaka.

Osiągnięcia naukowe związane z tą szkołą rozpowszechniane były i są nadal poprzez organizowanie od 1964 r. co

4 lata jedynych tego rodzaju w Polsce konferencji „Mikroelementy w rolnictwie” oraz opracowań *Przegląd polskich badań nad mikroelementami* wydawanych w cyklu dziesięcioletnim. W 2004 r. we wrześniu odbyła się X jubileuszowa konferencja na ten temat.

W latach 70. i 80. badania nad mikroelementami były nowatorskie (zwłaszcza metodyczne) i wyprzedzały osiągnięcia światowe, obecnie też w niczym im nie ustępują.

O rozwoju tej szkoły naukowej świadczy wykonanie z tego zakresu 11 doktoratów i 3 habilitacji.

Szkoła Łąkarska

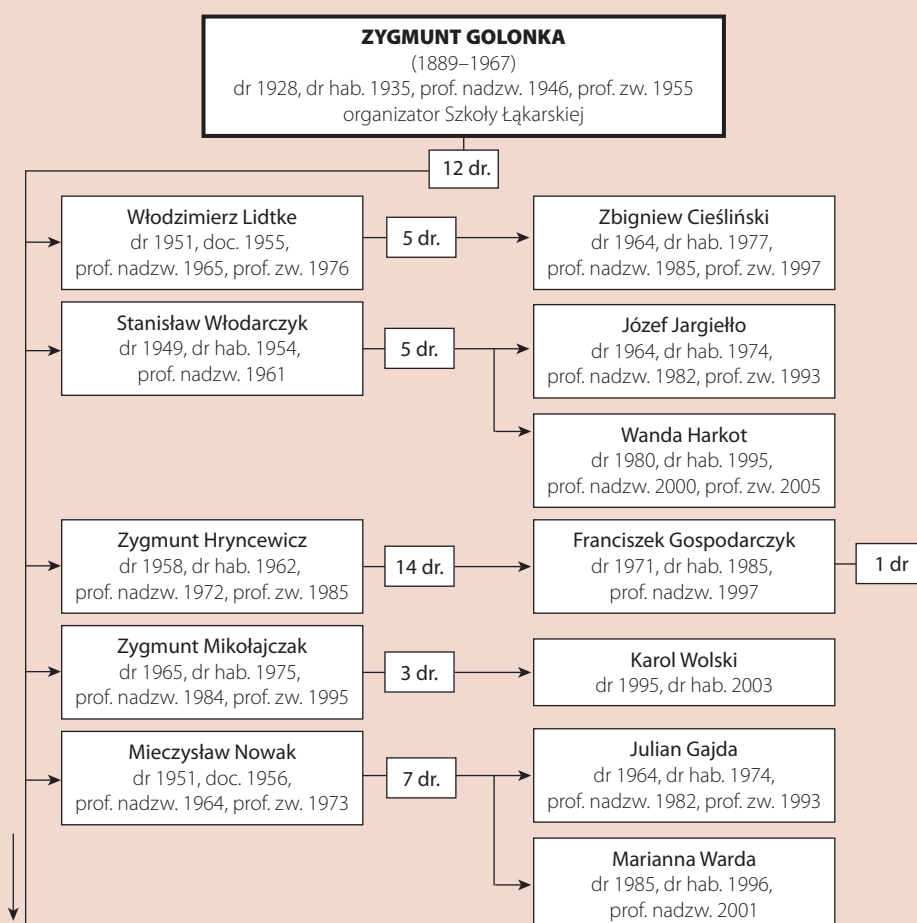
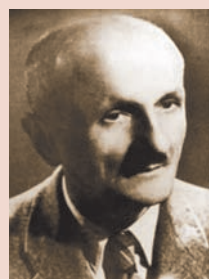
Prof. **Zygmunt Golonka** jest bardzo znanym specjalistą z zakresu zagadnień geobotanicznych oraz gospodarowania na łąkach i pastwiskach. Jest niekwestionowanym twórcą szkoły naukowej. Wykształcił duże grono specjalistów, którzy kontynuowali podjęte przez niego tematy naukowe. Dorobek naukowy i badawczy prof. dr. hab. Zygmunta Golonki stanowił podstawę rozwoju łąkarstwa polskiego, które jego uczniowie i następne pokolenia rozwijają i promują w Europie oraz na świecie.

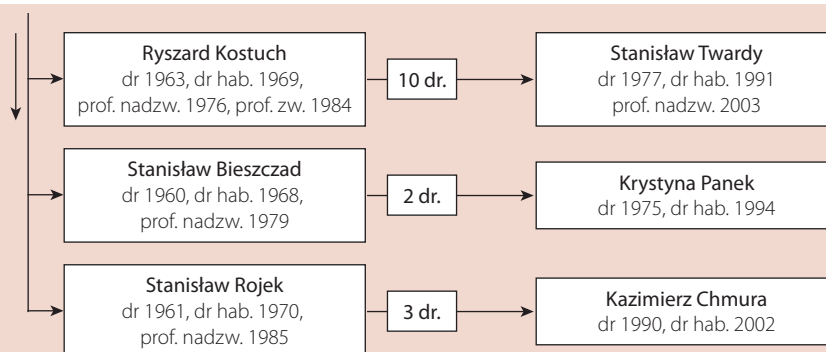
Jego uczniami byli i są pracownicy Akademii Rolniczej we Wrocławiu oraz innych uczelni w kraju. Można w kolejności wymienić prof. Włodzimierza Lidtkę, którego uczniem był prof. Zbigniew Cieśliński; następnie prof. Stanisława Włodarczyka, którego uczniem był prof. Józef Jargiełło, jego zaś uczniem jest prof. Wanda Harkot.

Prof. Zygmunt Hryncewicz i jego uczeń prof. Franciszek Gospodarczyk również wywodzą się ze szkoły naukowej Z. Golonki. Przez całe życie zawodowe związani pracą naukową ze Szkołą Łąkarską są prof. Zygmunt Mikołajczak oraz jego uczeń dr hab. Karol Wolski.

Do osób, które pracują w innych dziedzinach naukowych w AR we Wrocławiu, a wywodzą się ze szkoły naukowej prof. Z. Golonki, należy zaliczyć prof. Stanisława Bieszczadę, którego uczniem jest dr hab. Krystyna Panek oraz prof. Stanisław Rojek, którego uczniem jest dr hab. Kazimierz Chmura.

W kolejności związani z łąkarstwem uczniowie tej szkoły to prof. Mieczysław Nowak, którego uczniem był prof. Julian Gajda, uczniem profesora jest także prof. Marianna Warda. Również prof. Ryszard Kostuch był uczniem prof. Z. Golonki i wykształcił swojego ucznia prof. Stanisława Twardego.

Zygmunt Golonka – ur. 1889 w Dąbrowie Tarnowskiej, zm. 1967. Rolnictwo studiował na UJ w l. 1908–1911. W okresie I wojny światowej jako ochotnik udzielał się w Brygadzie Legionów Polskich. Po ich rozwiązaniu został uwięziony przez Austriaków. Po zakończeniu wojny został adiunktem w Zakładzie Uprawy i Nawożenia Roli SGGW w Skierniewicach. Stopień dr. n. roln. uzyskał w 1928, a w 1935 habilitował się na Wydziale Rolniczym SGGW. Tytuł naukowy prof. nadzw. otrzymał w 1946, a prof. zw. w 1955. W l. 1929–1933 pełnił funkcję zastępcy prof. rolnictwa na Wydziale Inżynierii Lądowej i Wodnej PLW. W 1935 zorganizował Pracownię Uprawy Łąk i Pastwisk w SGGW, która w 1945 przemianowana została na Katedrę.

Podczas okupacji pracował w Warszawie jako instruktor kolonii ogrodników działkowych i asystent Stacji Odmian. Wykładał równocześnie na Tajnych Wyższych Kursach Rolniczych. W 1945 przyjechał do Wrocławia, by z ekipą prof. S. Kulczyńskiego zabezpieczać mienie Uniwersytetu i Politechniki. Na wniosek Wydziału Rolniczego Uniwersytetu i Politechniki został przeniesiony do Wrocławia w 1946. Stworzył od podstaw Katedrę Uprawy Łąk i Pastwisk, którą kierował do przejścia na emeryturę w 1960. W l. 1946–1947 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Rolniczego. Znany specjalista z zakresu zagadnień geobotanicznych oraz gospodarowania na łąkach i pastwiskach. Wyróżniony Krzyżem Oficerskim OOP.

Szkoła Gleboznawstwa

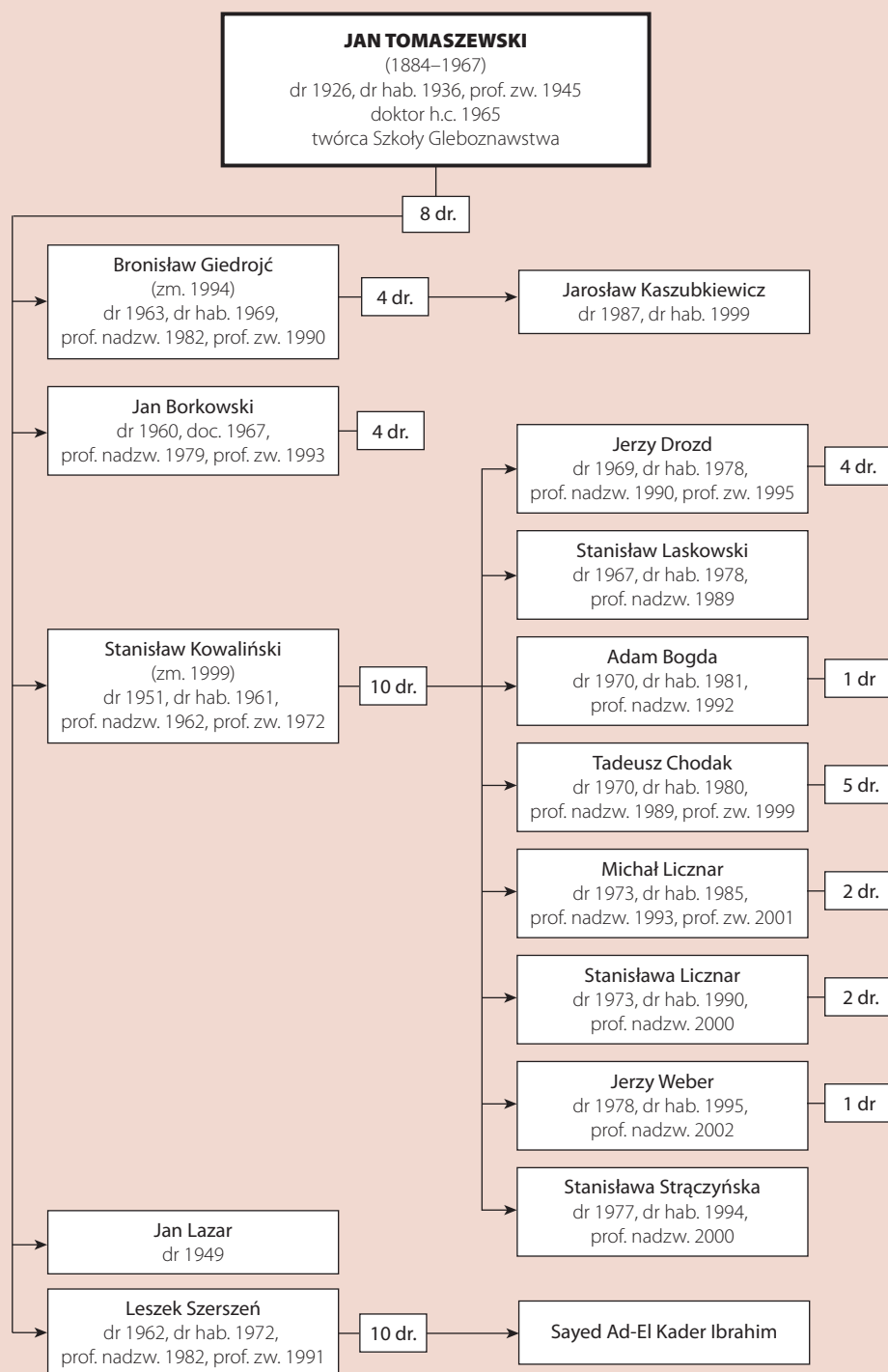
Prof. **Jan Tomaszewski**, zaliczany do grona najwybitniejszych gleboznawców polskich, wniósł duży wkład w rozwój gleboznawstwa krajowego i światowego. Twórca kierunku bioekologicznego w gleboznawstwie. Podał oryginalną definicję gleby. Przedstawił poglądy o procesach glebotwórczych i glebowych oraz sposobach podniesienia żyzności i urodzajności gleb Polski. Redaktor *Mapy gleb Polski*, autor cennych monografii *Gleby błotne Polesia*, *Gleby łąkowe* i podręcznika *Nauka o glebie*. W ośrodku wrocławskim rozpoczął najbardziej twórczy okres działalności naukowej. Wykształcił liczący się zespół gleboznawców i stworzył Szkołę Gleboznawstwa.

Znamioną cechą tej szkoły jest traktowanie gleby jako ożywionego tworzywa przyrody charakteryzującego się dużą dynamiką przeobrażeń. Prof. J. Tomaszewski wyjaśnił mechanizm działania procesów glebotwórczych i typologicznych procesów glebowych, wyodrębnił w glebach łąkowych i glebach błotnych procesy odgórne i oddolne, powiązał ich przebieg z procesem eluwialnym oraz różnymi rodzajami anaerobiozy – względną i bezwzględną. W powstawaniu i ewolucji gleby podkreślił znaczenie czynnika bioekologicznego. Podstawowe zasady tego nowego kierunku w nauce

o glebie nazwane przez twórcę „bioekologicznym nurtem w gleboznawstwie” zostały opublikowane już w 1953 r., wyprzedzając znacznie podobne badania w Europie i na świecie. Do najważniejszych opracowanych zagadnień poznawczych i praktycznych należy organizacja badań kartograficzno-gleboznawczych na całym obszarze Polski prowadzonych pod jego kierownictwem przez wszystkich gleboznawców polskich. Barwną mapę gleb Polski w skali 1:1 000 000 pod redakcją J. Tomaszewskiego wydano we Wrocławiu w 1950 r. Również nieprzemijające wartości dla nauki o środowisku glebowym zawarł profesor w podręczniku *Nauka o glebie* (1964). Przedstawiony przez niego proces darniowy i etapy rozwoju poziomu darniowego są obecnie podstawą w projektowaniu prac rekultywacji biologicznej utworów trudnych do gospodarowania. Badania związane z genezą, składem i właściwościami gleb terenów nizinnych i górskich zapoczątkowane przez niego są prowadzone w ramach prac doktorskich i habilitacyjnych liczego grona pracowników Instytutu Gleboznawstwa i Ochrony Środowiska Rolniczego, co stanowi kontynuację Szkoły Gleboznawczej stworzonej przez J. Tomaszewskiego.

Jan Tomaszewski – ur. 1884 w Hancewiczach na Polesiu, zm. 1967 we Wrocławiu. W 1905 podjął studia na Wydziale Leśnym Instytutu Rolnictwa i Leśnictwa w Puławach. W 1910 rozpoczął badania gleboznawcze w różnych regionach Rosji. Na Dalekim Wschodzie badał „czarnoziem amurskie”, a w roku następnym – czarnoziem guberni charkowskiej. Od 1911 przez 11 lat pracował jako kier. oddziału badań naukowych stacji doświadczalnej Choszeuty położonej w strefie półpustyni. Po powrocie do kraju w 1922 podjął pracę naukowo-badawczą na Wydziale Gleboznawczym Państwowego Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. W 1926 doktoryzował się na Wydziale Rolniczo-Lasowym Politechniki we Lwowie, a w 1936 habilitował na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1945 został mianowany prof. zw. na Wydziale Rolnym UMCS w Lublinie. W 1946 przeniósł się z Lublina do Wrocławia na stanowisko kier. Katedry Gleboznawstwa Wydziału Rolniczego Uniwersytetu i Politechniki. W l. 1948–1950, organizując zespół polskich gleboznawców, prowadził

badania kartograficzno-gleboznawcze na obszarze Polski. Wynikiem tych prac stała się barwna mapa gleb Polski w skali 1:1 000 000 wydana we Wrocławiu pod jego redakcją. Swoje zainteresowania naukowe koncentrował głównie na zagadnieniach, takich jak regulacja stosunków wodnych gleb łąkowych, próchnica, procesy glebotwórcze i typologiczne procesy glebowe, problem usprawnienia gleb Polski i podniesienia ich żyzności oraz dynamika gleby. Zapoczątkował bioekologiczny nurt w gleboznawstwie. Był czł. założycielem Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, czł. Wszechzwiązkowego Towarzystwa Gleboznawczego ZSRR, czł. honorowym WTN oraz innych towarzystw naukowych. Zostawił bogaty i cenny dorobek naukowy w postaci monografii, rozpraw i artykułów naukowych. Napisał oryginalny podręcznik *Nauka o glebie*. W 1965 WSR w Olsztynie nadała mu tytuł doktora h.c. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Oficerskim OOP. Był dwukrotnym laureatem Państwowej Nagrody Naukowej.

Szkoła Torfoznawcza

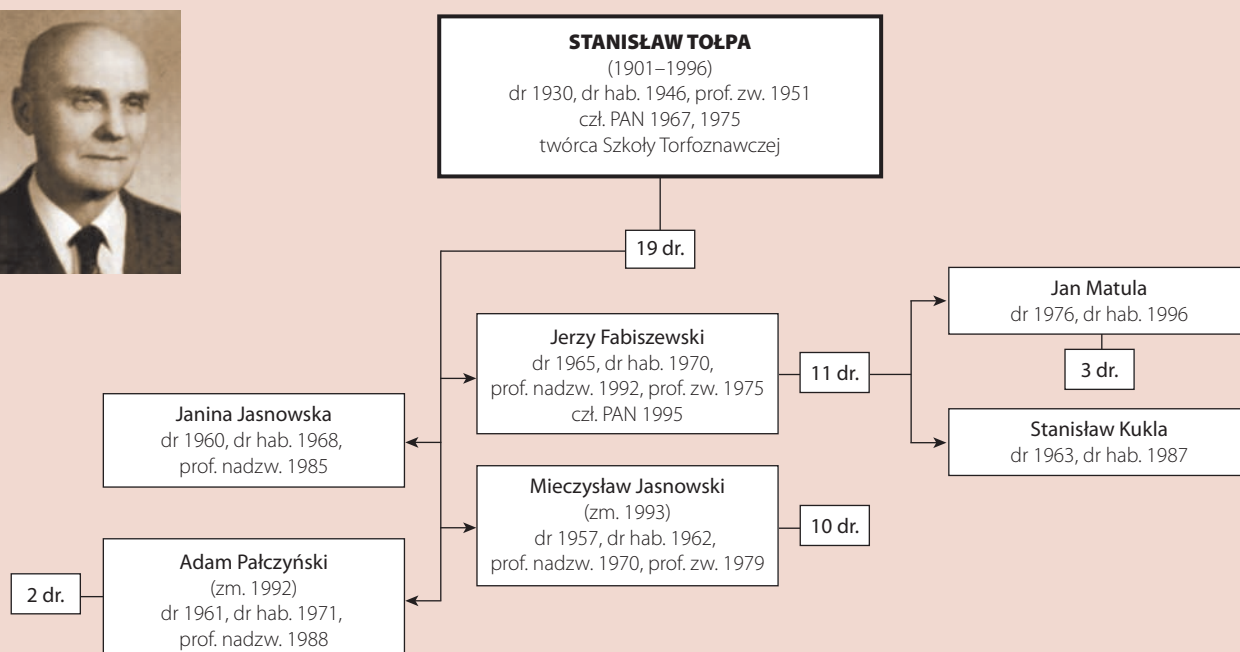
Prof. **Stanisław Tołpa** był uczniem wybitnego botanika Stanisława Kulczyńskiego, profesora UJK we Lwowie. Od Kulczyńskiego przejął zainteresowania problematyką biologii torfowisk i torfów, którym poświęcił całą działalność naukową. W Szkole Torfoznawczej kształcili się specjaliści z całego kraju już od 1946 r. Najpierw wspólne prace polegały na wszechstronnych badaniach największych kompleksów torfowisk w kraju, podczas których opisano ponad 500 tys. ha bagien, przedstawiając postulaty ich racjonalnego zagospodarowania i ochrony (np. poprzez stworzenie Biebrzańskiego Parku Na-

rodowego). Zespół badawczy (Tołpa, Jasnowski, Pałczyński) opisał i opublikował nową klasyfikację torfów europejskich, a w licznych artykułach i na Międzynarodowych Kongresach Torfowych przedstawiał warunki ekologiczne decydujące o powstaniu i kierunkach rozwoju procesów torfowych. Kilka tomów Zeszytów Problemowych Nauk Rolniczych w latach 60. i 70. poświęcono wynikom badań torfowych w Polsce. Większość badań zespołu miała charakter osiągnięć w skali europejskiej, w żadnym bowiem kraju nie rozwijały się badania torfoznawcze tak intensywnie i wielostronnie. Polska klasyfi-

kacja fitosocjologiczna torfów przyjęła się i jest stosowana do dziś w wielu krajach Europy.

Do opisanej problematyki badawczej dość wcześnie włączyli się do dziś działający uczniowie. Samodzielny ośrodek badawczy stworzyli po przeniesieniu się do Szczecina Mieczysław i Janina Jasnowscy. W 1964 r. usamodzielniał się Stanisław Marek, autor wielu znaczących prac na temat stratygrafii torfowisk niskich. Bliski współpracownik, Jerzy Fabiszewski, wyjechał na prawie 2 lata do Kanady, gdzie opracował system klasyfikacji tamtejszych torfowisk wysokich, opublikowany w Polsce w 1975 r. jako ważna dla nauki praca habilitacyjna. Inny uczeń, Jan Matuła, habilitował się w 1996 r. na podstawie pracy dotyczącej udziału glonów

w ekosystemach torfowisk sudeckich. Szeroko i nowoczesnie rozumiana problematyka badań w zakresie torfów i torfowisk jest kontynuowana w trzeciej generacji, głównie jako badania stratygraficzne torfowisk górskich (Klara Tomaszewska) oraz stosowanych badań nad wykorzystaniem torfów jako osłony przed szkodliwym działaniem metali ciężkich w glebach skażonych (Teresa Brej). Nowym trendem, który dopiero pojawił się w omawianych badaniach, są prace systematyczne i ekologiczne z użyciem metod molekularnych (Bronisław Wojtuń). W powojennych generacjach, w szeroko rozumianej Szkole Torfoznawczej, 35 osób uzyskało doktoraty, a 18 habilitowało się.

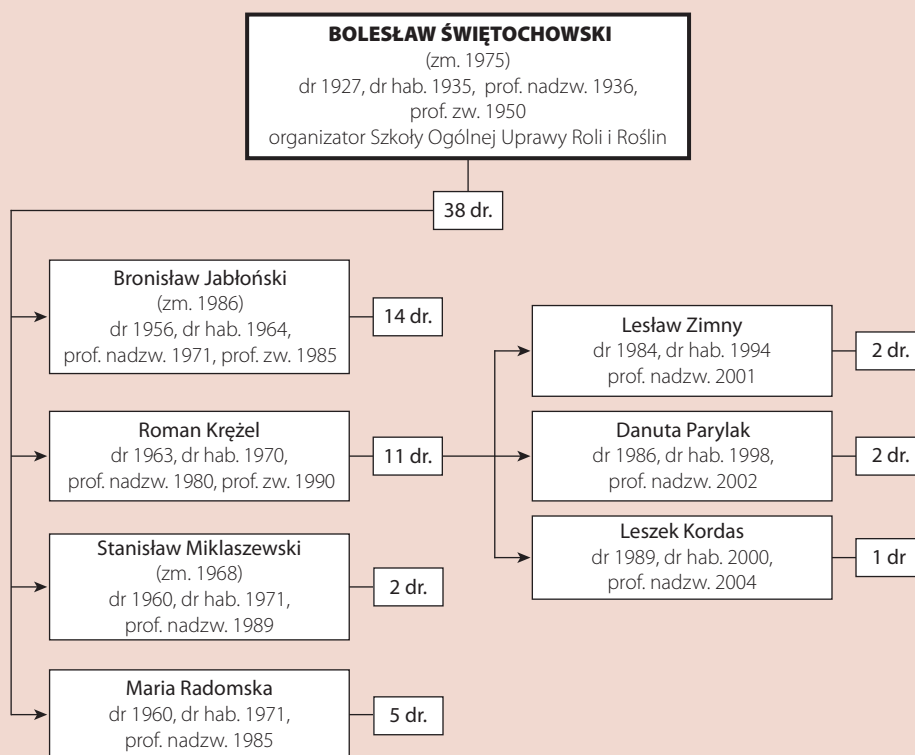
Stanisław Tołpa – ur. 1901 w Rudzie Łańcuckiej na Rzeszowszczyźnie, zm. 1996. Po zdaniu w 1920 egzaminu dojrzałości w Gimnazjum Realnym w Leżajsku rozpoczął studia na UJK we Lwowie, na specjalizacji biologicznej, którą ukończył w 1928. Już na studiach podjął pracę w Katedrze Systematyki i Morfologii Roślin, kierowanej przez prof. S. Kulczyńskiego, pod którego promotorstwem opracował dysertację obronioną w 1930. W 1946 habilitował się na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1948 został wybrany dziekanem Wydziału Rolniczego. W czerwcu 1945 przybył do Wrocławia, dołączając do grupy naukowej prof. S. Kulczyńskiego. Od 1951 był organizatorem wyodrębnionej z Uniwersytetu WSR i Wydziału Rolniczego. W l. 1952–1954 sprawował funkcję pierwszego rektora WSR we Wrocławiu. Z gronem współpracowników podjął w l. 1960–1980 wieloletnie badania na największych kompleksach torfowiskowych kraju, szczególnie zaś na terenie Bagien Biebrzańskich, dla których w późniejszych latach wywalczył status parku narodowego. Zin-

wentaryzował i opisał ponad 500 tys. ha bagien, przedstawiając postulaty dla ich regionalnego zagospodarowania. Był autorem ponad 100 publikacji z florystyki, ekologii torfowisk i roślin torfowiskowych, paleobotaniki, teoretycznych i praktycznych aspektów torfoznawstwa w Polsce. Od 1967 czł. korespondent, a od 1975 – czł. rzeczywisty PAN. Już w 1946 współorganizował WTN i w tym samym czasie Wrocławski Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego (był czł. honorowym obydwu tych towarzystw). Przez wiele lat był aktywny w Międzynarodowym Towarzystwie Torfowym, gdzie pełnił funkcję wiceprzewodniczącego (1970–1974). Był czł. komitetów PAN, Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych oraz Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Angażował się w sprawy ochrony przyrody na terenie Bagien Biebrzańskich i w Karkonoskim Parku Narodowym. Wykształcił pokaźne grono uczniów, botaników i torfoznawców. Promował 19 doktorów. W 1985 otrzymał tytuł doktora h.c. AR we Wrocławiu.

■ Szkoła Ogólnej Uprawy Roli i Roślin

Prof. dr hab. **Bolesław Świętochowski** jest twórcą fundamentalnej w naukach rolniczych specjalności – ogólna uprawa roli i roślin, która stanowi podstawę rolniczej produkcji roślinnej. Dzięki wieloprofilowym badaniom usystematyzował naukowe podstawy uprawy roli, wyodrębnił pięć zespołów uprawek, określił ich znaczenie w całokształcie uprawy roli w płodozmianie, a także wskazał możliwości upraszczania.

Problematykę tę kontynuowano w pracach z uwzględnieniem doboru roślin, nawożenia organicznego i mineralnego w zmianowaniu oraz zmian zachwaszczenia pól uprawnych. Pionierskie prace nad uprawą zerową zostały w późniejszych latach rozwinięte i poszerzone, a Katedra Ogólnej Uprawy Roli i Roślin AR we Wrocławiu jest wiodącym ośrodkiem w kraju w zakresie skrajnych uproszczeń uprawy roli.

Bolesław Świętochowski – ur. 1895 w Dąbrowie Górniczej, zm. 1975 we Wrocławiu. Do szkoły średniej uczęszczał początkowo w Warszawie, a następnie w Chrudimiu w Czechach, gdzie w 1913 uzyskał świadectwo dojrzałości. W tym samym roku rozpoczął studia na Kursach Przemysłowo-Rolniczych (późniejszej Królewsko-Polskiej SGGW w Warszawie), które ukończył w 1916. W l. 1919–1920 odbył służbę wojskową, brał udział w wojnie, uzyskał stopień podoficerski i Krzyż Walecznych. W 1920 rozpoczął pracę naukową jako st. asystent w Katedrze Hodowli Zwierząt Uniwersytetu Poznańskiego, a po roku jako adiunkt w Katedrze Ogólnej i Szczegółowej Uprawy Roślin SGGW w Warszawie. Stopień dr. n. roln. uzyskał w 1927. W l. 1928–1930 – dyr. Zakładu Doświadczalnego Uprawy Tytoniu w Piadkach pod Kołomyją. Od 1930 – kier. Zakładu Doświadczalnego Uprawy Torfowisk w Sarnach na Wołyniu Wydziału Rolniczo-Lasowego Politechniki we Lwowie. W 1935 habilitował się na Wydziale Rolniczym. W 1936 uzyskał tytuł prof. nadzw. i został kier. Katedry Ogólnej i Szczegółowej Uprawy Roślin. Po wyzwoleniu w 1945 przeniósł się do Poznania, gdzie na Wydziale

Rolniczym Uniwersytetu objął stanowisko prof. Od końca 1945 uczestniczył w organizacji Wydziału Rolniczego Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Był organizatorem Katedry Ogólnej Uprawy Roli i Roślin. W 1946 wybrany dziekanem Wydziału Rolniczego, a w 1951 prorektorem ds. nauki w WSR. Jednocześnie współorganizował Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, którego w 1950 został wicedyr. i kier. Zakładu Uprawy Roli i Płodzmianów. W l. 1951–1966 kierował Zakładem Uprawy Roli i Płodzmianów Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Laskowicach Oławskich. Autor 213 prac naukowych (z czego 31 przed wojną) oraz podręczników akademickich: *Ogólna uprawa roślin* (5 wydań, 1965), *Uprawa roli* (3 wydania, 1966). Czł. PAU. Doktor h.c. WSR w Olsztynie i SGGW w Warszawie, czł. rzeczywisty PAN, czł. korespondent Wszechzwiązkowej Akademii Nauk Rolniczych w Moskwie. Wyróżniony m.in. Krzyżem Komandorskim OOP, Orderem Sztandaru Pracy I kl., Medalem im. M. Kopernika. Był żołnierz Armii Krajowej – pseudonim „Żubr”.

W wyniku tych badań dowiedziono, że tradycyjną uprawę można zastąpić technologiami mniej energo- i kosztochłonnymi. Rozpoczęte badania nad prototypami maszyn uprawowo-siewnych kontynuowano, badając ich przydatność, także w terenach górskich. Uwzględniając uwarunkowania glebowe Polski, prof. B. Świętochowski podjął szerokie badania nad agrotechnicznymi sposobami poprawy żyzności gleb lekkich, które później poszerzono o badania aktywności biologicznej gleby oraz jej skutków skażenia metalami ciężkimi z wykorzystaniem dżdżownic i skoczogonków jako organizmów testowych. Badania z zakresu ochrony środowiska rolniczego rozszerzono poprzez prace dotyczące wykorzystania popiołów z węgla kamiennego i brunatnego do produkcji rolniczej oraz zagospodarowania rolniczego zlewni rzeki Oławy.

Szczególnie duży wkład wniósł prof. Świętochowski w problematykę zmianowań i płodzmianów. Opracował wytyczne do wprowadzania płodzmianów, wskazując niekorzystne i długotrwałe skutki pomijania czynników przyrodniczych przy projektowaniu następstwa roślin.

Zagadnienia te zostały później rozwinięte w odniesieniu do produkcyjnych i ekologicznych skutków upraszczania zmianowań zbożowych aż do monokultur włącznie. Był zwolennikiem kompleksowych metod zwalczania chwastów, przy czym metody chemiczne przyjmował jako uzupełniające. Dostrzegał możliwości uodporniania się niektórych gatunków chwastów i ich kompensacji. Badania z herbologii są kontynuowane, głównie w zakresie niechemicznych metod ograniczania zachwaszczenia pól uprawnych, a także biologicznych podstaw konkurencji między chwastami a rośliną uprawną oraz wzajemnych relacji między składnikami agrocenozy (zjawisko allelopatii). Profesor prowadził także liczne badania metodyczne, np. izotopowej metody oznaczania dynamiki wzrostu korzeni roślin uprawnych, oznaczania pozostałości herbicydów w glebie. Kontynuacją tych badań było opracowanie za pomocą mikromorfologicznych szlifów glebowych metodyki określania stopnia rozkładu substancji organicznej gleby. Prof. B. Świętochowski był autorem podręczników: *Ogólna uprawa roślin* i *Uprawa roli*.

Organizatorzy Wydziału Rolniczego

Tadeusz Aleksander
Dominik

Franciszek Goc

Bohdan Kopeć

Zbislav Martini

Tadeusz Aleksander Dominik – ur. 1909 we Włocławku, zm. 1980 w Szczecinie. W 1928 ukończył Gimnazjum Państwowe we Włocławku. Studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego ukończył w 1932 dyplomem mgr. filozofii w zakresie botaniki. W 1936 uzyskał stopień naukowy dr. nauk ścisłych w zakresie botaniki na tym samym wydziale. W l. 1937–1939 studiował także leśnictwo na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego, uzyskując już po wojnie dyplom mgr. nauk leśnych. Swoją wiedzę teoretyczną uzupełniał praktykami: na Wydziale Chorób Roślin Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy (1932), Centre National des Recherches Agronomiques w Wersalu (1935 i 1936) oraz w polskich i niemieckich nadleśnictwach (1938 i 1939). Od 1945 pracował w Zakładzie Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego jako adiunkt, a od 1948 objął stanowisko zastępcy prof. oraz kier. Katedry Fitopatologii i Ochrony Roślin na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu we Wrocławiu. W 1951 habilitował się. Z początkiem 1954 rozpoczął organizację od podstaw Zakładu Mikrobiologii Leśnej. W 1955 otrzymał tytuł prof. nadzw., w 1961 został prof. zw. W l. 1957–1980, pracując w (WSR) AR w Szczecinie, kierował Katedrą Ochrony Roślin i Zakładem Fitopatologii. Publikowany dorobek obejmuje blisko 200 pozycji. Odznaczenia, m.in. Medal 10-lecia PRL, Złoty Gryf Pomorski, Odznaka 1000-lecia Państwa Polskiego, Krzyż Oficerski OOP, Medal 30-lecia PRL, tytuł „Zasłużony Nauczyciel PRL”.

Franciszek Goc – ur. 1893 w Kobiernikach k. Kęt (pow. Biała Krakowska), zm. 1988. Studiował na UJ w l. 1915–1919, gdzie uzyskał dyplom inż. rolnictwa. W 1920 rozpoczął pracę w Katedrze Ogrodnictwa UJ. Stopień dr. rolnictwa otrzymał w 1934 na Wydziale Rolniczym UJ na podstawie rozprawy *Zmienność form i anomalie u *Primula obconica* Hance*, natomiast tytuł doc. uzyskał w 1955 na podstawie opracowania monograficznego *Uprawa leszczyny*. Od 1945 organizator i kier. Oddziału Ogrodniczego przy Wydziale Rolniczym Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, czł. Komisji Senackiej ds. Zakładów Doświadczalnych (1945–1950), czł. Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych w Krakowie (1945–1948), Rady Ogrodniczej przy Ministerstwie Rolnictwa (1946–1950), Rady Naukowej Instytutu Sadownictwa w Skierniewicach (1952–1961). Kier. Katedry Ogrodnictwa WSR we Wrocławiu w l. 1945–1948 i 1953–1963. Autor 10 oryginalnych prac twórczych, w tym podstawowego dla sadownictwa opracowania monograficznego *Uprawa leszczyny*, 21 publikacji popularnonaukowych. Opiekun 25 prac magisterskich. Propagator wiedzy sadowniczej, organizator i wykładowca kursów i szkoleń dla producentów w latach międzywojennych i po 1945. Hodowca nowych odmian wiśni odpornych na moniliozę. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim OOP i wielokrotnie nagrodami rektora WSR we Wrocławiu. Przeszedł na emeryturę w 1963 i powrócił do rodzinnego Krakowa.

Tadeusz Konopiński, biogram zob. s. 494.

Bohdan Kopeć – ur. 1910 w Wilnie, zm. 1987 we Wrocławiu. Po ukończeniu gimnazjum w 1929 studiował na Wydziale Rolniczym USB w Wilnie. Dyplom inż. rolnictwa uzyskał w 1934. Stopień dr. n. roln. otrzymał

w 1939 na USB na podstawie rozprawy *Wychodźstwo sezonowe z Ziemi Wileńskiej do Łotwy* (promotor prof. W. Staniewicz). W 1960 habilitował się na Wydziale Rolnym WSR we Wrocławiu na podstawie rozprawy *Metodyka projektowania organizacji gospodarstw rolnych*. Prof. nadzw. został w 1964, a tytuł prof. zw. otrzymał w 1972. Jego zainteresowania naukowe obejmowały cztery dziedziny nauk ekonomiczno-rolniczych, a mianowicie: projektowanie organizacji indywidualnych gospodarstw rolnych, analizę stanu i rozwoju rolnictwa w rejonie, zarządzanie przedsiębiorstwem rolnym, teorię i metodykę badań naukowych w rolnictwie. Pracę naukową rozpoczął w 1936 na USB w Wilnie na stanowisku asystenta w Katedrze Ekonomii Rolnej. W 1937 został zwolniony wraz z całą kadrą naukową. W ramach repatriacji ludności polskiej w 1946 przyjechał do Torunia, a następnie do Wrocławia. Został zatrudniony na Uniwersytecie i Politechnice w Katedrze Ekonomii Rolniczej na stanowisku adiunkta. Od 1951 pełnił funkcję kier. Katedry Ekonomiki i Organizacji Socjalistycznych Przedsiębiorstw Rolnych w WSR we Wrocławiu. Dyr. Instytutu Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa był w l. 1970–1976. Na emeryturę przeszedł w 1980. Od 1960 czł. Komitetu Badań Regionów Uprzemysłowionych PAN oraz w l. 1959–1972 Prezydium Komitetu Ekonomiki Rolnictwa Wydziału V PAN. Równocześnie przewodniczący Sekcji Organizacji Gospodarstw Rolnych, a później honorowy czł. tego komitetu. Działalność w WTN, PTE i Towarzystwie Naukowym Organizacji i Kierowania. Był promotorem 13 prac doktorskich oraz 137 prac magisterskich. Recenzował 15 rozpraw habilitacyjnych i 10 doktorskich oraz wielokrotnie opiniował całokształt dorobku naukowego docentów i profesorów. Autor i współautor 5 pozycji zwartych, m.in. *Ekonomika i organizacja gospodarstw rolnych w zarysie*, (1962), 3 skryptów z zakresu ekonomiki i organizacji gospodarstw rolnych oraz 117 publikacji naukowych i 50 popularnonaukowych. Wyniki swoich badań prezentował na licznych konferencjach w Brnie, Moskwie, Halle i Szwajcarii. Utrzymywał stały kontakt z przedsiębiorstwami rolnymi. Wybitny uczony z dziedziny ekonomiki rolnictwa. Jego oryginalna metodyka i zakres badań zyskały miano wrocławskiej Szkoły Ekonomiki Rolnictwa. Za pracę naukową, dydaktyczną i organizacyjną został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim OOP, Medalem KEN.

Zbislav Martini – ur. 1912 r. we Lwowie, zm. 2003; asystent 1937 na PLW; zastępca prof. 1949; dr n. techn. 1952; doc. 1954; współorganizator od 1947, a w l. 1949–1958 kier. Katedry Konstrukcji i Budowy Maszyn Rolniczych na Wydziale Mechanicznym PWr oraz katedr Maszynoznawstwa Rolniczego na Wydziale Rolniczym WSR we Wrocławiu 1951–1959; organizator i pierwszy dziekan Wydziału Mechanizacji Rolnictwa PWr. 1953–1956. Od 1958 pracuje na Politechnice Poznańskiej, a od 1961 w Akademii Rolniczej w Poznaniu. Czł. komitetów: Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa PAN, Komitetu Zagospodarowania Ziemi Górskich PAN; Zespołu Problemowego Filmu Badawczego w Rolnictwie i Leśnictwie PAN. Kontynuator Szkoły Konstrukcji i Budowy Maszyn Rolniczych. Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski OOP, Zasłużony Nauczyciel PRL, Medal KEN. Zob. też s. 600.

Stanisław Tołpa, biogram zob. s. 522.

Opracował Włodzimierz Białczyk